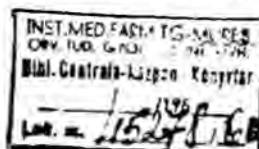

8099

Hirdetmény

a budai m. kir. országos tébolyda megnyitását
illetőleg.

223

02 JUL 2004

A budai országos tébolyda, oly gyógyítható elmebetegek gyógykezelés czéljából való felvételére, s közveszélyes habár gyógyíthatatlan elmekórosak ápoltatására van szánva, kik Magyarországnban honosak.

Magyarországnban honosságnal nem bírók, vagy nem közveszélyes gyógyíthatatlan elmebetegek csak akkor vétetnek fel, ha a helyiség térfogata megengedi.

2. §.

- Az elmebetegek felvételénél következő okmányok szükségeltetnek:

1-or. Közalkalmazásban lévő, vagy ennek hiányában gyakorlatra jogosított orvostudor által kiállított bizonyítvány, hogy a felveendő beteg valóban elmekóros.

2-szor. Egy kórrajz, mely rendesen a gyógykezelő orvos által készitendő, s melyben kiemelendő a beteg gyógyíthatósága, vagy közveszélyes mivolta iránti határozott vélemény; valamint az, hogy a betegnek tébolydába való felvétele czélszerű vagy valóban szükségesnek mutatkozik-e, és mi okból?

3-or. A beteg illetőségének hivatalos igazolása honossági vagy más törvényes illetőségi okmány által.

4-er. Nyilatkozat arról, hogy az ápolási költség a beteg saját vagyonából-e, vagy ki által fog fizettetni? és melyik ápolási osztályba kívántatik a felvétel?

Ezen nyilatkozatnak (fizetési térítvény) magában kell foglalnia azon kötelezettséget, hogy az ápolási költségek az intézet pénztárába pontosan legalább egy

hóra előre fognak fizettetni. — Ha a fizető magán személy, akkor fizető képessége hivatalosan bizonyítandó. — Külföldieknél ezen felül még egy belföldinek kezesség nyilatkozata kívántatik a költség teljes megtérítéséről; külföldiek fizető képességének biztosítására a fentebbi határozatok hasonlóan kötelezők. — A térítvényekben az azokat kiállítók még arra is köteleztetnek, hogy a beteget az intézet kiváratára visszaveszik.

5-or. A fizetni nem képeseknél szabályszerűleg kiállított szegénységi bizonyítvány csatolandó.

6-or. A törvényszék által rendelt gondnok megnevezése, vagy ha ilyen rendelve még nem volna, azon személynek megjelölése, ki addig a beteget az intézethez való viszonyában képviselni fogja. *ha az intézet az illető szegénységi biz. alapján az elnökséghez*

Az ápolási illetékek a belépés napjától bezárólag a kilépés vagy elhalálozás napjáig fizetendők.

A betegek ápolása jelenleg 3 osztály szerint történik:

• Az I. osztály szerint ápolott betegek egy kényelmesen berendezett szobát, futást és világítást, külön ápolót, finom ágyneműt, reggelire levest vagy kávé, ebédre négy, este két tál ételt kapnak és fizetnek jelenleg naponta öt (5) frtot o. ért. *25.00**

• A II. osztály szerint ápoltak két-három ily osztályzatú beteggel egy szobában helyeztetnek el, kikkel közösen egy ápolót, futást és világítást, finom ágyneműt, reggelire levest vagy kávé, ebédre hetenként kétszer négy, a hét többi napján pedig három tál ételt kapnak, ezen osztályban lévők fizetnek jelenleg naponta 1 frt 50 krt o. ért.

• A III. osztály szerint ápoltak, többen laknak egy szobában együtt, az ápoló személyzetet, futást és világítást, a szükséges ágyneműt, reggelire levest, ebédre három és vacsorára egy tál ételt kapnak, ezen osztálybeliek naponta 70 krt o. é. fizetnek.

• Az élelmezés egyébiránt a betegek minőségéhez és a gyógyjavalthoz képest, külön orvosi rendelvények által szaporítható vagy leszállítható.

Az első osztály szerint ápoltak számára, ha az intézetben elegendő hely van, az igazgatótól még egy második szobát is lehet kérni, melyért megfelelő külön díj fizetendő. — Egy második ápoló és különös szükségletek kielégítése iránt az intézeti igazgatósággal egyességre léphetni.

4. §.

• Azon ápolási osztály melybe valamely beteg lép, az igazgató útján megváltoztatható.

• A betegnek az I. és II-ik osztályból a III-ikba leendő áttétele hivatalból akkor rendeltetik el, ha az illetékek befizetése a meghatározott mód szerint pontosan nem történik.

• Ideiglenes változtatások az ápolásban, melyek a beteg érdekében az orvos által rendeltetnek, a költségek megtérítésére nincsenek befolyással.

5. §.

• Az elmebetegek felvétele történik:

• a) oly betegeknel, kikért a kötelezettség az egész ápolási költség megtérítésére nézve elvállaltatott, az igazgatóság közvetlen engedélyezése következtében,

• b) oly betegeknel, kiknél az ingyen ápolás vétetik igénybe, a m. k. belügy-ministerium engedélyezése következtében, és pedig a 8-ik §. értelmében kellően kiállított okmányok alapján, 2

• c) a közveszélyes betegeknel, ha ily betegek más módon biztonságban nem tarthatók, az illető közigazgatási hatóságok, esetleg községi előjáróságok megkeresése folytán, miért is ily esetben, mindenkor a hatóságok közvetítése veendő igénybe.

Az orvosi bizonyítványnak egy esetben sem szabad a felvételnél hiányozni.

6. §.

• A betegeknek az intézetbe szállíttatásáról azok tartoznak gondoskodni, kik a felvételt kieszközölték. — A betegek érdekében kívánatos, hogy átszállíttatásuk egy biztos egyén kíséretében történjék, ki az intézeti orvosoknak a beteg viszonyairól és magaviseletéről tudósítást adhasson.

• Minden beteg lehetőleg jól és teljesen öltözködve szállítandó az intézetbe, és a fizető betegek az öltözet változtatására szükséges ruhadarabokkal és fehérneműekkel ellátandók, ágyneműnek behozatala nem szükséges. Az intézet részéről fölöslegessének talált tárgyak a kíséreknek visszaadandók.

7. §.

. A betegek az intézetben létük ideje alatt az igazgató rendelkezése alatt állanak.
. Miért is azoknak közlekedése levelek, ajándékok és látogatások által rokonaikkal, vagy más az intézeten kívüliekkel, csak az igazgató engedélye mellett történhetik.

8. §.

. Az intézetnek idegenek általi látogatása az igazgató különös engedélyétől függ; ily engedély azonban csupán a kíváncsiság kielégítése végett nem adatik, de meg sem tagadtatik azoktól, kiket a magasabb tudomány érdeke vonz.

9. §.

. A gyógyíthatlan betegeket lehet végkép elbocsátani vagy szabadságra ereszteni:

- 1-ór. a beteg gondnoka vagy rokonai kívánságára, és
- 2-ór. az intézeti igazgató elhatározása folytán.

. Az elmebetegnek rokonai vagy gondnoka kívánságára leendő elbocsátása, egy a fennebbi személyek által kiállított térítvény mellett történik.

29 § 2 al. a.

10. §.

A fizető betegek temetése, vagy a rokonok által eszközöltetik, vagy ezeknek kívánságára az intézeti igazgatóság által; ha pedig a rokonok ebbeli akaratukat nem nyilvánítják, azon osztály tekintetbe vétele mellett eszközöltetik a temetés, mely szerint az elhunytuk élelmezése történt. — Az erre megkívántató költség előlegesen az intézet pénztárából fedeztetik, és az élelmezési költségekkel együtt számíttatik fel. A fizetésre képteleneket az intézet temetteti el.

Budán 1869. évi augusztus hóban.

Alapszerkezet

a

budai országos tébolyda számára.

Az intézet célja.

1. §.

+ A budai országos tébolyda oly gyógyítható elmebetegek gyógykezelés céljából való felvételére és közveszélyes, habár gyógyíthatlan elmekórosok őriztetése és ápoltatására van szánva, kik Magyarországon honosak.

Magyarországban honossággal nem bírók, vagy nem közveszélyes gyógyíthatlan elmebetegek csak akkor vétetnek fel, ha a helyiség térfogata megengedi.

Az intézet pénzeszközei.

2. §.

- A tébolyda költségei fedeztetnek:
- 1. Az intézet jövedelméből.
- 2. Hagyományokból, ajánlatokból és alapítványok jövedelmeiből.
- 3. Az ápolási költségek fejében megtérített összegekből; és pedig:
 - a) fizetőképes betegekért ezek vagyonából,
 - b) fizetni nem képes betegekért, ezeknek fizetőképes és fizetésre szabályszerűleg kötelezett rokonai által,
 - községek, vagy más testületek által, a mennyiben ezek a fennálló szabályok szerint fizető kötelesek,
 - más egyéb felek által különös jogkötelezettség alapján, avagy külön egyezkedés következtében,

• végül az e célra országgyűlésileg évenként helybenhagyandó javadalmazásból; esetleg pedig a nem magyarországi betegekért az illető állam által teljesített megtérítésekből.

Az intézetre való felügyelet.

3. §.

• Az intézet feletti felügyeletet a magyar kormány közegei által gyakorolja. E felügyelet mily módoni gyakorlása, külön utasítás által fog meghatározotatni.

• A betegek az illető polgári törvényhatóságnak jogvédelme alatt állanak.

Az intézet kormányzata.

• Az intézet a m. kir. belügyminiszter alatt áll.

• Az intézet közvetlen vezetése minden irányban a felelős igazgatóra bízatik, ki az intézetet a hatóságok és közönség irányában egyaránt képviseli.

• Az igazgató a belügyminiszter előterjesztése folytán ő császári és apostoli királyi Felsége által neveztetik ki.

• Az intézet gazdasági ügyeinek közvetlen kezelésével, egy külön hivatalnok (gondnok) bízatik meg.

+ Az ellenőrködést (a nyert utasítás szerint az ellenőr végzi.) *102*

Az orvosok, hivatalnokok és szolgák szolgálati viszonya.

5. §.

• Az intézetben alkalmazandó orvosok, hivatalnokok, ápolók és szolgák létszámát és illetményét a belügyminiszter állapítja meg; valamint határoz a felett is, hogy azok mennyiben alkalmazandók véglegesen.

Az intézetben rendszeresített s állandó minőségben alkalmazott orvosi tisztviselők és egyéb hivatalnokok, valóságos államhivatalnokok, miért is reájuk, ugyszintén az intézeti szolgálókra nézve, ugyanazon általános szabályok irányadók, melyek az országos hivatalnokok és szolgálókra nézve koronkint fenállanak.

• Az igazgató, ugy a többi orvosok, hivatalnokok és szolgálók ügyköre, a házi-rend és különös szolgálati utasítások által határoztatik meg.

• Különösen határoztatik, hogy az intézeti igazgatónak, ugy a többi orvosoknak meg van ugyan engedve, az intézeti szolgálattétel hátránya nélkül — magánfeleknél is orvosi tanácskozásokban résztvenni, és elmebetegeket oly családokban gyógykezelni, melyek az elmebetegek ápolásával üzletképen nem foglalkoznak, ellenben tiltatik nekik magántéboldyákkal birni, elmebetegeket üzletképeni kereset szempontjából magánápolás végett magokhoz venni vagy már fenálló magántéboldyákkal vagy elmebetegek magánápolásával foglalkozó egyéb üzleti vállalatokkal, bárminemű viszonyba lépni, mely az országos téboldyában elfoglalt állásukkal összeütközésbe jöhetne.

Tanácskozmányok tartása.

7. §.

Az országos téboldya osztályvezető orvosai kötelesek az igazgató vezetése alatt, az általa leg alább havonként egyszer meghatározandó időben, tanácskozmányokra összegyűlni, melyekben a történt és megfigyelt dolgok megvitatatnak; a betegek kezelése és ápolására nézve, ugy az intézet igazgatását illető javaslatok tételnek, és a tudományos cél előmozdítása tekintetéből után szükséges intézkodések indítványba hozatnak.

Ezen tanácskozmányokról rendes jegyzőkönyv vezetendő.

Az igazgató, az intézet kezelő hivatalnokait, a tanácskozmányokban való rendes vagy időnkénti részvetelre meghívhatja.

De köteles időnkint, legalább minden három hónapban, az intézet orvosai és főhivatalnokaival közös tanácskozmányt tartani, melynek tárgyai: a betegek czélszerűbb ápoltatása és gyógykezeltetése, hiányok megszüntetése, az intézet emelésére szolgáló intézkodések javaslatba hozatala, s a t.

Ezen tanácskozásokról is rendes jegyzőkönyv vezetendő.

A betegek fölvétele.

8. §.

Az elmebetegek fölvételénél következő felvételi okmányok mutatandók elő:

1) Közalkalmazásban levő vagy ennek hiányában gyakorlatra jogosított bármely orvostudor által kiállított bizonyítvány, hogy a felveendő beteg valóban elme-kóros.

2) A kórrajz, mely rendszeren a gyógykezelő orvos által készített, és melyben kiemelendő a beteg gyógyíthatósága, vagy közveszélyes mivolta iránti határozott vélemény; valamint az, hogy a betegnek tébolydába való fölvétele cél-szerű vagy valóban szükségesnek mutatkozik-e? és mi okból?

3) A beteg illetőségének hivatalos igazolása (honossági igazolvány, vagy más törvényes illetőségű okmány), valamint hivatalos bizonyítvány vagy hatósági fölvéti jegyzőkönyv arról, hogy az illető, habár gyógyíthatatlan is, de valóban közveszélyes.

4) Nyilatkozat arról, vajjon az ápolásért egészben vagy csak részben fog-e történni a fizetés, és pedig a beteg saját vagyonából-e, vagy és más, ki fog érte fizetni? és melyik ápolási osztályba kíván fölvétetni.

Ezen nyilatkozatnak (fizetési tétlenség) magában kell foglalnia azon kötelezettséget, hogy az ápolási költségek az intézet pénztárába, legalább egy óra előre fognak fizettetni. Ha a fizető magánszemély, akkor fizető képessége hivatalosan bizonyítandó. Külföldieknél ezen felül még egy belföldinek kezesség-nyilatkozata kívánatik, a költség teljes megtérítéséről; külföldiek fizetőképességének biztosítására, a fentebbi határozatok hasonlólag kötelezők.

A tétlenségben, az azt kiállítók még arra is kötelezendők, hogy a beteget az intézet kívánatára visszaveszik.

5) Az egészben vagy csak részben fizetni nem képeseknél a szabályszerűleg kiállított szegénységi bizonyítvány esatolandó.

6) A törvényszék által rendelt gondnok megnevezése, vagy ha ilyen rendelve még nem volna, azon személynek megjelölése, ki addig a beteget az intézethez való viszonyában képviselni fogja.

9. §.

A 8-ik §-ban elősorolt felvételi okmányok előmutatása mellett a betegek fölvétele az intézetbe történik:

a) oly betegeknek, kikért a kötelezettség az egész ápolási költség megtérítésére nézve elvállaltatott, az igazgatóság engedélyezése következtében.

b.) oly betegeknek, kiknél az ingyenápolás egészben vagy részben vétetik igénybe rendszeren a belügyministerium engedélyezése következtében.

c.) a közveszélyes betegeknek, ha az ily betegek más módon biztonságban nem tarthatók a helyiség térfogata szerint a hatóságok megkeresése folytán.

Ezen esetben a 8-ik §-ban felsorolt fölvéti okmányok szintén melléklendők; oly esetekben azonban, hol az érintett okmányok melléklése, a fölvételi időben lehetőséges nem lenne, azok legrövidebb idő alatt, utólagosan pótolandók. De az orvosi bizonyítványnak még ez esetben sem szabad a fölvételi idő alkalmával hiányozni.

A b) és c) szerint történt fölvételekről a belügyministerium lehető gyorsasággal értesítendő.

Az igazgatóság által megtagadott felvétel ellen, a fölebbezés a belügyministerhez történik, nem magyarországi elnekörosoknak, kik a hatóságok megkeresése folytán közveszélyes voltak miatt c) szerint felvétettek, mielőbbi hazaszállíttatása iránt az intézkedés megteendő.

10. §.

A betegek átszállíttatásáról azok gondoskodnak, kik az intézetbe való fölvételért folyamodtak vagy a fölvételt kieszközltek. Az átszállíttatásból eredő költségek az intézet által nem fedeztetnek.

A betegek kellőleg felöltöztetve szállítandók az intézetbe, és a fizető betegeknek ezenfelül még a változtatásra szükséges ruhadarabokkal s fehérműekkel kell ellátva lenniök.

A beteg hohnijából azon tárgyak, melyek számára fölslegeseknek találtattak, hozzátartozóinak mindjárt a fölvételnél visszaadatnak, vagy ha ez rögtön teljesíthető nem volna, az említett tárgyak az intézetben külön felügyelet alatt őrzendők.

11. §.

Minden beteg fölvétele a fői k t a t ó k ö n y v e bejegyzendő, melyben minden a beteget az intézetben létele alatt illető adatok nyilván tartandók. A beteg elnebántalmának megállapítása végett, annak az intézetbe való fölvételéről 24 óra alatt az illető polgári törvényhatóságnak jelentés teendő, melyben pontosan megemlítendő a származási iv, az illetőségi lakhely; a fölvétel napja, valamint azon személyek vagy hatóságok, melyek a fölvételért folyamodtak, vagy azt kieszközltek; e jelentésben végre felsorolandók az illető fölvéti okmányok is.

A betegek ápolása.

12. §.

A betegek ápoltatása három díjosztály szerint történik.

Az első osztályu betegek külön laknak, a második osztályuak körülbelül 3—4 egy szobában.

A harmadik osztályu betegek közösen helyeztetnek el az intézetnek erre szolgáló szobáiban, figyelemmel a gyógykezelésre megkívántató térfogatra.

Az első osztály szerint ápoltnak, ha azt a helyiség térfogata s az intézet egyéb viszonyai megengedik, egy második szoba is rendeltetésükre adható, miért az első díjosztálynak megfelelő összeg fizetendő.

A szobák az intézet költségén fűtetnek, és a különböző díjosztályoknak megfelelőleg butoroztatnak és világíttatnak. Első osztályu betegeknek azonban szabadságukban áll az igazgatóság beleegyezésével saját tárgyaikat a fentebbi czélokra használni.

Minden osztályu beteg kiszolgáltatáról és a reájok való felügyeletről az intézet kellő mérvben gondoskodik, különösen minden első osztályu beteg, a szükséglet szerint, saját külön ápolót nyer.

Mind a három osztály betegeinek tápláléka, különösen fog megszabtni. A táplálék ugy minőség, mint mennyiségre nézve, a betegek testi állapotának megfelelő leendő, és az első és második osztályu betegek számára válogatottabb ételekből álland.

Testi bántalomban szenvedő betegek (Sommatische Kranke) számára a táplálék kiszolgáltatása külön orvosi rendelet szerint történik.

A betegek gyógykezelésére megkívántató gyógyszerek költségét az intézet viseli. Az orvosi és sebészi segélynyújtásra megkívántató készülékek és műszközők hasonlólag az intézet által szereztetnek meg. Ha valamely betegnek, még az intézetbe való föl vétel előtt meglevő testi külbántalma miatt sebészi kötélek használatra van szüksége, a kötélekek, fizetni nem képes betegek számára az intézet költségén szolgáltatnak ki, és az ily betegek elbocsáttatások alkalmával az igazgató rendelete folytán, azokat meg is tarthatják. Fizetőképes betegek az e nemű kiadásokat külön tartoznak megtéríteni.

A fizető betegek fehérmujéről és ruházatáról az érettek fizetők, esetleg a betegek gondnokai gondoskodnak.

A szükségelt kisebb tárgyak, mint szivacs, szappan, kefék sat., ugyszintén a fehérműek mosatása, az intézet részéről nyujtatik, szabadságában állván a betegekért fizetőknek vagy gondnokuknak a fehérműek mosatását saját költségükön, az intézeten kívül is eszközöztetni; kényelemre szolgáló különös kisebb fényüzési tárgyak az igazgató beleegyezésével, a betegek számára, ezek költségén megszerezhetők.

Az intézetben létező fürdők, a betegek által díjmentesen használatnak.

A ruhák és lábbeliek tisztítását, ugyszintén a szobák takarítását, fűtését sat. az ápoló személyzet végzi, és pedig minden fizető betegnél, úgy mindazon betegek-nél is, kik ezen munka végbevitelére orvosilag képteleneknek nyilvánítatnak.

Az ápolási osztályok megváltoztatása.

13. §.

Az ápolási osztály, melybe a beteg lépett, az igazgatóságnál tett jelentés következtében megváltoztatható.

Az első és második osztályu betegeknek a harmadik osztályba való áttétele, és ezeknek a nevezett osztályban az érettek fizetők, vagy gondnokuk költségén történendő ápolatása, hivatalos uton akkor rendelendő el, ha az esedékes ápolási díj előrefizetése a kikötött határidő lejártával még nem történt meg. Erről azok, kik a fizetési térítvényt kiállítják, a fölvétel alkalmával előlegesen értesítendő; és ezen kikötés (a díj előre fizetése) a térítvényekben világosan kiteendő.

Az ápolásban felmerülő időleges változtatások, melyek a betegek érdekében orvosi szempontból, az igazgatóság rendelete következtében tételnek, a fizetendő ápolási díjakra nincsenek semminemű befolyással.

Az ápolási díjak.

14. §.

Mind a három ápolási díjosztályra nézve, az ápolási díjak összege az intézetnek évi szükségletével együtt a belügyminiszter által határozatik meg. Ha az év kezdete előtt e részben különös megállapítás nem történt volna, akkor a kezdődő évről az előbbi évben érvényben volt díjak maradnak meg. A megtérítendő ápolási

költségek minden fölemeléséről a fizetőképes betegek rokonai, gondnokai általában a fizetők ideje korán értesítendők.

Fizetőképes külföldiek az ápolási díjakra nézve a belföldiekkel egyenlők.

A betegek gyógykezelése.

15. §.

A betegek, míg az intézetben tartózkodnak, az igazgató rendelkezése alatt állanak.

A betegek gyógykezelése a tudomány és emberiség alapelvei szerint történik.

A beteg, míg az intézetben ápoltatik, kórállapotának megfelelőleg úgy örendő, hogy sem magának, sem másoknak ártalmára ne lehessen, sem pedig meg ne szökhessek.

Korlátozások, kényszereszközök által egyedül a beteg és mások megóvására csak elkerülhetlen szükségben, a legnagyobb kimélettel, és természetesen csak orvosi rendelet következtében alkalmazhatatnak időlegesen. A kényszer alkalmazás minősége és tartama egy e czélra létező könyvbe az idezárt \surd alatti minta szorint pontosan bejegyzendő, mely intézkedésért az illető osztály főorvos felelős.

A beteg hozzátartozóinak szabadságában áll, saját költségükön, az igazgató orvost más orvosokkal tartandó tanácskozmányra fölkérni, mely tanácskozmány alól az igazgató orvos magát ki nem vonhatja. A megtartandó orvosi tanácskozmány idejét az igazgató a tanácskozásra felkért orvossal együtt állapítja meg.

Pénzt a betegek kezébe adni rendesen nem szabad. Kisebb kiadások fedezésére letett pénzekről, a kezelőhivatal külön számadást vezet. Az ekként letéteményezett pénz csak az igazgatónak rendelése s utalványozása mellett és az illető osztályorvos tudtával forditható a beteg használatára.

Isteni szolgálat a betegek számára.

16. §.

A betegeknek alkalom adatik elméleti képességek és a gyógyczél mérve szerint az igazgatónak beleegyezésével és az osztályorvos tudtával az isteni tiszteleten megjelenni, ájtatossági gyakorlatokat és vallási kötelemeket, saját vallásuk szerint teljesíteni.

A betegek szórakozásai.

17. §.

Az intézet határain belül a betegeknek oly fokú szabad mozgás és önállóság engedtetik, mely azok elmeállapotának megfelel.

A kórosztályokon és a betegek kertjein kívüli szórakozások az ápolottnak csak az igazgatónak különös engedélye folytán, és az osztályorvos tudtával engedtetnek meg, és akkor is azon személyek felügyelete és felelőssége mellett, kikre a betegek felügyelete ezuttal bízott. Az intézetből való kísétálás és kikocsizás — csak az osztályorvosok tudtával, az igazgatónak erre vonatkozó különös írásbeli engedélye mellett, és pedig a kísérőnek felügyelete és felelőssége alatt — engedtetik meg. Amennyiben az ily szórakozások különös kiadásokkal volnának összekötve, az ebbeli költségek a betegek vagy hozzátartozóik által fedezendők.

A betegek foglalkozása.

18. §.

Az intézet orvosainak állandó gondját a betegeknek különnemű kórállapotuk és egyéb viszonyaikhoz mért foglalkoztatása képezi.

A végbevitt munkákért a betegek díjazást nyerne, mely az igazgató javaslata alapján a belügyministerium által állapittatik meg.

Az ezen díjak által befolyt összeg, a betegeknek munkájukhoz arányos közös tulajdonuk, mely a kiadandó külön utasítás szerint lelkiismeretesen kezeltek, s melyből ekként azon szükségletek fedezhetők, melyek a betegek saját vagyonából vagy az intézet pénztárából rendszeresen nem fődöztethetnek. A főlöleg hasznathozólólag elhelyeztetik. A betegeknek az intézetből való kilépéskor a pontos világlatban tartott munkaidejükböz képest őket aránylagosan megillető maradék vagy nekik maguknak, vagy a gondnoki hatóságnak kézbesittetik, haláluk esetében pedig az illető bíróságnak adatik át. Csak az ingyen avagy részletfizetés mellett ápoltak halála esetében válik ezen maradék díjösztlet az intézet tulajdonává. Ugyanez történik a részletfizetés mellett ápolotknál, a mennyiben az ápolási költségek különben fedezve nem lennének.

A betegek oktatása.

19. §.

A betegek — a mennyiben ezt az intézet berendezése megengedi — az elemi ismeretekben, tudományokban és művészetekben oktatást nyernek, mely oktatás foglalkozásukhoz mért és a gyógycésznek megfelelő leendő, mit az igazgató egyetértőleg az osztályorvosokkal határoz meg. Ha orvosi ellenokok nem léteznek, szabad a fizetőképes betegek hozzátartozóinak, saját költségükön, a beteget bizonyos szakokban tanítók által is oktattatni, de csak az igazgató által e czélból adott irányadó utasításoknak mindenkor megtartása mellett.

A betegek közlekedése.

20. §.

Minden szó- és írásbeli tudakozódásokra a betegek hogylétéről az igazgató készséggel válaszol, de csak a rokonok, gondnokok, gyámok és hatóságoknak, kik az efféle tudakozódásokra feljogosítva vannak. Rendkívüli eseményekről a hozzátartozók s. a. t. az intézet által idejekorán értesítetnek.

A betegek közlekedése, még saját hozzátartozóikkal is, annál inkább idegekkel, akár látogatás, akár levél által az igazgató engedélyétől függ.

A betegek szabadságra bocsáttatása.

21. §.

A betegek szabadságra bocsáttatása az igazgatónak nézete alapján történik. Azok, kik a szabadságra bocsátott ápolását és őrzését átvállalják, térítvényt tartoznak erről kiállítani.

A betegek elszállíttatása.

22. §.

Más intézetbe való elszállíttatások, fizető betegeknél a gondnok és hozzátartozók kívánatára vagy beleegyezésével történhetnek, ingyenápoltaknál azonban a belügyministerium meghagyása vagy engedélyezése következtében.

A betegek elbocsáttatása.

23. §.

Felgyógyult betegek az igazgató által haladéktalanul elbocsátandók.

Föl nem gyógyult betegek pedig elbocsáttatnak:

a) A betegek törvényes képviselőinek vagy hozzátartozóiknak (ha a gondnoki hatóság is beleegyezett) kivantára; azonban ily betegnek további ápolása és őriztetéséről az illetők által térítvény állítandó ki.

b) Az igazgatóság által vagy felsőbb meghagyás következtében, ha semmi kiállítás a gyógyulásra nincs, és az egyén a közbiztonságra nem veszélyes.

24. §.

A betegnek bekövetkező elbocsáttatásáról az igazgató értesíti a beteg gondnokait vagy hozzátartozóit; és azon esetekben, midőn a fölvétel a hatóság megkere-
sése következtében történt, ez utóbbit is.

25. §.

A betegek elszállítatásáról azok tartoznak gondoskodni, kik a fölvételt eszközölték, az elszállítatásból eredő költségeket az intézet semmi esetre sem viseli. — Az átszállítók egyszersmind térítvény visszahagyása által felelősséget vállalnak a megfelelő őrzés és ápolásra nézve, valamint arra is, hogy a még teljesen meg nem gyógyult betegekre nézve netán szükségeltető orrosi segélyt igénybe veendik.

Ha az elbocsátandó betegek átszállítatása az igazgató által kiszabott idő alatt be nem következik, akkor jogában áll az igazgatónak a fizető betegek hazájokba való átszállítatását, biztos kíséret mellett, a hozzátartozók költségén eszközölni, míg fizetni nem képes betegeknél erről a belügyministeriumhoz jelentés teendő.

A betegek hozzátartozóinak kivantára, az intézet ezek költségén saját megbizottjai által is eszközölnetheti a betegek átszállítatását.

A betegek haláleseteinél való eljárás.

26. §.

A betegek haláláról azonnal jelentés teendő a halottvizsgálattal megbizott intézeti orvosnak, ugyszintén a betegek rokonaik vagy gondnokainak és az illető ha-

tóságuk. Az intézetben elhalt ápoltak hullái az intézet tudományos céljainak előmozdítása érdekében rendszeren bonczolás alá kerülnek.

A bonczolás addig, míg az illetékes rendelkezések folytán egy szakavatott kórboncznok által fogva végrehajthatni, váltakozva az intézeti másodorvosokra bízatik, melynél az illető elsődorvosnak jelen kell lennie.

A törvény által megjelölt halálesetekben, az orvosrendőri vagy törvényszéki hullabonczolás végbevétele végett a megszabott jelentés megteendő.

Elhalt elmebetegek eltemettetése.

27. §.

Az elhalt fizető betegek eltemettetése vagy hozzátartozóik által, vagy ezeknek óhajására, és ezek költségén az intézet által eszközöltetik.

Azon esetben, midőn a hozzátartozók a temetést nem rendezik, sem pedig az eltemettetés különös módjára nézve óhajtatást nem nyilvánítanak, akkor ezt az intézet előlegképen teljesíti, azon díjosztály tekintetbevételével, melyben az elhunyt ápoltatott.

Fizetni nem képes elhalt betegek az intézet költségén temettetnek el.

Látogatóknak az intézetbe lépte.

28. §.

Az intézetbe az alkalmazott orvosokon kívül az igazgató előleges engedélye mellett bebocsáttathatnak, az elmekórtanban magokat kiképezni óhajító orvostudorok és szigorlók; ezek a házrendhez kötelesek alkalmazkodni és ezért semmiféle kárpótlásra igényt nem tarthatnak.

Idegének az intézetet csak az igazgatónak engedélye mellett tekinthetik meg, és pedig az igazgató gondoskodni tartozik arról is, hogy ezen látogatások alkalmával a betegekre történhető, minden káros és zavart okozó benyomás gondosan kiküldessék.

Házrend.

a) Általános szabályok.

1. §.

Az országos tébolyda, mint az elmebetegek menhelyének főfeladata azoknak gyógyítása és jólétök előmozdítása, mi csak az által érthetik el, ha a betegekkel bánásmód kiméletes és szívélyes, ha az intézetben alkalmazott minden egyén kötelességét lélekismeretesen teljesíti, ha végre ily nagy és bonyolódott háztartás minden szükségleteinek megfelelő szabályos házrend létezik.

2. §.

Ezen házrend szabályul szolgál nem csak a betegek — és a látogatók — hanem az intézetben alkalmazottak mindegyikére nézve is, mely utóbbiak mint ezen szabály őrei annak pontos megtartásáról saját hatáskörük szerint felelősek.

3. §.

Az irodában ugy szintén minden osztályban kell a házrend egy példányának lenni, mire az idegenek vagy látogatók azon esetre figyelmeztendők, ha netán az ellen cselekednének, vagy azt megtartani éppen hajlandók nem volnának.

4. §.

Érkező betegek, kíséréikkel együtt, a gondnoki irodába utasítandók, a beteg megérkezése a napi orvosnak, vagy ha szükséges, a rendelő orvosnak vagy az igazgatónak bejelentendő.

5. §.

A fólvétli okmányok vizsgálata és a betegnek orvosi megvizsgáltatása után a beteggel hozott tárgyak a tisztviselő által följegyeztetnek, a szoba a beteg számára

meghatározatuk, az illető ápoló előhivatik és a beteg a napi orvos által szükségesnek talált elővigyázattal a kijelölt helyiségbe szállíttatik át; az ápolónak, hivatalos bejegyzés után a tárgyak jegyzékével ellátott fejcédula átadatik; fölösleges és a betegnek nem szükséges tárgyak a kísérőknek visszaadnak, és a tápdíjosztály meghatározása után, vagy a szabályszerű fizetés teljesítettik, vagy a további hivatalos tárgyalás indíttatik meg, miért a származási irvek pontos betöltésére különös gond fordítandó; és ha e tekintetben az orvosi okmányok nem elegendők vagy nem teljesekek, a szükséges adatok a mennyire eszközölhető, a kísérőktől kitudandók a ki minden ez irányban kért felvilágosítást adni köteles.

6. §.

Az ujonnan fölvevett betegnél az orvos köteles gondoskodni, hogy az, az orvosi jegyzőkönyvbe vagy az egyéni létszám-kimutatásba bejegyeztessék; az orvos rendeli meg ezen napra az élelmezést, a beteg kórállapotának megfelelő élelmi adagnak utalványozása által; gondoskodik az első orvosi segélyről, a szükséghez képest tisztogatási furdót rendel; ugy intézkedik, hogy az ujonnan érkezett kíváncsi kérdézősködés és bámészködés által ne izgattassék, azonban mindjárt kezdettől fogva megőriztessék minden bajtól, melyet vagy magának vagy másoknak okozhatna. Az ápoló, kinek a beteg átadattott, átveszi és megszámlálja a beteg sajátját képező tárgyakat, megvizsgálja azokat tisztaságukra nézve stb. és meggyőződik arról, vajjon a betegnél nincsenek-e titokban értékes tárgyak vagy veszélyes eszközök, melyeket azonnal az irodában bejelenteni és átadni tartozik.

7. §.

A fölvevett betegek közlekedése a külvilággal az igazgató elhatározásától függ, a betegek levelezése azonban a külvilággal vagy egymás közt, ugy szintén csomagok elküldése vagy bárminemű más megbízások eszközlése tilos, ha erre különös orvosi engedély nem adatik.

Minden írás- vagy szóbeli tudakozódás a betegek állapota felől az igazgatóval közlendő, és csak ennek engedelmével adható a kívánt felvilágosítás.

Szigoruan tiltatik, a betegeket a különböző osztályokban előfordult eseményekről értesíteni, vagy azokkal az intézeten kívüli különösen családokat illető ujdonságokat közleni; az ez ellen vétők, az eset fontossága szerint fognak megbüntettetni.

8. §

Az intézetben alkalmazott egyéneknek a künlévőkkel a betegekről, ezeknek cselekedeteik és szavaikról beszélni nem szabad.

9. §.

Ha a betegeket rokonaik vagy más ismerőseik meglátogatni akarják, úgy szintén ha idegenek az intézetet megtekinteni óhajtják, erre mindenkor az igazgatótól vagy távolléte úgy akadályoztatása esetében, a rendelő orvostól kinyert engedély szükségeltetik; ki a látogatókat vagy önmaga kíséri, vagy meghatározza, hogy az intézetben alkalmazottak melyike és hová kísérje őket.

Azon látogatások, melyek az igazgatónak különös engedélye nélkül reggel 10 órától 12-ig és délután 3—4-ig meg vannak engedve a látogatószobában, vagy az erre meghatározott teremben az orvos folytonos felügyelete alatt történnek. A látogatók arra, hogy magokat mikép viseljék eleve figyelmeztetendők; különösen, hogy a betegnek pénzt vagy más egyéb ajándékot engedély nélkül adniok nem szabad. Ugyanez áll az ennivalókról, melyek csak orvosi engedély mellett hagyathatnak vissza és fogadtathatnak el. Az ez ellen vétők újabb látogatásra nem bocsáttatnak. Az ezen látogatásokra felügyelő köteles jelentést tenni arról, mikép ment a látogatás végbe. A látogatók vagy idegenek részéről fölmerülő nehézségek vagy kellemetlenségek szerényen kiegyenlítendők, vagy az igazgatónak feljelentendők.

10. §.

Idegen orvosok, kiknek az igazgatótól engedélyök van az egész orvosi látogatáson vagy annak egy részén jelen lenni, az intézet orvosai által tett észrevételeket figyelemre méltatni kötelesek, és csak azon osztályokba és szobákba léphetnek, melyeknek meglátogatása nekik megengedett; minden fürkészkedéstől, tartzkodniok kell a betegek neve, állása stb. után, ha ennek elhallgatását az intézeti orvos czélszerűnek látja, tudakozódniok nem szabad.

Tudományos eszmecserére azonban mindenkor készséggel nyújtatik alkalom, és ekkor mind ez közöltetik és az idegen orvossal, mi a betegeket vagy családjokat nem teszi pelengérré.

Az elmekörtani előadásokra való jelentkezések az igazgatónál történnek, ki a jelentkezőkkel a szükséges megtartási szabályokat közlendi.

Ezen előadásoknak, úgy az igazgatóval értekezményeknek helye az igazgató részéről jelöltetik ki, hová a kapus minden e célból érkezöt utasít.

11. §.

Azon ápolók, kik a betegeket az intézeten belül vagy kívül sétákon kísérik, felelőség terhe alatt kötelesek magukat pontosan a nyert utasításokhoz tartani; a különműek összejövetele, ugy szintén ismerősek vagy idegenekkel való érintkezés, akár az intézeten belül, akár kívül, egyáltalában tilos; nem szabad továbbá a séták alkalmával korcsmába vagy fogadóba betérni; ügyelni kell arra is, hogy a betegek a külvilággal vagy külsők a betegekkel titkon, sem szóval sem írásban híreket ne közölhessenek, sem pedig leveleket, jegyzeteket stb. ne kézbesithessenek. Az intézeten belüli vagy kívüli foglalkozási helyeken, a felügyeletre rendelt ápolóknak legnagyobb gondjok legyen arra, hogy a betegek sem magukat meg ne sértsék, sem másoknak ne ártsanak; veszekedés, czivódás vagy más illetlenség pedig kerültessek.

Az ápolók a betegeket a munkabani részvétel és segély által buzdítandják és jó példát mutatatandnak.

12. §.

Az intézetben alkalmazottak családjai, ezek vendégei és szolgálai, ugy szintén maguk azon alkalmazottak is, kik a betegekhez semmi személyes viszonyban nem állanak, a betegekkel való engedély nélküli minden érintkezéstől tartózkodjanak; arról, mit a betegektől hallanak idegenek irányában hallgatni, de a halottakat az igazgatóval közölni tartoznak. Egy betegnek sem engedhet meg bár ki is olyas valamit, a mi az orvos által tiltva van. Azonban szivesen vétetik, ha az arra alkalmas betegek a hivatalnokok családjaihoz bejárnak, ha ott velük az orvosok utasítása szerint bánnak.

Az intézetben összes alkalmazottak szívélyes és barátságos együttléte mindenkor a legjobb befolyást fogja gyakorolni a betegekre; ellenben a kölcsönös ellenségeskedés, kicsinyes surlódás és mindennemű pletykaság ezen egyetértést csak zavarná, miért is ez türetni nem fog.

Az intézetben alkalmazottak az egyes betegeket csak akkor és azzal foglalkoztathatják, a mikor és mivel az igazgató megengedi; munkára valamely beteget kényszeríteni, vagy számára éppen önhatalmilag valami foglalkozást rendelni, egyáltalában nem szabad.

13. §.

A betegeknak abból mit magukkal hoztak, vagy mit az intézetben kaptak,

semmit sem szabad más betegnek, annál kevésbbé az ápolóknak ajándékozniok, vagy eladniok. Az ez ellen cselekvők azonnal bejelentendők, az ápolók pedig, kik ily hibát követnek el, megbüntettetnek.

14. §.

Ha valamely beteg vagy ápoló elbocsáttatik, az igazgató által aláírt elbocsátási engedély az irodában előmutatandó, ugyan itt adandók át a beteg sajátját képező ruhák s egyéb tárgyak, melyek távoznak a fejczedulán levő jegyzék szerint kézbesítendők; az átvévo az átvételt fizető betegeknel a tápdijak rendbehozatala után tartozik írásban bizonyítani. A betegnek az intézetből való távozása barátságosan s illedelmesen történjék.

15. §.

Ha valamely beteg állapota annyira rosszabbodnék, hogy a bekövetkező haláltól lehetne tartani, akkor köteles az ápoló még a haldoklás beállta előtt az illető orvost értesíteni, ki erről az illető lelkészt tudósítja, valamint a beállott halál esetében az irodát értesíti; általában mindenki köteles megtenni a magáét, hogy a haldoklónak minden testi és lelki segély rendelkezésére álljon. A hulla iránt kellő kimélet tanusítandó, gondoskodni kell arról is, hogy az kellőleg őriztessék és illedelmesen a halottak kamrájába átszállittassék. A hulláknak a halottak kamrájába való átszállittatása a ház szolgálai által azon sorrendben történik, melyet a gondnok megszab. A rokonokat és hatóságokat a halálesetről az iroda azon esetben haladéktalanul tudósítja, ha a hagyatéek főlvétele végett hivatalos tárgyalás szükségeltetnék.

16. §.

A halottak eltemettetéséről a rokonok gondoskodnak, kik e végett az illető lelkészszel magukat érintkezésbe tehetik.

Ha azonban a tébolydában meghalt betegnek eltemettetéséről, rokonai nem akarnak vagy nem képesek rendelkezni, akkor az eltemettetést az intézet eszközölteti és a halott azon díjosztály szerint temettetik el, mely szerint ápoltatott. A temetési költségek az intézet által előlegkép fedeztetnek, és a fennálló papi illeték, valamint a tébolydában szokásban levő temetkezési szükségletek szabott áron felszámíttatnak.

b) Napi rend.

17. §.

Szigor, rend és pontosság a nap felosztásában, úgy szintén minden ügyekben és teendőben elkerülhetlenül szükséges az intézet üdvös fennállására, s arra, hogy az intézet a betegekre jótékony hatást gyakoroljon.

18. §.

Az ápolókat az éji őr csengetyűszóval kelti fel, az ápolók pedig fél órával később a betegeket ébresztik fel. Október elsejétől április végéig az igazgatónak ebbeli rendelkezése szerint 6 órakor, legkésőbb fél 7-kor adatik jel a csengetyűvel a felkelésre; május 1-től pedig szeptember végeig 5 órakor legkésőbb fél 6-kor. Az ápolók és betegek felkelése közti időközben azon szobák befűtetnek, melyekben kályhák vannak. A meisnerféle fűtésnél alkalmazott fűtők téli hónapokban, az ápolóknál egy órával előbb keltetnek fel az éji őr által, és azonnal a fűtéshez kezdenek, mihez a tüzelő anyagot már előtte való nap este kell előkészíteniök. Minden beteg, kivéve a testileges betegeket, és azokat, kikre nézve az igazgató vagy a rendelő orvos másképp rendelkezett, magát ezen szabályhoz alkalmazni szigoruan köteleztetik, valamint a felkelésre szólító-ápolónak engedelmeskedni tartozik.

19. §.

A betegek az egyes szobák számára kijelölt mosdó-medenczéknél megmosdának, megfésülködnek és felöltözködnek, ruháik már megtisztítva levén. Ezen végzendőknél az ápolók azon betegeknek segitenek, kiknek erre szükségök van, vagy az orvos által különösen kijelöltettek; továbbá arra is ügyelnek, hogy a betegek öltözködés közben meg ne hüljenek, valamint minden tisztátlanságot, versengést stb. megakadályozni tartoznak. Ha a betegek felöltözködtek, közülök azok, kik szobáikban nem maradnak, részint a gyülekező szobákba mennek, részint segitenek az ápolóknak ágynak vetni, seperni és szobát takarítani stb., mely idő alatt az ablakoknak nyitva kell lenniök, hogy a háló helyiségek teljesen kiszellőztethessenek. A szellőztetés tartama az évszaktól a betegek gigőzöltségétől és az egyének számától függ, kik egy szobában alusznak; azonban szép napokon a szobák időközben is, és pedig valahányszor szükséges, szellőztetendők.

20. §.

Ugy a betegek, mint az intézetben alkalmazottak érdekében gondoskodva van, az intézetbeni rendesen tartandó isteni tiszteletről.

Fölöltözködés után egy óra mulva az arra alkalmas és kijelölt betegek reggeli imára gyűlnek össze, mások az ápolók által egyenkint szólíttatnak fel arra; az ápolók az imánál való csend- és rendre ügyelni, és minden illetlenséget megakadályozni tartoznak.

A menüiben lehetséges és kivihető asztal fölötti közös imák és közös esti ájtatoskodások is tartatnak; ugy szintén az illető lelkész által, az arra alkalmas betegek, bizonyos napokon határozott órákban, vallási oktatásban részesíttetnek.

21. §.

A nyári hónapokban azon betegek, kiknek ásványviz használata van rendelve, a reggeli előtti való órát a kertben töltik, hol a rendelt ásványvizet a meghatározott mennyiségben és módon elköltik. Hogy mindez a betegek és a felügyelő ápolók részéről rendesen történjék, arról a napi felügyelő orvos személyesen köteles meggyőződést szerezni, mely alkalommal az ásványviz első hatásait is megfigyeli. Az ásványvizek használatánál szükségeltető elővigyázati szabályokat az orvos mindenkor közli, ugy szintén a rendkívüli esetekről azonnal jelentést tesz.

22. §.

Ünnep- és vasárnapokon, ugy szintén a hétnek arra meghatározott egy két napján az intézetben isteni tisztelet tartatik, melyen mindazon betegek, kiknek az isteni tiszteleten megjelenniök szabad, részt vesznek, mire a jel harangszóval adatik. Az isteni tisztelet tartama alatt az egész intézetben, ünnepies csendnek kell uralkodnia, mindeu játék, és a menüire lehetséges minden munka az alatt beszüntendő. Az isteni tisztelet után az igazgató rendelkezése szerint az illető lelkészek által lelki oktatások tartathatnak.

Az isteni szolgálatnak bár mimódoni megzavarása a leggondosabban kerülendő, az ellene cselekvők zaj és feltűnés nélkül eltávolítandók.

23. §.

A közös gyűl- és éttermekben a téli hónapokban reggeli 7 $\frac{1}{2}$ óraker, a nyári hónapokban pedig 7 óraker történik a reggelizés; az ebéd 12 óraker, az esteli pedig télben 6 óraker, nyárban 7-ker tartatik. Az ételeknek a konyhából való elvi-

telére csengetyü által adatik jel, mire az ápolók (az igazgató által meghatározott sorrend szerint) az ételhozás végett melléjük rendelt betegekkel az intézeti konyhába gyülekeznek, honnan az ételeket az egyes betegek számára, kellő gyorsasággal, hogy azok meg ne hűljenek, az illető éttermekbe viszik.

Az intézet konyhájában arra, hogy az ételek minőség és mennyiségre nézve kellőleg kiszolgáltassanak, a hivatalnokok, másodorvosok és bejáró tanulók (Praeparanden), meghatározott sorrend (Turnus) szerint tartoznak felügyelni; az éttermekben a másodorvosok, váltakozva a bejáró tanulókkal viszik a felügyeletet.

Minden étkezés után az evésnél használt eszközök és edények néhány (arra alkalmas) beteg segítségével megtisztítatnak, és az étterem, miután az ápolók is étkezéseket csoportonként elvégeztek, rendbe hozzatik.

24. §.

Reggeli és ebéd után az orvos által kijelölt s arra alkalmas betegek a szabadban vagy a műhelyekben kórállapotuknak megfelelő munkával foglalkoztatnak. Étkezés előtt fél órával, étkezés után pedig egy óráig a munka beszüntetendő.

25. §.

Esti kilencz órakor csengetyűszóval jel adatik a lefekvésre, öregek és törődött betegek, kiknek korábban kell ágyban lenniök, névleg kijelöltetnek.

26. §.

A férfi-betegek hetenkint egyszer egyik ápoló felügyelete alatt megborotváltatnak, saját költségükön ápoltak pedig annyiszor borotváltatnak meg a hányszor azt megszokták.

27. §.

A naponkinti rendes orvosi látogatás meghatározott reggeli órában megtartandó. Az orvosi látogatásnál az illető ápolóknak jelen kell lenniök, kik a betegeknek az utolsó látogatás óta észlelt hogylétök és magukriseletéről jelentést tenni, minden történt dolgot figyelemre méltó nyilatkozatokat és más hasonlókat felemlíteni tartoznak. Névszerint kötelesek feljelenteni; ha valamely beteg panaszkodott és ágyban fekszik, vagy ha valamelyik enni nem akart, vagy a munkánál hanyag volt; továbbá, ha valamely beteg a fürdőben, munkánál vagy egyéb helyen nem jelent meg. Ezen jelentéseket az ápolók mindenkor akként teszik, hogy azokat a beteg ne hallja, ha csak az orvos ellenkezöt nem kívánna. Továbbá ügyelniök kell

az ápolóknak, hogy eme jelentéseikkel az orvos, ha ez a beteggel beszél, vagy a beteget vizsgálja ne zavartassék.

28. §.

A rendelt gyógyszereket az ápolók meghatározott sorrendben hozzák elő a gyógyszerertárból, azokat a felügyelő orvosnak megtekintés végett előmutatják; és ennek felügyelete alatt csengetyűszóra, a különböző ápolók közt kiosztják. Az ápolók és házi szolgák által naponkint rendszeren végzendő egyéb teendők, mint a gyógyszerek elhozatala a küldöncz-szolgálat, az osztályokbani szolgálattétel stb. saját e célra kiadott szolgálati táblán lesznek feljegyezve, mely az irodában és kapusnál megtekinthető.

29. §.

A szolgálatmentes azon ápolók, kiknek az orvosi látogatás alkalmával a kimenet engedélyeztetett, valamint azon betegek is, kiknek valamely ápoló kíséretében kimenniök szabad, az intézetből csak a meghatározott ideig maradhatnak, kimeneti engedélyeket pedig a kapusnak előmutatni, s azt neki az előkert kimeneténél átadni tartoznak, ki ezen kimeneti jegyeket összegyűjteni, azokra a kimenet és visszajövet idejét feljegyezni és más nap az irodában átadni köteles.

30. §.

Télben és rossz időben azon betegek, kik különben a szabadban szoktak elfoglalva lenni, az erre szánt időt a társalgó vagy gyülekező teremben társalgással és társas játékokkal töltik. Pénzben játszani szorosan tiltatik; a felügyelő ápolók a csend- és rendre ügyelnek, előforduló viszályokat gondosság, nyugalom és kimélettel kiegyenlítik, vagy a felügyelő orvosnak bejelentik.

31. §.

Esteli előtt körülbelül egy órával, a betegek mindnyájan az illető társalgó termekben gyűlnek össze, hol vagy közülök, vagy az ápolók közül valamelyik sorrendben, a többség által leginkább értett nyelvű könyvből, előolvas; nyárban ezen időt a betegek a kertben töltik, miközben a többi jelenlevők tetszésök szerint tekeznek, sakkot, dómát, dominót stb. játszanak esti fél kilenczig, a midőn nyugalomra szobáikba kell vonulniok, úgy hogy 9 óraker már mindegyikük ágyban legyen, ha csak az igazgató vagy rendelő orvos különösen ellenkezőt nem határozott volna. Nyárban a betegek az esteli után egész lefekvésig a kertben időznek,

hol sétálnak, vagy társasjátékokkal mulatnak, milyen a kuglizás, testgyakorlattal egybekötött játékok stb., a nőknek pedig ilyenkor kis kávé-társaságok vannak megengedve. Az igazgatónak időnkénti rendelkezése szerint, az ápolók és arra alkalmas betegek igénybe vételével, (a társas mulatság emelésére) zene-előadások is tartatnak.

32. §.

Tornászati testgyakorlatok a kertben csak az igazgató rendelete következtében tartatnak, melyeknél a kellő felügyeletnek soha sem szabad hiányoznia. A tornamesternek, úgy szintén azon orvosoknak, kik a tornászban részt vesznek, arra kell ügyelniük, hogy eme gyakorlatok egredül gyógymód gyanánt alkalmaztassanak, tehát minden túlzás gondosan mellőzendő. A tornászati játékok társas mulatságul is szolgálnak, miért az igazgató rendelkezése szerint időnként meg is tartatnak. A télben tartandó tornászati gyakorlatokra az intézet belsejében egy helyiség jelöltetik ki; azon betegek pedig, kik a tornászatra alkalmasok, az igazgató által névszerint jelöltetnek meg.

33. §.

Azon betegek, kiknek megengedtetik sorrendben hetenkint egyszer langyos fürdőt kapnak, a hideg és meleg fürdők különféle zuhanyok, úgy szintén gőzfürdők, az orvos időnkinti rendelete szerint naponkint a nap minden szakában szolgáltatnak ki.

34. §.

A nyári hónapokban többször társas kirándulások rendeztetnek a szomszéd környékbe, például valamely kellemes erdővidékbe, ezen kirándulásokban résztvevő betegeket az igazgató névszerint jelöli meg, mely kirándulásnál őket az igazgató, az orvosok és intézeti hivatalnokok kísérik. Ezen kirándulások célja a mulatság és szórakozás; rendeztetnek pedig főképp az üdülők számára, játék, fűvészet, zene és ének képezik a mulatságot.

35. §.

A betegeknek, különösen az üdülőknek látogatásokat tenni, a színházba menni, vagy más nyilvános helyeken megjelenni, csak az igazgatónak engedélyével biztos felügyelő kíséretében engedtetik meg.

36. §.

Azon betegeknek, kik semmiféle mesterséget nem tudnak, de valamely iparág megtanulására alkalmasak, alkalom nyújtatik ezen iparág megtanulására az által, hogy az intézeti szabó, varga, asztalos, esztergályos, könyvkötő és kárpitos műhelyek, szakértő ápolók vezetése alatt állanak; minden női munka pedig a fehéreneműekre felügyelő és ügyes ápolónők utasítása és felügyelete alatt készül, kik a betegeknek nem csak ügyelni, de azokat oktatni is tartóznak.

37. §.

A kerti munka kivételével minden a ház számára tett egyéb munka megfelelőképen díjaztatik; a betegek szorgalma által így kiérdemelt díjak, részint a betegek kisebb szükségeseinek fődözésére, vagy mulatságaikra (§. 34) fordittatnak; részint a takarékpénztárban, mint a betegek tulajdona hasznathozólag elhelyeztetnek; az ily módon elhelyezett pénzek pedig a betegeknek az intézetből való kiléptökig, vagy bekövetkező halálukig a gondnok által letét gyanánt kezeltetnek és felszámítatnak.

38. §.

A társalgó termekben téiben, különösen farsang alkalmával táncz-mulatságok rendeztetnek; nyárban pedig a kertekben, az igazgató rendelkezése és utasítása szerint nagyobb társas mulatságok tartatnak.

39. §.

Kiválóbb ünnepnap, mint például a karácsonyünnep karácsonyfa felállításával ünnepeltetik meg, mely alkalommal czélszerű ajándékok osztogatattatnak ki a betegek közt; ezen ajándékok a betegek magán pénzéből vagy munka által kiérdemelt díjaikból, vagy gyűjtések által szerzettetnek. Ezen ajándék tárgyaknak hasznos cikkekből kell állniok, melyeket a betegek használhatnak, mint például ruhane-műek stb., vagy olyanoknak kell lénniök, melyek a betegeknek különös örömet szereznek, vagy elmúlt jobb napok emlékeül szolgálnak.

c) A betegekkel való bánásmód.

40. §.

Minthogy a betegek szavaik és tetteikért nem felelősek, nem szabad szidalmazásaikat vagy bántalmazásaikat viszonzni, hanem azok türelem és kimélettel viszszautasítandók. A betegeknek betegségeiket szemökre hányni, vagy őket „te”-nek szólítani szigorúan tiltatik; irányokban mindenkor oly kimélet tanúsítandó, mint az egészségesek irányában; eszméjárásukat kinevetni, őket boszantani vagy ámitani nem szabad.

Azon betegekkel, kik szükségleteiket sem felismerni, sem azoknak eleget tenni nem képesek, úgy kell bánni mint gyermekekkel, azokat ápolni kell és mindennel ellátni; már azon körülmény, hogy a betegek családjaiktól vannak elválasztva, az intézetben alkalmazottak mindegyikének kötelességévé teszi; hogy a betegekkel ezek rokonainak helyettese gyanánt szeretet-, türelem- és gondossággal bánják. Az intézetben alkalmazottak mindegyike, saját ügykörében oda hassen, hogy az igazság, fegyelem és rend, a kölcsönös jóakarát, a külső illem, az ember-séges magaviselet tisztelete, a vallásosság és azon jó szellem honosodjék meg az intézetben s annak lakói közt, mely a betegeknek hathatós gyógyszerközül szolgáljon.

41. §.

A betegekben előforduló minden testi és szellemi változás, pontosan megfigyelendő s a kellő időben s helyen bejelentendő. A felügyeletnek ennek következtében mindenkor s mindenütt tökéletesnek kell lenni, hogy az erkölcsiség, más betegek, vagy az intézet tulajdona ellen netáni kihágások azonnal tudomásra jutva, nagyobb vagy éppen veszélyes zavarok megakadályozására és elhárítására, a kellő intézkedések rögtön megtétethessenek.

Különös felügyelet tárgyát képezzék pedig a betegeknek egyes rossz szokásaik és hajlamaik a személyek megsértése és az intézet vagy mások vagyonának megkárosítása, a harag rögtön kitorése, úgy a szabadbani foglalkozásnál vagy a műhelyekben munkánál előfordulható erőszakoskodások, az ápoló személyzetnek legnagyobb és mindenkori figyelmét igénylik, úgy szintén az utasításban saját és mások személyek megvédésére kiszabott rendelkezések és utmutatások különösen ezen esetekben alkalmazandók és szorosan követendők.

42. §.

A kertekben és folyosókon ne engedessék meg a betegeknek a földön ülni vagy feküdni; úgy szinte a lehetőségig megakadályozandó, hogy a betegek nappal a kertben folyosókon és gyűltermekben ne aludjanak. A fák és cserjék az ápoló személyzet különös gondja és felelőssége alá lévén helyezve, azoknak megsértését, rongálását, a levelek rágását, éretlen gyümölcs evését stb. szorgosan akadályozniok kell.

43. §

Pontosan ügyelni kell arra, hogy a betegek téiben hideg helyeken sokáig ne tartózkodjanak, hogy lábaik meg ne fázzék, hogy általában czélszerű ruházatot kapjanak, ha valamit a hidegben kell végezniök. Végre a különböző évszakokban eső és napsugár ellen kellőleg védve legyenek.

44. §.

Este lefekvéskor és reggel mielőbb a betegek ágyaiból még fel nem keltek, kötelesek az ápolók minden egyes beteget megvizsgálni; vajjon nincsen-e testökön valami sértés, kisebb bőrküteg? nincsenek-e lábaik megdagadva? stb. vajjon nem rejtettek-e el valamit zsebökben? ruházatjaik jó állapotban vannak-e? stb. A betegeknek levetkőzve kell ágyba menniök, és arra szoktataudók, hogy testi szükségüket mindenkor lefekvés előtt végezzék. Az ápolók tartoznak éjjel arra ügyelni, hogy a hálószobákban rend és csend uralkodjék, hogy a betegek önmegsértése és önfertőzése megakadályoztassék, és hogy azok, különösen hidegebb évszakban kellőleg betakarva legyenek, s így a meghűtéstől megóvassanak.

45. §.

Szabályszerűleg minden beteg a közös éttermekben eszik; azok, kiknek saját szobájokban szabad étkezniök, névleg megjelöltetnek; az étkezésnél az ápolók szorosán ügyeljenek arra, hogy minden beteg a számára kiszabott helyet foglalja el, hogy az abrosz, úgy szintén minden evőeszköz tisztán tartassék; az étkezésnél az illem szabályai megtartassanak, senki mások hátrányával előnyben ne részesíttessék; az étkezésnél csere vagy kereskedés ne üzessék, hogy a betegek az ételeket szobáikba magukkal ne vigyék, sem pedig az asztaloktól az étkezés bevégezte előtt el ne távozzanak. A rendzavaró betegek az asztaltól gyorsan és a mennyre fehető zaj nélkül eltávolítandók; a grámoltalan, makacs és veszélyes betegek gyámoli-

tandók, vagy az orvos által megszabott módon ártalmatlanokká teendők. A dolgozó betegek, az ebéd és estelin kívül, délutáni 4 órakor a pihenési idő alatt uzsonnát kapnak. Fris ivóviznek az intézet minden helyiségében és a kertekben mindenkor elegendő mennyiségben kell lenni.

46. §.

A betegek foglalkoztatása a legfontosabb gyógyeszközök egyike levén, az igazgató a betegek egészségi állapotára való tekintettel, meghatározza a munka idejét és helyét, a gondnok a különféle sorszámokat és szükséges munka-anyagot szerzi be, a különféle mesterségekben jártas ápolók viszik a felügyeletet, a munkánál vagy a szabadban, valamint a műhelyekben, a legnagyobb rend megtartandó; oly nem dolgozó betegeknek és ápolóknak, kik a dolgozókat zavarnák, a műhelyekbe menni nem szabad.

47. §.

Az írás, olvasás, tudományos feladványok megoldása, rajz és zene, az erre alkalmas tanító vezetése és felügyelete alatt történik; a vallási oktatást az illető lelkészek végzik. Az említett foglalkozáshoz megkívántató tárgyak, az oktatási óra elmúltával ismét beszedetnek. Világos és határozott engedély nélkül a betegek közt könyveket, hirlapokat, íróeszközöket stb. kiosztani nem szabad. A felügyelettel megbízott ápoló, a munkához vagy oktatáshoz megkívántató anyagok, eszközök, könyvek stb. visszaadásáért, megőrzéséért és átadásáért felelős.

48. §.

A szorgalom a betegek egyénisége szerint, a teljesített munka után járó szabályszerű munkadíj és ajándékok által jutalmaztatik. A kiérdemlett pénzösszeg, a betegeknek munkájukhoz arányos közös tulajdonát képezi, melynek kézbesítéséről vagy horáfordításáról az alapszerkezet 18. §-a, s az e részben netán nyerendő külön utasítás határoz; a főleg az igazgató részéről névleg megjelölt betegek javára a gondnokság által a takarékpénztárban helyeztetik el, és a beteg tulajdonát képező letét gyanánt kezeltek, mely a betegnek az intézetből kilépte alkalmával munkaidejéhez arányitva készpénzben kifizettetik és csak közkölségen vagy részbeni fizetés mellett ápolt elhaltaknál száll az intézet alapjára, mint az utánok folmerült és hátralékban maradt ápolási költségek részbeni törlesztése. A kiérdemlett munkadíjak, míg a betegek az intézetben tartatnak, a szükségelt ruhaneműek.

dohány, gyümölcs stb. beszerzésére vagy kisebb élvezetek fődözésére. mint: színházba menet, séták, kirándulások stb. fordíttatnak; sőt az igazgató engedelmével a munkadíjból, a betegeknek szükkölködő rokonai is segélyeztethetnek, mert a jótét érzete magasztos üdvös és a betegeknek megnyugvást s örömet szerez.

49. §.

A betegeknek megengedett dohányzás által sem a tisztaságnak szenvedni, sem a ház biztonságának veszélyeztetnie nem szabad. Minden pipának fődéllel kell birnia; a háló- és éttermekben a dohányzás tilos a betegeknek rendesen, és ápolóknak csak a folyosókon és kertekben, orvosi engedély mellett pedig a betegeknek kivételesen a társalgó termekben is szigorú felügyelet alatt szabad dohányozniok. Lefekvés előtt az ápolók minden pipát elcsuknak. A betegeknek soha és semmi szín alatt sem szabad tüzserszámot maguknál hordaniok; de az ápolók kötelesek a betegnek pipa-gyújtáshoz tüzet adni.

50. §.

Az ápolók akár egyedül, akár beteggel mennek ki, mindenkor különös engedélyre van szükségök; az engedélyezett idő szorosan megtartandó, a beteget pedig semmi más helyre vezetni nem szabad, mint a hova meg volt engedve.

51. §.

Az ápolók begyakorlandók, a betegeknel szükséges segélynyújtásokra, melyeknek: mustárliszt, hólyaghuzó, tapasz és nadályok föltevése, csőreadás egyszerű kötelekek alkalmazása, a fürdésneli segélyezés stb. A gyógyszereket csak az ápolók szolgáltatathatják ki és adhatják be a betegeknek; kötelesek pedig a gyógyszereket mindig gondosan zár alatt tartani, nehogy a betegek hozzáférhessenek. Ágybanfekvő betegek a kórszobában helyeztetnek el, hol a szükséges gondozásban és ápolásban részesittetnek.

52. §.

A makacs betegekre nézve saját biztonságuk és megnyugvásuk végett, valamint a többiek biztonsága és kimélete tekintetéből szükségelt és megkívántató intézkedéseket az igazgató vagy rendelő orvos határozza meg. Kényszereszközöket alkalmazni, vagy azokat eltávolítani, csak az orvos világos és határozott rendeletére van megengedve; ellenkényszer alkalmazása mindenkor kimélettel és feltűnés elkerülésével kellő számú ápolók által történjék; rögtöni rohamok eseteiben, hol az

önvédelem szüksége áll be mindenkor a szomszéd ápolók kellő és a lehető legnagyobb számmal gyorsan egybehívandók, az ily esetek pedig, valamint a tett intézkedések a felügyelő orvosnak rögtön bejelentendők. Étél vagy más élvezet, például dohányzás stb. megtagadását, csupán az igazgató vagy a rendelő orvos rendelheti el. — Az adott engedély megszorításának vagy kényszereszközök alkalmazásának tartama alatt, a betegek különös felügyeletben részesítendők; midőn is nekik az evés-ivásnál testi szükségük végzésénél a kellő segély nyújtandó.

d) Házi berendezés.

53. §.

A tisztaság mint a testi és szellemi egészségnek fontos előmozdítója, mindenkor és mindenütt fenn tartandó; különösen ügyelni kell arra, hogy a tisztátalan betegek és az általok lakott helyiségek rossz szagtól mentek legyenek. A reggeli mosakodáson kívül a betegeknek annyiszor kell mosdaniuk, a hányszor az napközben szükségesnek találtatik, különösen étkezés és templomba menetel előtt. A tisztaság szabályaihoz tartozik továbbá a körmök lemetszése, a hajnyíratás, a borotválkozás stb., mire az ápolók felügyelnek. Ha az egyének ruhaneműek vagy más eszközök fergesek, tetvesek, ezeknek eltávolítására a szükséges intézkedések rögtön megteendők és egyszersmind följelentendők.

54. §.

Ügyelni kell a ruhák és lábbeliek tisztaságára is, valamint az azokon előforduló kisebb hiányok kijáratására; a gombok és szalagok leszakítása gondosan gátolandó, az ebbeli netáni hiányok pedig gyorsan pótolandók; kerti vagy mezei munka után a betegek csak megtisztított ruhák és lábbeliekben térjenek vissza az intézetbe. A szobabutorok, különösen az éji edények, gyalog árnyékszékek, köpő-ládák stb. gondosan tisztogatandók és a meghatározott időszakokban, minden házi butor, ágyfák stb. teljes és általános tisztogatásnak vetendők alá. Gondos tisztántartást és tisztogatást igényelnek még az árnyékszékek, melyeknek ajtai és fedelei elzárva tartandók, annak megtartására szoritandók a betegek is, valamint arra is, hogy a folyosókon, lépcsőkön és szobákban levő köpő-ládkba köpjének, hogy ezáltal a padló és falak lehető tisztasága fenntartassék.

55. §.

A szobák és folyosók naponkint kiséprendők, a butorok és kályhák pedig leporozandók, az ablakok megtörlendők és a helyiségek szellőztetendők; minélfogva tekintettel kell lenni az évszakra és a betegek száma s szükségletére, nehogy az ablakok kinyitása és bezárásánál pajzanság vagy rossz akaratból sérülések előforduljanak, mely esetben rögtön jelentés teendő.

A padlók felmosása, a falak leporolása és ablakok megmosása a meghatározott napok és órákban történjék. Az egész intézet mindenütt takarítva legyen; semminek sem szabad itt ott heverni, különösen nem szabad a folyosókon valamit utba állítani. Használat után minden tárgy illető helyére teendő s ott őrizendő, mire a folyosókon levő társzekerények és a szobákban, konyhákban stb. található zárszekerények szolgálnak.

56. §.

A kályhakkal ellátott szobákat az ápolók fűtik, a Meisner-féle fűtést és a gőzkazán fűtését, erre különösen felfogadott fűtők végzik, kiknek a fa- és szénhordóhoz valamint a fa fűrészelése és hasogatásához, egyes arra alkalmas betegek a szükséges számban segélyökre adhatnak; ezen munkára alkalmas betegek névleg kijelöltetnek.

A szobákat az ápolók világítják meg; a gázlángok meggyújtása és kioltása a folyosókon, lépcsőkön, termekben stb. felfogadott szolgák és ápolók által történik. Az ápolók szorgosan ügyeljenek, hogy sem a szobákban, sem a nevezett helyeken tűzveszély ne támadjon.

A kályhák és füstcsövek kikapasztását és kisöprését a gondnok rendelkezésére az illető házi szolgák és mestere emberek végzik, azért az előforduló hiányok az irodában jelentendők. Szél vagy közeledő vihar és eső alkalmával az ablakok és ajtók bezárásához segédkezet nyújtani, valamint a vihar által a házban, udvarokon és kertekben okozott károk azonnali helyreállítására közreműködni, mindenki saját hatáskörében tartozik. Mindenki ügyelni köteles továbbá arra is, hogy azon tárgyak melyek a házhoz tartoznak, eső, meleg, hideg stb. által kárt ne szenvedjenek.

57. §.

Kettőztetett figyelem és vigyázat fordítandó a tűzveszély kikerülésére, miután az intézetben e tekintetben veszélyes egyének is vannak elhelyezve; vigyázni kell ugyan a tűzre szakadatlanul, de főképp vihar, felette száraz és hideg időben szabad

gyertyával a padlásra, szalma és faraktárakba stb. menni tilos. A konyhából és kályhából a hamu a kijelölt helyiségekbe hordatik. A betegek lefekvés után minden ápolónak kötelessége meggyőződni, hogy semmi veszély sem forog fenn, ezt kötelesek tenni az éji őrök is, őrzőjüket alkalmával. A tűzveszély gyors fojtása céljából, a padlásokon elhelyezett víztartó edények mindenkor telve legyenek; gondoskodni kell arról is, hogy az említett edényekben a víz télben meg ne fagyjon.

58. §.

Ha az intézetben tűz támadna, éjjel mindenütt lámpások és világ tűzendő ki; az ápolók pedig kötelesek további rendeletig osztályaikon betegeiknél maradni. A tűzoltásnál követendő szabályok minden ápoló tudomására juthatnak.

59. §.

A szobákban levő minden butor és eszköz az ápolóknak leltárilag adatik át, kik azokért felelősek. Az eszközök ruha és fehérnemű stb. szükséges kicserélése az illető raktárakban a kiszabott napokon csepengetyű jelre történik; a leltáron, fehérneműen, ruhákon stb., úgy szintén a betegek magántulajdonán okozott károk az ápolók által teljesen megtérítettek, ha eme károk az ápoló hanyagsága miatt történtek.

60. §.

Az alapszabályok 10. §-sa szerint minden felveendő betegnek, teljes öltözéket kell magával hoznia, melyet addig hordani köteles, míg az használható; csak akkor, ha az öltözet olyan, hogy az többé nem hordható, fog az őrzés végett eltétetni vagy teljes használhatatlanság esetében felretétetni; a gondnokság által a nyilvántartásból kitoröltetni és ezen esetben más öltözet a beteg számára kiszolgáltatni.

Minden beteg a különböző évszakhoz képest nyári vagy téli ruhát kap, a mint az, a különböző minták szerint, az intézetben létezik; fehérneművel is elláttatik a beteg. A fehérneműek, ruhák és lábbeliek készítése, valamint a fehérneműeken, ággyruhákon, harisnyákon stb. szükséges javítások és foltozások, a lehetőségig, az intézeti betegek által végeztetnek; a fehérneműek mosása, a ruhafelügyelőné s néhány ápolónók vezetése mellett, az intézeti betegek által történik. A szennyes fehérnemű, a kiszabott napon, a mosóintézetnek adatik át, melyért az illető raktárakban, hasonlóképp kiszabott napokon s órákban történik, minden egyéb anyagszer beadása, kicserélése és kiszolgáltatása.

Sürgős esetekben, és az igazgató utalványozásával a szükséges tárgyak a raktárból bármikor szolgáltathatnak ki.

61. §.

Az intézet összes ruhaneműje, a ház bélyegével van ellátva, minden kicserélés, hiány vagy elveszés az okozó által megtérítettik. Valamely beteg számára rendelt ruha, a mennyire lehetséges más beteg használatára ne adassék. A ruhát és fehérneműt az ápolók kötelesek zár alatt tartani.

62. §.

A műhelyekben készítenő munkákat, úgy az ezekhez megkívántató anyagokat, a gondnok rendeli meg, kinek kötelessége egyszersmind, az ellenőr és a gondnoksegéddel együtt, az elkészített tárgyakat megvizsgálni, és átvenni. A műhelyekből, közvetlenül semmiféle tárgy át nem vehető. A leltári tárgyakon tett minden, bármi csekély javításokról is, legalább hetenként, jelentés teendő a gondnoknak.

63. §.

Senkinek sem szabad a konyhába menni, kinek ott szolgálata nincs vagy a látogatásra engedélylyel nem bír.

64. §.

A reggeli orvosi látogatásnál, minden egyes beteg számára az étel-adagok meghatározottnak, és a betéti lapokon följegyeztetnek, melyekből a napi ét és kenyérlap készítettik, mely az igazgató aláírásával, legfeljebb esti 6 óráig a konyhában átadandó. A napközben előforduló külön rendelvényeket, az orvosok utalványozzák; írásbeli utalvány nélkül a konyhából semmit sem szabad kiszolgáltatni.

65. §.

A vendéglős köteles, az étkezési tervezetet, mindenkor egy héttel előbb elkészíteni, mely tervezet a gondnok által, az étkezési szabályokkai megegyezés tekintetéből, megvizsgáltatik, és az igazgatónak megerősítés végett előterjesztetik. Az étkezési tervezet készítése és megvizsgálásánál, az évszak, úgy szintén a betegek különös szükségletei, minden esetre pedig az e részben kötött szerződési pontozatok figyelembe veendőek.

66. §.

Hol a betegek állapota, különös étrendszabályokat kíván, azok az igazgató által rendeltetnek el.

67. §.

Azon nőbetegek, kik a konyhában segíthetnek, névleg megjelöltetnek; ügyelni kell pedig, hogy ezek a konyhában semmi egyebet ne egyenek mint a mi nekik meg van engedve; és ott szorgalom, rend és tisztaságra szorittassanak.

68. §.

A konyhában, a konyhaszemélyzet, valamint az ételekért oda érkező ápolók és betegek, magukat illedelmesen viselni tartoznak; öltözetük mindenkor illedelmes és tiszta legyen.

Szolgálati utasítás

a budai országos tébolyda igazgatója számára.

I. Á l t a l á b a n .

1. §.

A budai országos tébolyda igazgatója közvetlenül a m. kir. belügyminis-
teriumnak van alárendelve, melynek rendeleteit köteles a legpontosabban végrehaj-
tani; oly esetekben azonban, hol a rendelet értelmé iránt kétely merülne fel,
vagy annak végrehajtása ellen nézete szerint alapos nehézségek fordulnának elő,
köteles elébb, kételyeit és aggályait a nevezett minis-
teriumnak előadni.

2. §.

Az igazgató, minden ügyekben előjáró hatóságának közege; miért is an-
nak az intézetet illető minden rendelete és intézkedése az igazgatóhoz érkezik, va-
lamint másfelől, minden jelentést, javaslatot stb. maga az igazgató tesz.

3. §.

Ő van megbizva a betegek általános gyógyításán kívül, a gyógy- és
ápoló-intézet minden ügyeinek vezetésével, valamint az alapszerkezetben megállá-
pított szabályok végrehajtásával.

4. §.

Az intézetben ápolott betegek jólétének, a rendnek, és az intézet becsüle-
tének fentartása s előmozdítása, az igazgatónak legnagyobb, ugyszólván egyedüli
kötelemét képezi.

Mivel pedig ezen intézetnek czélszerű vezetéseért felelős, semmit sem szabad elmulasztania; mi az intézet — ez emberiségre és államra nézve oly fontos — céljának elérésére vezethet.

5. §.

Az észlelt kisebb hiányokat és olyakat, melyeknek eltávolítása haladékokat nem szenved, köteles maga és pedig azonnal megszüntetni, nagyobbakat pedig a belügyministeriumnak orvoslás végett följelenteni, valamint oly újításokat és javításokat, melyek az alapszerkezetben kijelölt hatáskörét netán túl haladnák, a nevezett hatóságnak indítványképen előterjeszteni.

6. §.

Az alája rendelt személyzetnek, az intézet érdekében tett minden javaslatát gondosan megvizsgálja, és erre nézve a szükségeseket elrendeli.

7. §.

Megbetegedés vagy szabadságoltatása esetében, az igazgató az orvosi igazgatást ideiglenesen az általa kijelölt és a szolgálati időre nézve öregebb elsődorvosnak adja át; míg ellenben minden kezelési ügyek a kezelő hivatal által végeztetnek.

A tisztán orvosi levelezési ügyiratokat (Correspondenz-Geschäfts-Stücke) a helyettesített orvos egyedül írja alá, — azon ügyiratok ellenben, melyek egyszersmind a kezelési ügyekre is vonatkoznak, a nevezett orvos, és a kezelő hivatalnokok által irandók alá.

A kezelési hivatalnokok valamelyikének megbetegedése vagy szabadságoltatása esetében az igazgató, a pénztár s egyéb tárgyak átvételének elrendelése végett, a belügyministeriumnak jelentést tesz, sürgős esetekben azonban, az intézet vagyosnának biztosítása céljából a szükséges intézkedéseket maga teszi.

Az igazgató föl van hatalmazva, az orvosok és hivatalnokok számára nyolcz napi szabadság-időt engedélyezni.

II. Különös.

8. §.

Az igazgató különös kötelességei fegyelmi, orvosi, gazdasági és tudományos tárgyakra terjednek ki; minélfogva tartozik:

9. §.

Arra ügyelni, hogy a vezetésére bizott intézet orvosai, hivatalnokai, szolgálati utasításukban kiszabott kötelességeiket és végzendőiket a legpontosabban teljesítsék; ő maga pedig ezeknek a legpontosabb eljárás és fáradhatlan tevékenységgel jó példát adjon.

10. §.

Az igazgató mindazon szolgálkat, kiket alapszerkezetileg alkalmaznia joga van, behozonyított szolgálati képtelenségek esetében elbocsáthatja, állandóan alkalmazott szolgálkat pedig ily esetben szolgálatától rögtön fölfüggeszthet, de végleges elbocsáttatása iránt a belügyministeriumnak okadatolt jelentést tesz. Szolgálati hanyagságért, saját hatásköréhez képest maga szab büntetést; nagyobb hibákat, sikasztásokat, a betegekkel méltatlan bánást, és ezek sérelmezését stb. az illetékes hatóságnak fenytetés végett följelenti.

11. §.

A szolgálatban hanyag orvosok és hivatalnokokat előbb négy szem közt megint, sikertelenség esetében pedig, az illetőket fenytetés vagy elbocsáttatás végett a belügyministeriumnak följelenti.

12. §.

Köteles az igazgató, alárendeltjeinek tudományos voltáról és erkölcsi jelleméről magának a szükséges tudomást szerezeni, és a hivatalnokok, orvosok, szolgálk, ugyszintén az ápoltak részéről a legtisztább erkölcsiességet követelni. Köteles továbbá arra ügyelni: hogy az olmebetegekkel mindenki emberszeretőleg bánják, és hogy a nevezettek szenvedéseikben orvosi segélyen kívül vigaszt és részvétet is találjanak. — Embertelenség, durvaság és érzéketlenség a legszigoruabban büntendő. — Az igazgatónak joga van a szolgálk személyzetre nézve 20 frtig terjedő, de ugyanazon egyént évenként csak egyszer illető jutalmazásokat, a három hónapi közös tanácskozmányokban javaslatba hozni, hol is ezen jutalomdíjak szavazattöbbség szerint a költségvetésben megállapított e részbeni javadalmazás határain belül engedélyezendők.

Az orvosi- és egyéb tisztai személyzetet illető jutalmazások iránt, az igazgató javaslatát a belügyministeriumhoz terjeszti föl.

13. §.

Az igazgatónak egyik kiváló kötelessége a jó házirendnek pontos kezelése és fenntartása. — Ezen házirend tárgyait képezik: az orvosok, hivatalnokok, házi-szolgák és házi felek erkölcsössége és emberisége, valamint az intézetbeni biztonság és tisztaság. Miért is köteles a ház minden részének és helyiségeinek gyakori és szorgalmas látogatása és megvizsgálása által a szükséges tudomást ezekről magának megszerezni, és minden észrevett vizsátságot azonnal megszüntetni.

14. §.

Az igazgató tartozik a betegeknek gondos és minden tekintetben czélszerű gyógykezelésére ügyelni. Erre nézve a következők rendeltetnek:

- a) A betegek gyógykezelése kizárólagosan az elsődorvosok ügye. Azonban ezenkívül mind annak elrendelése, mi a betegek mielőbbi felgyógyulását eszközölhetné; ugy az elsődorvos által követelt gyógykezelés fölötti netán szükséges értekezés; valamint saját tapasztalatából merített s a gyógykezelésre vonatkozó javaslatok előterjesztése képezik az igazgató orvosi ügykörét.
- b) Az igazgató folytonos tanulmányai főleg és tartósan az elmebántalmak gyógytanára legyenek irányozva.
- c) Minden beteg számára egy külön ügyirat készitendő, mely magában foglalja a betegnek teljes kórtörténetét, annak felvételétől kezdve, az intézetbeni egész léte idejéről, elbocsáttatásáig, vagy haláláig, minden reá vonatkozó okmányokkal együtt. Halálozás esetében a bonczolati eredmény is hozzá csatolandó. Ezen okmányok az intézet tulajdonát képezik, melyek csak az igazgató által, vagy ennek engedelmével használhatók fel, és közölthetnek nyilvánosan, mely utóbbi esetben mindaz gondosan mellőzendő, minek közzétételébe a beteg vagy hozzátartozói bármikép megütközhetnek.

15. §.

A betegek meglátogatását, ugy általában az intézet megtekintését az igazgató a házrendhez képest szabályozza.

16. §.

A betegek elbocsáttatása, az alapszerkezetben foglalt rendeletek szerint, az igazgató által történik.

17. §.

A gyógyultan elbocsátottaknál az igazgató ezeknek hozzátartozóik számára utasítást ad, a gyógyultnak netán szükséges további kezelésére. A beteg hozzátartozóinak szabadságában áll, saját költségükön az igazgató orvosnak más orvosokkival való tanácskozmányát kikérni, mely alól az igazgató magát ki nem vonhatja; azonban nem köteles a tanácskozássra meghívott orvosok határozatát foganatosítani, de ez esetben ellenokait az iratokban tartozik följegyezni.

18. §.

Az igazgató az általa rendelt orvosi bánásmód pontos alkalmazásáról győződjék meg és e tekintetben az alárendelt orvosi személyzetre ügyeljen, a hanyagokat intse, a hibásakat büntesse meg. Továbbá, különösen ügyeljen az ápolóknak a betegekkel való bánás módjára, a rendre és nyugalomra, a szellőztetés és tisztaságra miért is gyakran, váratlan szemléket, nappali és éjjeli időben tartson.

19. §.

Ügyeljen továbbá: hogy az orvosi kezelésre megkívántató minden szükséges kellék mindig készen legyen, a gyógyszerek, fürdőkre stb. különös gondot fordítson, és előforduló hiányokat azonnal megszüntessen.

20. §.

Különös gondot fordítson járványokra, és az intézetben netán kifejlődő kórokra; a járványok kiütését, és az ezek meggátolására tett intézkedéseket a belügyministeriumnak haladéktalanul jelentse fel.

21. §.

Tartozik az orvosi személyzet részére naponta bizonyos időt kitűzni, melyben ezeknek a történekről napi jelentéseit meghallgatja, fontos eseményeket tudomásul és előjegyzésbe vesz, az orvosi személyzet részéről előforduló panaszokat és nehézségeket meghallgatja; neki a szükséges utasításokat adja, s őket fontosabb történekről tudósítja stb.

22. §.

Köteles a belügyministeriumnak havonként számszerinti kimutatások fölter-

jesztése mellett jelentést tenni, melyhez még az orvosi és statistikai szempontból fontos észleletekről tudományos értekezés is csatolandó.

23. §.

Gazdasági szempontból köteles, az intézet alapját minden megkárosítástól kitelhetőleg megóvni, az intézet jövedelmét, mennyiben ez hatalmában áll növelni; minden szükségtelen kiadást mellőzni.

24. §.

Az igazgató fel van hatalmazva oly beszerzéseket és kijavításokat megtéetni, melyekért az összes kiadás 100 frtnál többre nem rug. — Ezen meghatalmazás azonban csak azon tárgyakra terjed, melyek természetüknél fogva szorosan a közönséges szükségletre és kiadásokra, valamint a rendszeresített szolgálatra megkívánatnak, és melyek nem csupán a már fenálló szabályokban, vagy külön engedélyezésben találják igazoltatásukat, hanem az évi előleges költségvetés szerint is kellőleg fedeztethetnek.

25. §.

A betegek vagy hozzátartozóinak szokatlan és tulcsigázott követeléseit illő korlátok közé utasítja; ügyel továbbá a betegek használatára szánt tárgyak gondos fentartására; szorosan ellenőrökdi az összes anyagcikknek pontos beszolgáltatása, alkalmazása és kezelése felett, figyelmét gyakran, általában és különösen a számadási ügyekre fordítsa, és hivatalnokai között a legpontosabb ellenőrzést tartja fenn, az intézet pénztárát és anyagcikkeit évenként néhányszor váratlanul vizsgálja meg.

26. §.

Gondjának kell lennie arra, hogy sem a gyógyszerek, sem egyéb életrendi segédeszközök ne hiányozzanak, melyeknek az orvosi kezelésen kívül lényeges befolyásuk lehet az ápolitak gyógyítására; ilyenek a termék és szobák tisztasága, szellőztetése, fűttetése stb. stb.

27. §.

Az étkezést, illetőleg az elfogadott étrend szolgál zsinormértékül. Azonban az igazgató, ezen étrendtől eltérést is tétethet, a mennyiben ez által a helybonbhagyott költségirányzat meghaladást nem szenved.

Az ételek mennyisége- és minőségéről is gyakrabban személyesen győződjenek meg.

28. §.

Az alapszerkezet 7-ik §-ában az igazgatónak kötelességévé tett havonkinti orvosi értekezleteken kívül tartozik még időnkint, de legalább minden három hónapban egyszer az intézet orvosai- és főhivatalnokaival, közös tanácskozmányt tartani; melynek tárgyai, a betegek czélszerűbb ápoltatása és gyógykezelése, hiányok megszüntetése, az intézet előnyére és emelésére irányzó intézkedések, az intézet pénzalapjára vonatkozó javaslatok megtétele. E tanácskozmányokról jegyzőkönyv vezetetik, mely szükség esetében a belügyministeriumnak, az igazgató észrevételei és javaslataival együtt előterjesztendő.

29. §.

Az igazgatóuak megengedtetik az intézeti betegek felhasználásával az elmőkórtanból (a szükséges óvatosság megtartása mellett) tudományos szempontból előadásokat tartani; — megfigyelései és tapasztalata eredményeit pedig nyilvánosságra juttatni.

30. §.

Évenkint egy főjelentést terjeszt a belügyministerium elé, — melyhez a legérdekesebb megfigyeléseket és bonczolati eredményeket is, közzéjuttatás végett csatolja.

31. §.

Hasonlag tartozik a kezelési hivatalnokokkal közösen, a kezelésről szóló számadási jelentést a nevezett ministeriumhoz fölterjeszteni; melyben mindenkor az elmúlt éveknek összehasonlító átnézete foglaltassék, és az intézet javát illető új javaslatok is megteendők.

Szolgálati utasítás

budai országos tébolyda elsődorvosai számára.

1. §.

Az elsődorvos közvetlenül az igazgatónak, mint az intézet felelős vezetőjének van alárendelve; minélfogva köteles: az igazgatónak, az intézetre és betegek gyógykezelésére, általános értelemben. vonatkozó minden rendeleteit, legpontosabban teljesíteni; az igazgató iránt mindenkor a kellő tisztelettel viselkedni; ezzel, valamint az intézetben alkalmazott többi orvosok és hivatalnokokkal a közös cél elérésére „az intézet felvirágzására“ egyesült erővel törekedni.

2. §.

Minden erejét általában az intézet javának, különösen pedig a vezetésére bízott kórosztálynak szentelje; a betegekkel mint orvosilag és emberbarátiilag szeretet- és figyelemmel bánjék, azokat a tapasztalat és tudomány által nyújtott minden eszközökkel gyógykezelje és lelkiismeretesen gondoskodik arról, hogy a betegek mindenkor azon ápolásban részesüljenek, mely szellemi és testi szenvedésöknek megfelel.

3. §.

Kórosztályában a gazdasági és orvosi szükségletekre is fordítsa figyelmét, és az észrevett hiányokat, melyek a betegek vagy az intézet kárára vannak, saját hatáskörében, vagy maga azonnal szüntesse meg, vagy orvoslás végett az igazgatónak jelentse fel.

4. §.

Köteles szorgalom, tevékenység, tudományosság, komolyság, szivélyesség és igazságszeretet, ugy szigoru erkölcsi magaviselet által az intézetben alkalmazottaknak jó példával szolgálni, és ezeket magaviselete által kötelességök pontos teljesítésére huzdítani.

5. §.

Az alája rendelt orvosi személyzettel (másodorvosok, tanulók) barátságosan bánják, ezeket ott, hol szükséges oktassa, előforduló hibákat komolyan feddjen meg, sikertelen megintés után pedig az igazgató tudomására juttassa. Az ápoló személyzetnél szigoruan ügyeljen arra, hogy kötelességét pontosan teljesítse, azonban tekintettel ennek nehéz és fontos hivatására, ezt megfelelő kiméletes bánásmódban részesítvén, arról is gondoskodják, hogy ugyanaz az alája rendelt orvosi személyzet által is követessék; kötelesség-mulasztó ápolókat intsen meg, hanyagokat és rösteket pedig az igazgatónak megfenyítettés végett jelentsen föl.

6. §.

A betegek elhanyagolását, bántalmazását, sikkasztásokat, és általában minden nagyobb kihágásokat, mindenkor az igazgató tudomására juttassa; mely alkalommal a vótkesek megbüntetését vagy elboesáttatását is hozza javaslatba.

7. §.

Jogához tartozik különösen képesített ápolókat, alkalmazás céljából az igazgatónak felajánlani, alkalmaztatásuk azonban ez utóbbinak jogköréhez tartozván; az elsődorvos torábbá kitünő szolgálát a magasabb szolgálati fokozatba való előléptetésre is ajánlhat. A szolgaszemélyzet magaviselete, nem különben a szolgálatban előforduló hiányok és akadályok a napi értesítésekben (Rapport) szóba hozandók.

8. §.

Gondjának kell lennie arra: hogy bekövetkezhető szerencsétlen esetek megelőzhetése végett az elmebetegeknek az intézetbe való felvételénél a legnagyobb oratosság alkalmaztassék. Miért is a betegek az intézetbe való felvételök alkalmával a napi orvos jelenlétében, a főápoló által megvizsgálandók, valjon niucsenek-e

oly eszközök birtokában, melyekkel magukat, vagy másokat megkárosíthatnának, vagy megsérthetnének, melyek rögtön a betegtől elveendőek, és az irodában őrzés végett leteendőek.

9. §.

Ezen elővigyázati rendszabályok tekintetéből, hetenként többször az egész tébolydában a másodorvosok jelenlétében az ápolók által a betegeknek szigorú kutatás eszközölnöd, mely alkalommal az ápolók lakásai is megvizsgálandók, kiknek nemcsak az ily eszközök eltávolítása hagyandó meg legszigorúabban, hanem figyelemzetendők is ezen rendőri kihágás nehéz és vétkes voltára.

10. §.

Gondoskodni kell arról is: hogy az elmebetegeknek semmi alkalmuk ne legyen magokat megsérteni, megölni, vagy másoknak ártalmára lenni, azoknak pedig kik ezen irányban bármilyen csekély hajlamot mutatnának különös felügyelet alá veendőek.

11. §.

A tébolyda szobái, termei és lakosztályaiban a dohányzás megtiltandó, nehogy ez által szándékosan vagy véletlenül tűz támadjon. Mivel azonban a tapasztalat bizonyítja: hogy megszokott dohányzóknál a dohányzás nélkülözése az egészségre is károsan hat; másrészt az ilyeknek a dohányzás megtiltása érzékeny büntetésnek alkalmazható, holott pedig annak megengedése ösztönzőszerkép szolgál: az ily betegeknek a dohányzás a naponta elhasználandó dohány mennyiségnek meghatározása mellett a folyosókon vagy kertekben, és orvosi engedély mellett, a társalgó termekben is szigorú felügyelet alatt megengedhető.

12. §.

Gondoskodik: hogy a kórszobákban a lehető legnagyobb rend uralkodjék, hogy az ápolók, valamint a betegek a lehető legnagyobb tisztaságot tartsák fenn, és pedig nemcsak a szobákban, hanem az előszobákban és lépcsőkön stb. is: az ezzel megbízott személyzet kötelességének pontos teljesítésére szorítandó; előforduló hanyagság esetében azokat intse meg, ismétlési esetben pedig az igazgatónak jelentse föl.

13. §.

Köteles arról is gondoskodni: hogy a betegek ideje-korán, midőn még öntudatukat el nem veszítették, saját vallásuk kötelmeit teljesítsék; a haldoklók papi vigaszban részesüljenek; a halottakkal az ápolók és hullahordozók az élők botránkoztatására embertelenül vagy illetlenül ne bánjanak; hanem azokat haláluk után még néhány óráig lepedővel beborítva ügyekben hagyják; és csak ennek utána illedelmesen a halotti kosárba tegyék.

14. §.

Az élet és egészség főtartásának kiváló kelléke levén a tiszta lég, a kör szemlék alkalmával különösen figyeljen arra: vajjon a szellőztetés az elmebetegek-nél megkívántató elővigyázat megtartása mellett, kellő gondoskodással történik-e?

15. §.

Az elsődorvos, a reá bízott kórosztályban, saját belátása szerint osztja ugyan el a betegeket a szobákra, de e tekintetben a kóralakra és a betegek egyéniségére stb. különös figyelemmel legyen; köteles továbbá az újonnan fölveteknél a gyógytervet elkészíteni, azt a napi értesítésben az igazgatónak okadatolva előadni; ennek megjegyzéseit figyelembe venni; netáni külön rendeleteit meghallgatni, és a közösen megállapított határozatot pontosan végrehajtani.

16. §.

A betegeknek a szobák- és termekből a dühöngők osztályaiba való áttételei, az igazgatónak bejelentendők; valamint minden fontosabb változtatások és nevezetesebb események fontosságukhoz képest, rendesen azonnal az igazgató tudomására juttatandók, kinek beleegyezése és további rendelkezése kikérendő.

17. §.

Az elsődorvos a megállapított gyógyterv szerinti gyógykezelést, önállóan vezeti, mint az igazgatónak, mint az intézet vezetőjének felelős. Fontos és kétes esetekben, mindenkor köteles az igazgató tanácsát kikérni.

18. §.

Ugy gyógyszerek- és gyógymódokkal való kísérlettétel, csak az igazgatóval előlegesen tartott tanácskozány után, engedtetik meg. A gyógykezelés- és beteg-ápolásra vonatkozó minden fontosabb megfigyelések a napi értesítésekben közlendők.

19. §.

Éjjel nappal köteles magának meggyőződést szerezni a kórosztályán létező betegek állapotáról, a házrend megtartásáról (Handhabung) stb., köteles továbbá a betegek panaszait meghallgatni, és a szükségelt orvoslást eszközölni.

20. §.

A kórosztálybeli jegyzőkönyv, a fejezédulák, a gyógyszer rendelvényi kivonat, és a kórtörténeteknek pontos vezetéseért az elsődorvos felelős; — mindezen iratok az igazgatónak kívánatára megtekintés végett, bármely időben előmutatandók, ki-nek kötelessége azokat időnként véletlenül is átvizsgálni, és ezen vizsgálatot saját aláírásával bizonyítani. Azon esetekről, melyek valószínűleg különös hatósági vizsgálat tárgyát képezhetendik, pontos napló vezetendő.

21. §.

Köteles az elsődorvos a betegek felvételénél követendő alapszabályilag meghatározott eljárásra ügyelni, azt ellenőrizni, és a fölveti okmányokat vizsgálni. Tartozik a fölveti szobában idejekorán megjelenni, előforduló nehezségeknél pedig, a napi orvos fölhívására is haladéktalanul ott megjelenni, a nehezségeket hatásköréhez képest elhárítani, vagy az igazgatónak elhárítás végett följelenteni, és a további utasítást bevárni.

22. §.

Köteles a fölvetél alkalmával átadott kórtörténeteket megvizsgálni, és arról gondoskodni, hogy azoknak kivonata a fejezédulákra jegyeztessék, és hogy a vétel napjától a kórtörténet teljesen folytattassék. Fzen kórtörténetekben előforduló hiányokat és hézagokat, hol ez lehetséges, a beteg kísérőitől nyert fölvilágosítás nyomán avagy levelezés útján törekedjék kiegészíteni. Miután pedig minden elme-kórosnak, vagyoni állapotára nézve, gondnokság alatt kell állania, köteles az elsőd-

orvos erről, minden újonnan érkezettnél magának tudomást szerezni, és ha a betegnek gondnoka még nem volna, azt az igazgatónak bejelenteni.

23. §.

Az elsődorvos a reggeli és esteli kórszemlét, az alája rendelt orvosi személyzet kíséretében végzi; és pedig reggeli 8, és délutáni 4 órákor. Az igazgatónak szabadságában áll, bármely kórszemlénél jelen lenni, és a gyógykezelés felett örködni. Az elsődorvos kötelessége ellenben az igazgatót fogadni. Azon felül köteles a nap vagy éj bármely órájában a hányszor szükséges azon betegeknek megjelenni, kik különös segílyt igényelnek.

24. §.

A kórszemlék legpontosabban és szabatosabban teljesítendők, az egyes betegek orvosi vizsgálata, a tudomány alapevei szerint lélekismeretesen eszközözendő. Ha az elsődorvos, a meghatározott órában látogatást megtenni akadályozva volna, ez az igazgatónak azonnali ideiglenes rendelkezhetőség végett rögtön bejelentendő. Arra is ügyeljen az elsődorvos, vajon az alárendelt orvosi személyzet, ugy a reggeli, mint az esteli látogatásnál, megjelent-e?

25. §.

Köteles az elsődorvos azon kórszemlék alkalmával a kórokok s egyéb események szigorú kinyomozása által magának minden egyes beteg kórállapotáról, a legpontosabb tudomást szerezni; azután javallt gyógyszereket megrendelni, és ezeket a másodorvos által vezetendő rendlvénylapba a netán nyújtandó külsegély és étrenddel együtt, beírni. Mely rendlvénylapból azután, a vények a gyógyszertertár számára kiíratnak, és a napi átlag készíttetik.

36. §.

Ezen kórszemlék alkalmával az elsődorvos, az alárendelt orvosok és ápolók által nyújtandó külsegélyt határozza meg, és ezeknek pontos utasítást ad, arról, hogy távollétében mikép járjanak el.

27. §.

Hol gyors segílyt igényeltek és gyógyszerek rögtön szükségesek, köteles az

elsődorvos a megkivántató gyógyszereket azonnal megrendelni, és a kórszemle tartama alatt is elhozatni.

28. §.

Mérgek és etetőszerek, melyek netán külhasználatra szükségeltetnek, és melyek szerencsétlen elcserelés által, belsőleg bevéve, a betegre nézve ártalmasok, sőt veszélyesek lehetnének; továbbá a belsőkép alkalmazandó erőlyes (heroica) oróshatású (drastica) és bóditó szerek is mindenkor azon ovatossággal rendelendók, hogy azokat, a gyógyszerész lopocsételt edényekben szolgáltatassa ki, melyet csak a másodorvosnak szabad fölnyitnia; történt használat után pedig, a többi gyógyszeréktől külön elzárva őrzendók.

29. §.

A gyógyszerék rendelésénél, köteles az elsődorvos, magát, a mennyire lehetséges, a rendelvényi szabványhoz tartani, és a mennyire az a betegek hátránya nélkül történhetik a legegyszerűbb, legegésőbb, de mindenkor a legezlszűbb gyógyszeréket rendelni. — Naponkiut nemcsak arról kell meggyőződnie, valjon a gyógyszerék kellő időben érkeztek-e a gyógytárból? hanem arról is: valjon azok a kiszabott mennyiségben, a kellő czimjegyzettel ellátva, és a megkivántató minőségben szolgáltatottak-e ki? Arról is kell gondoskodnia, hogy a gyógyszerékek, a szobák számára való átadásnál mindenkor egy másodorvos jelen legyen, ki köteles a fentebb említettekre kellő figyelmet fordítani, és minden e részben előforduló hiányokról az elsődorvost értesíteni; köteles továbbá a másodorvos a gyógyszerék elcseréltetésének meggátlása végett, a gyógyszerék czimjegyzetére az illető beteg nevét fölírni. A gyógyszerék készítésének biztosabb ellenőrzése, és a netáni ártalmas felcserelés meggátlása tekintetéből, ügyeljen az elsődorvos arra, hogy minden gyógyszerhez, ennek vénye is mellékelve legyen.

30. §.

Hogy a tóboldában ezen és minden más tekintetben a legnagyobb rend uralodjék, gondoskodnia kell arról, hogy a szobákbani kellő felügyelet a másodorvosok által főtartassék, miért is egyike időnként, éjjel nappal folyton a felügyeletet vigye.

31. §.

Ügyeljen az elsődorvos arra is; hogy az ápoltak kellő felügyelet alatt, a szabadban, különösen pedig a nyári időben a kertekben gyakori mozgást tegyenek; és ott állapotuknak megfelelő munkával foglalkozzanak. — Azt azonban: valjon a beteg felüdülés végett a szabadba bocsáttassék; vagy valamely napon mily munkával foglalkozzék; vagy szobájában visszatartassék, csak az igazgató, vagy az elsődorvos, vagy ezek távollétében a másodorvos — de soha sem az ápoló személyzet — határozza meg. — Semmi esetre sem türemdő pedig, hogy az ápolók, az elsődorvos előleges tudta nélkül, az elmebetegok által netán oly munkákat végeztessenek, melyek végbevételére az ápolók maguk köteleztetnek.

32. §.

Az elsődorvos arról is tartozik gondoskodni, hogy midőn az elmekórosok a kertben vagy udvaron tartozkodnak, vagy valamely kézi munkával foglalkoznak, az ápolók mindenkor jelen legyenek, és azokat gondosan szemmel tartásák, nehogy sértő eszközökkel maguknak vagy másoknak ártbassanak; ezenfelül az intézet másodorvosai is váltakozva, úgy az elmekórosok, valamint az őket környező ápolók fölött őrködjenek, és azokat figyelemmel kísérik. Az ápolók kötelesek, a betegnek különféle munkáiknál a szükséges utmutatással szolgálni, és ezek buzdítása végett maguk is dolgozni.

33. §.

A munkaképes betegek, czélszerű módon kórállapotuknak megfelelő munkákkal elfoglaltatandók. — A foglalkozás nemét, minden egyes munkaképes betegnél, az igazgató, vagy az elsődorvos és ezek hiányában a másodorvos világosan határozza meg; ezen meghatározás soha sem bizandó az ápolók önkényére.

34. §.

Megóvás céljából elkerülhetlenül szükségelt kényszereszközök, és elkülönítések alkalmazását az elsődorvos határozza meg; és soha sem szabad megengednie, hogy ez az ápolók önkényétől függjön. Az elsődorvos távolléte vagy akadályoztatása esetében ezen óvszerek alkalmazását a másodorvosok is elrendelhetik ugyan, de tartoznak erről az elsődorvosnak jelentést tenni, és azon ápolókat, kik ezen határozat ellen véténének, az elsődorvosnak, vagy az igazgatónak megfenyítettés végett

följeleneni. — Kényszerköntöst, és övet, ugyszintén más kényszer eszközöket az ápoló személyzet általában csak is valamely intézeti orvos jelenlétében alkalmazhat. Különös sürgős, avagy veszélyfenyegető esetekben, az ápoló személyzet kivétolkép a kényszereszközt alkalmazhatja, de tartozik erről rögtön az elsődorvosnak, távollétében pedig a másod avagy napi orvosnak jelentést tenni. Mindennemű kényszereszköz alkalmazása, ideje, minősége, tartama és oka, felelősség terhe alatt, az e czélra fennálló nyilvántartási jegyzőkönyvbe iktatandó, ugyszintén az is, hogy a kényszereszköz, ki által rendeltetett el, kinek jelenlétében fogatosított, és a betegen hányadizben lett alkalmazva?

35. §.

Az elsődorvos, az ápolotknak a tébolydából való elbocsáttatásuknál a legnagyobb elővigyázattal éljen, nehogy gyógyulatlanok, a visszaesésre hajlandók, az emberi társaságba visszakerüljenek, vagy valóban gyógyultak a tébolydában alapos ok nélkül visszatartassanak. A közbiztonságra, általában nem veszélyes, de gyógyíthatlan betegeket, miután ezek az alapszerkezet szerint a tébolydában nem tartatnak, elbocsáttás végett javaslatba hozza. Ha az elbocsáttásra bejelentett, a megtett jelentés után három hét alatt az intézetből el nem vitetik, akkor az elsődorvos erről az igazgatónak jelentést tenni tartozik.

36. §.

Javult, vagy nem közvelyés betegek, gondnokaik, vagy átvételre jogosított hozzátartozóik kívánatára elbocsáthatók, de térítvény mellett, mely a közbiztonsági hatóság által igazolva, és az igazgató által láttamozva legyen. — A bünyenyítő vagy rendőrhatalóság által beszoigáltatott betegeknél, kiknek, visszaszoigáltatása hivatalból kívántatik, ugyszintén a katonai hatóság által beküldetteknél is a fennálló rendszabályok követendők.

37. §.

Köteles, valamely ápolotknak netaláni megszökéséről az igazgatónak rögtön jelentést tenni, melyhez a szökevény személyének valamint ruházatának lehetőleg hű leírása is csatolandó; tartozik azután az intézetben előbb pontos kutatást tartani, s az iránt intézkedni, hogy ezen ápoló, kinek felügyeletére a szökevény bizva volt, rögtön másik által helyettesitessék, és az nehány nélkülözhető egyénnel együtt a

szokerevény folkoresésére kiküldessék. — Azon ápolók pedig, kiknek vigyázatlansága miatt a szökés létrejött, megfenyítettés végett az igazgatónak följelentendők.

38. §.

Hirtelen vagy erőszakos halálesetek, ugy jelentékeny szerencsétlenségek rogtón az igazgató tudomására juttatandók.

39. §.

Köteles a kórosztályán ápoltak állapotáról mindig teljes tudomással birni, hogy e tekintetben mindenkor kellő felvilágosítást adhasson. — Kórosztályának beteg létszámáról naponkint köteles az igazgatónak kimutatást beküldeni, a minek délutáni 4 órai napi zár után kell megtörténni; a midőn egyszersmind a következő napi étlap, a kezelő hivatalnak átadandó. — Ezen létszám kimutatás helyességéért az elsődorvos felelős.

40. §.

Ezen napi kimutatásokból minden hó és év végén, havi és évi kimutatások készitendők és az igazgatónak átadandók, melyek pontosságáról, hasonlag az elsődorvos felelős lévén, általa aláirandók. Ezen főkimutatásnak magában kell foglalnia: az egész hó és év alatt, az elsődorvos által kezelt betegek; továbbá az előbbi hó és évről visszamaradtak, ujonnan érkezettek elbocsáttottak, és bármi betegségben elhaltak létszámát, valamint az ezen hó és évben visszamaradtak számát is.

41. §.

Minden ilyenmü kimutatáshoz egy tudományos dolgozat csatolandó, mindarról mi ezen időszak alatt fontosság és érdekléssel birt; jelesül nagy érdekü, tudományos szempontból: a fölvetetteknek kör-, nem-, vallás- és foglalkozás szerinti összeállítása; a kórhatározat és kórjósolat; az egyes kórnekem lefolyásánál előfordult legfontosabb tünetek; a visszaesések száma, a legfontosabb kórokok, lelki és testi tekintetben; végre a tájkóros, járványos és más befolyások, melyek az elmezavar előidézésére befolyással vannak; ide sorolandók még, a bonczolati eredmények, valamint a fontos orvosrendőri esetek, és ezeknek összehasonlítása más idöszakokkal. Az évi kimutatás (Jahres-Rapport) tudományos feldolgozásánál, az elsődorvos, az igazgatónak különös utasítását kéri ki; melyhez képest ezt tudományos munkálkodásában segiti.

42. §.

A halálnem megjelölésénél pontosnak kell ugyan lennie, némely halálnemek azonban, melyek az elhalt családjára szegyenitők vagy nyugtalanítók lennének, a lelkészeknek, temetés végett, szolgáló halotti bizonylatokban, annyiban elhallgathatók, hogy a betegség csak egyik kiváló körtünete említettessék. A halotti bizonylatban elhallgathatók: a bujasesyrv hajadonoknál, a gyermekágyi láz; a rák és az öngyilkosság.

43. §.

Az igazgató által kirendelt tanácskozmányokban az elsődorvos okvetlenül megjelenni; a kért tárgyakra nézve felelni és felvilágosítást adni; tanácsát és megjegyzéseit közölni; és saját kórosztályán észlelt hiányokat, és e részbeni javaslatait előterjeszteni tartozik, orvosi bizonylatok még az intézetben lévő vagy már elbocsátott, de ott ápolott betegekről, csak az igazgatóság beleegyeztével állíthatók ki, és ez által megerősítendők.

Az intézetben netán szükséges hatósági tárgyalásoknál, az elsődorvos tartozik jelen lenni.

44. §.

Köteles az intézet alapját az ápoltak hátránya nélkül minden fölösleges kiadástól megkímélni.

45. §.

A gyógyszererek megrendelésénél, ugy az étkezés kiszabásánál az elsődorvos, a gyógyszerél hátránya nélkül, a lehető takarékossgot tartsa szem előtt; a betegek megkárosítását, másrészt pedig kedvezéseket, és gyógyulásuk késleltetését lehetőleg kerülje. Az előforduló hiányokat pedig vagy saját hatáskörében szüntesse meg; vagy orvoslás végett az igazgatónak jelentse fel.

46. §.

Továbbá gondoskodjék, hogy a gyógyszererek ne hiányozzanak, sem pedig egyéb eletröndi segédeszközök, melyek a betegek ápolására, az orvosi gyógykezelésen kívül fontos befolyással lehetnének. Arra is kell továbbá ügyelnie: hogy a szobák a szükséges szellőztetés és tisztántartás mellett kellőleg fűtettessenek. világittassa-

nak, és az ápoltak a szükséges ágyakkal, tiszta fehérneművel és ruházattal ellátva legyenek; hogy különösen a fehérnemű jó állapotban legyen. a rongyosak kijavításának. a tisztátalanok kimosottakkal felcseréltessenek, és az ujonnan mosottak lehető tiszták legyenek. A betegek saját ruházatjokat mindaddig viselhetik, míg használhatók, ha azonban haszontelenné válnak, akkor az elsődorvos az illető ápolót és az intézet gazdasági hivatalát utasítja, hogy azok. új és használható ruhadarabokkal cseréltesse fel.

17. §.

Gazdászati tárgyakat és anyagszereket orvosi használatra, kiállított szükségleti jegyzék mellett kér, mely az igazgatónak helybenhagyás végett előterjesztendő. Ha valami az ápolók gondatlansága miatt elpusztult volna, az a kiállított utalványban megemlítendő, hogy az illetőn a kár megtérítése eszközölthessék.

18. §.

Kellő gondot fordítson a szobák látogatása alkalmával minden gazdasági tárgyakra, az ápolottnak ebbeli panaszaitak készséggel hallgassa ki, és minden netán észlelt hibát vagy visszaélést azonnal szüntessen meg vagy az igazgatónak jelentse fel.

19. §.

A konyha fölötti felügyeletet, a másodorvosok felváltva viszik, ellenben az elsődorvosok kötelessége váltakozva vagy néha egyidejűleg is, a kórosztályokon, a kiszolgált ételek és italok minősége- és mennyiségéről maguknak tudomást szerezni, ily alkalommal, ugyancsak a kórszemlék alkalmával a betegek ebbeli panaszait meghallgatni, és a netán észlelt hiányokat azonnal megszüntetni, a betegek alapos panaszait, vagy netán észrevett kedvezéseket pedig az igazgató tudomására juttatni.

20. §.

Kötelessége az igazgató által időnként kirendelt bizottmányokban, az intézet és betegek javára észlelt javaslatait előadni, a bizottmányban résztvevőknek megfontolás végett előterjeszteni, és az azok által szóba hozott tárgyakra véleményét nyilvánítni.

51. §.

Az elsődorvosnak különös hivatását képezi az elmekórtan művelése, miért köteles nemcsak minden nevezetes kóresetet, a napi értesítésekben folemlíteni, hanem ezeket a havi és évi jelentések számára is tudományosan feldolgozni, és az igazgatónak átadni.

52. §.

Tartoznak tehát egyes nevezetes kóresetek- és sikerült gyógyulásokról, hű és tanulságos leírásokat készíteni; új gyógymódokat az igazgató beleegyeztével megkísérteni és vizsgálni, sőt a már ismert gyógyszerek hatását is, a tapasztalatgyűjtés ily kiterjedt mezéjén, pontosabban meghatározni, avagy helyreigazítani. és ezen tapasztalatok eredményeit az igazgatóval tudatni.

53. §.

A hullák bonczolata, mely rendszeren soha sem mulasztandó el, addig míg az, illetékes rendelkezések folytán, egy szakavatott kórboncznok által fogna végrehajtatni; váltakozva az intézeti másodorvosokra bízatik, melynél az illető elsődorvosoknak mindig jelen kell lenniök.

54. §.

Gondosan végbevitt kórbonczolatok, ugyszintén kórvegyi és górcsői vizsgálatok által gyakori alkalom nyujtatik az elsődorvosoknak, a tudomány gazdagításához járulni; de különös kitüntetésükre szolgáland, ily tudományos megfigyeléseket, az igazgatónak előleges beleegyeztével nyilvános tudomásra hozni. Az elsődorvosoknak megengedtetik, az intézeti betegek felhasználásával, az igazgató tudtával, az elmekórtanból a szükséges óvatosság megtartása mellett tudományos szempontból, előadásokat tartani.

55. §.

Az intézetet látogatók, ugy a betegeket megkereső hozzátartozóik irányában is, a házrendhez, és az igazgatónak különös utasításaihoz kötelesek magukat tartani.

Szolgálati utasítás

a budai országos tébolyda másodorvosai számára.

1. §.

A másodorvos tartozik az intézet igazgatója és saját elsődorvosa iránt kellő tisztelettel viseltetni, ezek rendeleteit legpontosabban teljesíteni, tisztársai iránt nyájas és ügyfelies magaviseletet tanusítani, s szolgálati utasításához legpontosabban alkalmazkodni.

2. §.

Fölfedezett hiányokat, melyek a betegek hátrányára szolgálnak, leggyorsabban megszünteti vagy orvoslás végett az elsődorvosnak bejelenti.

3. §.

Köteles az alája rendelt ápoló személyzettel illedelmesen, és nehéz szolgáltatának megfelelő kimelettel bánni; a betegekkel emberies és gondos bánásmódot, az étkek és gyógyszerek szabályszerű kiszolgáltatását; a betegek ápolását és őrzését illetőleg — az ápoló személyzet felett lélekismeretesen örködni, azt a betegek körüli mindennemű segélynyújtásokban és elbánásokban kellőleg oktatni, a betegek ápolásában előforduló hiányokat kiméletes módon megszüntetni, és a nevezett személyzetet kötelességének legpontosabb teljesítésére szorítani; kötelességmulasztást pedig az elsődorvosnak azonnal bejelenteni. Nagyobb buzditás végett önmaga mindenkor jó példával járjon elől, és erkölcsi magaviseletével is minden igénynek feleljen meg. Egyttal arra is legyen gondja, hogy az ápoló személyzetnek a betegek engedelmeskedjenek.

Köteles az igazgató vagy elsődorvos által tett intézkedéseket lelkiismeretesen teljesíteni, és a mennyiben ezek az ápolási szolgálatot illetnék, azokat pontosan régrehajtani, de e mellett az intézet gazdasági vagy fegyelmi szabályait is mindenkor szem előtt tartani.

Az igazgató s illetőleg elsődorvos különös engedélye nélkül, éjen át az intézetből kimaradnia nem szabad.

Köteles a napi és felügyeleti szolgálatot (Inspectionsdienst) a fennálló utasítások szerint lelkiismeretesen teljesíteni; az igazgató vagy elsődorvos által reá bízott s a szolgálatra vonatkozó írásbeli ügyeket, úgy egyéb végzendőket is pontosan régrehajtani.

Heveny eseteknél tartozik a beteg jelen állapotát naponként, idült kóroknál pedig, ha különös esemény magát elő nem adja, havonként följegyezni.

Köteles bárminemű szolgálati akadályoztatását elsődorvosának vagy az igazgatónak rögtön bejelenteni, szabadságra bocsátatást pedig az igazgatótól írásban kikérni, ki is 8 napra terjedő szabadságidőt a másodorvos részere engedélyezhet; hosszabb szabadság a m. kir. belügyminiszteriumtól az igazgató útján, kérelmezendő.

Minden másodorvos köteles szabadságon lévő vagy akadályozott ügytársait helyettesíteni. Önbatalmi helyettesítés meg nem engedtetik. A szolgálatba való ismételi belépés az akadályozva volt másodorvos által az igazgatónak vagy elsődorvosnak személyesen bejelentendő.

4. §.

Senki sem veendő fel a tébolydába, hacsak közalkalmazásban lévő orvostól vagy ennek hiányában magánorvostól, az elmekórnak valódi jelenlétét tanúsító bizonyítvánnyal, és azon orvos által kiállított kórrajzzal, ki a beteget előbb gyógykezelté vagy megfigyelte — nem bír. Köteles tehát az intézeti másodorvos, az elmebeteg megérkezésekor, a nevezett okmányokról pontosan tudakozódni, azokat kellőleg megvizsgálni, és ezek után a felvételt eszközölni vagy megtagadni, előforduló nehézségeket pedig az igazgatónak följelenteni, egyáltalában magát az alapszerkezet megfelelő §-ához szorosan tartani.

Csak azon esetekben, hol az elmekór világos és a közbiztonság a beteg fölvetelének elhalasztása által veszélyeztetnék, vagy a fölvetel a rendőrhatalóság által kértetnék, van megengedve elmebetegeket az intézetbe, a fentebb nevezett okmányok hiánya mellett is felvenni, miről azonban mindenkor az igazgatóság értesítendő.

5. §.

Minden elmebetegeknek vagyónát illetőleg, gondnokság alatt kell állania, azért minden újonnan érkezettnél tudakozódjék erről a másodorvos, ha pedig az ily betegnek még gondnoka nem volna, ezt az elsődorvosnak jelentse be.

6. §.

Bekövetkezhető szerencsétlen eseteknek megelőzése végett az elmebetegeknek az intézetbe való belépténél a legnagyobb óvatosság alkalmazandó. Az intézet másodorvosa gondoskodjék tehát arról, hogy a belépő betegek az ápolók által a legpontosabban megmótoztassanak, valjon nincsenek-e oly eszközök birtokában, melyekkel magukat vagy másokat megkárosíthatnák vagy megsérthetnék, melyek a betegről rögtön elveendő, és az irodában őrzés végett leteendő.

7. §.

Ezen elővigyázati rendszabályok tekintetéből a másodorvos által, hetenként többször az egész tőbolydában a főápoló közbejöttelével, a betegeknek szigorú kutatás eszközöndő; mely alkalommal az ápolók lakásai is megvizsgálandók, kiknek nemcsak az ily eszközök eltávolítása hagyandó meg legszigorubbán, hanem figyelmeztendők is ezen rendőri kihágás nehéz és vétkes voltára.

8. §.

Szigoruan kell gondoskodni arról is, hogy az elmekórosoknak semmi alkalmuk ne legyen magukat megsérteni, megölni vagy másoknak ártalmára lenni; azok pedig, kik ez irányban bármí csekely hajlamot mutatnának, különös felügyelet alá veendő.

9. §.

A tőbolyda szobái, termei és lakosztályaiban a dohányzás megtiltandó, nehogy az által szándékosan vagy véletlenül tűz támadjon. Mivel azonban a tapasztalat bizonyítja, hogy megszokott dohányzóznál a dohányzás nélkülözése az egészségre is károsan hat; másrésről az ilyeneknél a dohányzás megtiltása érzékeny büntetesként alkalmazható, holott pedig annak megengedése ösztönzőszerkép szolgál, az ily betegeknek a dohányzás az igazgató beleegyeztével a naponta elhasználandó dohány

mennyiségnek meghatározása mellett a folyosókon vagy kertekben, és orvosi engedély mellett a társalgó termekben is szigorú felügyelet alatt megengedhető.

10. §.

A másodorvos köteles saját osztályán a kórszemléken okvetlenül jelen lenni, és az orvosi tanácskozmányokban is résztvenni; itt az igazgatónak és elsődorvosnak azt, mi éjjel nappal az elmebetegekkel történt, röviden előadni, előjáróinak intézkedéseit pontosan meghallgatni, és mindannak végrehajtásáról gondoskodni, a mi a betegek gyógykezelésére nézve rendeltetett.

11. §.

Köteles továbbá az ugynevezett rendelvényi lapokat rendszeresen vezetni és pedig úgy, hogy minden elmebeteg saját lappal bírjon, melyre nemcsak a szobaszám, a beteg neve, kora, belépti napja, díjosztálya, szóval mindaz, mi a fejezékülán van, hanem a mindenkori rendelvény és ételadag is feljegyzendő, ezenkívül még a legfontosabb kórtünetek és a kórelőzményre vonatkozó netán utólag nyert fölvilágosítások is feljegyzendők. Ezen rendelvényi lapok kelőleg rendezve, a betegeknek az intézetbe léptékkor magukkal hozott kórrajzzal és az elmebetegséget tanúsító bizonyítványokkal együtt, további elítétel végett, az elsődorvosnak átadandók; a rendelvényi lap vezetése csak a beteg kilépte, vagy halála esetében szüntetendő meg.

12. §.

Köteles a kórszemle után, a gyógytár számára készített gyógyszerkivonatot átnézni, a rendelvényi lapokkal összehasonlítani, és arra ügyelni, hogy ezek pontosan egyezzenek, a gyógyszerkivonathan számokat használni vagy a gyógyszereket vegyi jegyekkel írni, tévedések és visszaélések kikerülése tekintetéből nem szabad.

13. §.

Köteles az étlapokat, melyek helyességeért felelős, készíteni; ezek legfeljebb delután 1,4 óráig a kezelő hivatalnak átszolgáltatandók.

14. §.

Köteles a reggeli és esti kórszemlét az elsődorvos akadályoztatása esetében a meghatározott órákban megtartani, és ezen utóbbit helyettesíteni, mire azonban az igazgatónak világos jóváhagyása kiváratatik. Köteles továbbá a rendes kórszemlei

órákon kívül véletlenül, úgy éjjel mint nappal, a tébolydában gondos vizsgálatot tartani, az észlelt hiányokat azonnal megszüntetni vagy az elsődorvosnak bejelenteni.

15. §.

A gyógyszereknek a kórszobák részére való átadásánál, a másodorvosok kötelesek váltakozva jelen lenni, és azokat pontosan arra nézve megvizsgálni, vajon azok a beteg jegyzőkönyvi számának, mennyiség és minőségre nézve a rendelvénynek és a gyógyszerész által minden gyógyszerre ráragasztott vénynök (Formol) megfelelnek-e?

Gondja legyen továbbá, hogy a gyógyszerek az ápolók által, a betegek közt kellőleg kiosztassanak; miért is a gyógyjegyzetre a beteg neve felirandó.

16. §.

ErelYES hatású és a gyógyszerész által pecséttel ollátott gyógyszereket a pecsét feltörése után köteles maga sajátkezüleg alkalmazni; alkalmazás után pedig ezeket más gyógyszerektől különválasztani és zárva tartatni.

17. §.

Ha bármely órában a szobákba hivatik, köteles haladéktalanul megjelenni, és a szükségés intézkedéseket azonnal megtenni.

18. §.

Köteles bármely ápoltnak megszökéséről az elsődorvosnak azonnal jelentést tenni, és előleges pontos kutatás után úgy intézkedni, hogy azon ápoló, kinek felügyeletére a beteg bizva volt, egy másik által helyettesíttessék; és az, néhány nélkülözhető házi egyén kíséretében a szökevény fölkeresésére küldetessék.

19. §.

Hirtelen vagy erőszakos haláleseteket, úgy jelentékeny szerencsétlenségeket, közvetlenül és rögtön az elsődorvosnak, vagy ennek távollétében az igazgatónak tudomására juttatja.

20. §.

Köteles ezenfelül többször napjában, sőt éjjel is, váratlanul a szobákban megjelenni, különösen pedig veszélyes betegeket gyakran meglátogatni, és azok mel-

lett, míg a szükség kívánja, maradni; azokat gondosan megfigyelni és az észlelt kórtünetekről az elsődorvost értesíteni.

21. §.

Ezen látogatásoknál gondosan ügyeljen arra: valjon az ápolók, a felügyelőkre bízott elme-kórosokat nem hanyagolják-e el, nem bántalmazzák-e? nem izgatják-e? nem csalják-e? vagy más módon nem rövidítik-e meg őket? Az ápoló személyzetnek a betegekkel való durva bánásmódja egyáltalában nem türendő, és legszigorubban megfenyítendő. Különös gondot fordítson arra, hogy a betegek irányában emberszerető bánásmód alkalmaztassék.

22. §.

Gondjának kell lennie, hogy az ápoló személyzet önkénye és szeszélye szerint a kényszerköntöst és övet a betegnek ne alkalmazza, sem pedig ezeket más módon ne korlátozza.

Az ez ellen vétő ápoló az elsődorvosnak rögtön följelentendő. Az ápoló személyzet azonban különös sürgős vagy veszély fenyegető esetekben, kivételkép alkalmazhatja ugyan a kényszereszközt, de tartozik erről rögtön az elsődorvosnak, ennek távollétében pedig a másod vagy napi orvosnak jelentést tenni.

23. §.

Gondoskodik, hogy a kórszobákban a lehető legjobb rend uralkodjék, hogy az ápolók, valamint a betegek a legnagyobb tisztaságot tartsák fenn; és pedig nemcsak a szobákban, hanem az előszobákban, lépcsőkön és árnyékszékeken s a t.

24. §.

Az élet és egészség fontartásának kiváló kelléke lévén a tiszta lég, a kór-szemlék alkalmazásával különösen figyeljen arra, hogy a szellőztetés az elmebetegnekél megkívántató elővigyázat megtartása mellett kellő gondossággal történjék, miután az e tekintetbeni mulasztásokért felelős. Gondja legyen arra is, hogy a lakszobák a hideg évszakban kellő hőmérsékkel bírjanak.

25. §.

Ezen korszemléknél ügyeljen, hogy az ápolók szorgalmasak legyenek, köteles-

ségöket teljesítsék, a betegeknek a rendelt gyógyszereket beadják, a hideg vagy meleg borogatásokat az orvos rendeléséhez képest gyakran változtassák s a t. Ha azonban az ápolók valamely hibát követnének el, tartozik őket kötelességükre figyelmeztetni, sikertelen figyelmeztetések után pedig a hanyagokat az elsődorvosnak bejelenteni.

26. §.

Arra is ügyeljen, hogy a betegek a nekik megengedett üdítő és vidámitó eszközökkel vissza ne éljenek; hogy az engedélyezett könyveken kívül másokat kezükbe ne kapjanak, felügyeleten kívüli levelezést ne folytassanak, és csak azon személyekkel közlekedjenek, kik erre nézve világos engedélyt nyertek. A betegek kezébe rendesen pénzt adni nem szabad, és e szabálytól kivétel csak az igazgató engedelmével történhetik.

27. §.

Köteles a gazdasági tárgyakat és szemmel tartani, és arra ügyelni, hogy a szobák kellőleg világítottassanak és tisztítottassanak, a betegek a szükséges és tiszta nyoszolyákkal, fehérneművel és ruházattal elláttassanak. Ebbeli panaszokat készségesen hallgasson meg, és minden észlelt hibát vagy visszaélést az elsődorvosnak jelentsen fel. Köteles továbbá a másodorvos közosztályában leltári tárgyak és sebészi műeszközök, s a t. fenntartására ügyelni, főkép a házi takarékoság előmozdítására, hatásköréhez képest, a lehetőségig törekedni. Az orvosi személyzetnek saját használatára átadott leltári tárgyakkal kiméletesen bánják; ezeknek oly megkárosításai, melyek nem tekinthetők a közönséges használat következményének, az illető által kárpótolandók.

28. §.

Az elmekórosak étkezése és táplálása különös figyelemre méltók. Miért a másodorvosok kötelesek minden étkiosztás ideje alkalmával váltakozva jelen lenni, az ételeket, kenyeret és italokat megvizsgálni; az evőeszközök és főzőedények tisztaságára, ugy a réz főzőedények kellő ónoztatására figyelemmel lenni. Köteles a jelenlevő kezelőhivatalnokkal közösen, az ételeknek nemcsak minőségére, hanem mennyiségére is ügyelni; az észlelt hibákat azonnal jóvá tétetni; helytelen adagokat visszautasítani, a midőn pedig az ételek kiosztása felett, a konyhában örökdik, leletet az ételekről jelentésbe bejegyezni. Ezen felül köteleztetnek az ebédlötermekben a betegek étkezése idejében, váltakozva jelenlenni, és arra ügyelni: valjon a beteg

azon ételeket és italokat kapja-e, melyek öt szabályszerűen illetik? vajon az ápolók kötelességüket teljesítik-e? és a betegek részéről nem fordulnak-e elő rendtelenségek, zavarok s a t.

29. §.

Azt, hogy a beteg felüdülés végett a szabadba bocsáttassék, vagy valamely napon mily munkával foglalkozzék vagy szobájában visszatartassék, csak az igazgató vagy az elsődorvos határozza meg ugyan; azonban ezek távollétében a másodorvos is, de soha sem az ápoló személyzet. Semmi esetre sem türendő pedig, hogy az ápolók az elsődorvos előleges tudta nélkül, az elmebetegek által netán oly munkákat végeztessenek, melyek végbevételére az ápolók magok köteleztetnek.

30. §.

Midőn az elmekórosak a kertben vagy udvaron tartózkodnak, vagy valamely kézimunkával foglalkoznak, nemcsak az ápolók tartoznak mindenkor jelen lenni, és azokat gondosan szemmel tartani, nehogy sértő eszközökkel maguknak vagy másoknak árthassanak, hanem az intézet másodorvosai is kötelesek váltakozva, ugy az elmekórosok; valamint az őket környező ápolók fölött őrködni, és őket figyelemmel kísérni.

31. §.

A munkaképes betegek czélszerű módon, kórállapotuknak megfelelő munkákkal foglalkoztatandók. A foglalkozás nemét, minden egyes munkaképes betegnél, az igazgató vagy az elsődorvos és ezek hiányában a másodorvos kórállapotuknak s egyéb körülményeknek megfelelőleg határozza meg, ezen meghatározás soha sem bizandó az ápolók önkényére.

32. §.

Köteles arról is gondoskodni, hogy a betegek ideje korán, midőn még öntudatukat el nem veszítették, saját vallásuk kötelmeit teljesítsék, a haldoklók papi vigaszban részesüljenek; a halottakkal az ápolók és hulahordozók, az élők botránkoztatására embertelenül vagy illetlenül ne bánjanak, hanem azokat haláluk után, még néhány óráig lepedővel beborítva, ágyukban hagyják, és csak ennek utána illedelmesen a halotti kosárba tegyék.

33. §.

A hullák bonczolatát, mely rendszeren soha sem mulasztandó el addig, míg az illetékes rendelkezések folytán egy szakavatott kórboncznok által fogna végrehajlatni, váltakozva az intézeti másod orvosok végzik, és a látteletről az igazgatónak és elsődorvosnak, ha ezek netán a bonczolaton jelen nem valának, jelentést tesznek.

34. §.

Köteles naponként, az esti kórszemle után, az intézet állapotáról szóló kimutatást (Rapport) pontosan elkészíteni és az igazgatónak aláírás végett előterjeszteni, mely kimutatás még a következő reggeli kórszemle előtt, az irodába juttatandó. Köteles a napi, havi és évi kimutatások elkészítésében, elsődorvosának segítségét nyújtani, és az ezekhez megkívántató adatokat rendezve, átszolgáltatni.

35. §.

Ezen kimutatások szabatos helyreigazítására és legbiztosb ellenőrzésére nemcsak a rendelvényi lapok szolgálnak, hanem a betegek jegyzőkönyve is, mely hasonlólag a másod orvos által a leggondosabban vezetendő, és melynek minden rovata mulhatlanul kitöltendő; az ujonnan érkezettek rovatában pedig mindig bejegyzendő az is, hányadszor vétetik fel a beteg az intézetbe.

36. §.

Azok, kik az igazgató vagy elsődorvostól belépti jegyet nyertek, az intézet kapusa által a másod orvos valamelyikéhez utasítandók, ki a vendégeket vezetni, őket vagy egyes elmebeteghez, kit meglátogatni akarnak elkísérni, vagy pedig nekik az egész intézetet azon elmekórosok kivételével, kikhez a bemenet tilos, megmutatni tartozik. Az igazgatónak írásbeli engedélye nélkül, a legszigorubbban megvan tilva, látogatókat az intézetben körülvezetgetni.

37. §.

A másod orvosnak az intézetben ápolat betegekről, ezek hozzátartozóinak vagy más személyeknek írásbeli vagy szóbeli közleményeket az igazgatónak és elsődorvosnak tudta és engedélye nélkül tenni nem szabad. Általában megváratik tőle, hogy a betegeket és az intézet belviszonyait illető nyilatkozataiban, nem hivatalos személyek előtt okszerű tartózkodást tanusítand. Véleményadás vagy bizonylatok kiállít

tása csak az igazgató vagy elsődorvos határozott meghagyása alapján enged-
tetik meg.

Köteles a betegek titkait a nem hivatott személyek irányában szigoruan meg-
őrizni.

38. §.

Saját alkalmazkodása végett, köteles oly könyvet vezetni, melybe az orvosi
szolgálatra vonatkozó minden rendelet és meghagyás bejegyzendő, melyek az igaz-
gatótól az orvosi személyzethez érkeznak, vagy betekintés végett közöltetnek.

39. §.

Végre különös érdemeül és további ajánlatul szolgálанд, ha helyes kórtörté-
netek szerkesztésével az igazgatót és elsődorvost irodalmi munkálataikban segítendi,
vagy tehetsége és hatásköréhez képest, bárini más módon, az intézet tudományos
hírének emeléséhez járulанд.

Szolgálati utasítás

a magyar királyi országos tébolydai gondnok
s ellenőr számára.

Általános rendszabályok.

Az országos tébolydának két főbb hivatalnok, a gondnok és ellenőr, a tébolyda igazgatójának vannak alárendelve, kinek irányában kellő tisztelettel és pontos engedelmisséggel tartoznak viseltetni; azonkívül pedig a m. kir. belügyminis-
terium minden rendeletét kötelesek foganatosítani.

2. §.

Kötelesek mindazt előmozdítani, mi — ez orvosi szakmán kívül — az intézet tekintélyére s felvirágzására vonatkozik; kötelesek az intézetet minden hátránytól lehetőleg megóvni; hiányokat vagy saját hatáskörükben megszüntetni, vagy az igazgatóságnak illetékes intézkedés végett feljelenteni. Kötelesek továbbá mindenki irányában kivétel nélkül, kiválólag pedig a betegek és üdülők iránt, illedelmesen, előzékenyen és emberbarátiilag viseltetni, az orvosi személyzettel jó egyetértésben élni, és valahányszor a szolgálat megkívánja, az összműködésre készségesen járulni, minden gyűlölködést a szolgálati egyének közt megakadályozni, és előforduló ily alkalmat okszerűleg megelőzni. Ajándékok elfogadása hivatalos ügyekben, nemkülben minden mellékfoglalkozás, ngymint: felek képviseltetése, azok számára

különböféle fogalmazványok szerkesztése szorosan tilva van. A hivatalos titkok szorosan megőrzendők.

3. §.

Levelket és folyamodványokat a betegek számára szerkeszteni vagy általuk tévelyükben szerkesztett leveleket és folyamodványokat elküldés vagy kézbesítés végett átvenni nem szabad, sőt kötelesek minden ilyenmü esetet, melyben ily kérelem hozzájuk intéztetik, az igazgatóval tudatni.

Másnemü tárgyakat, mint ruha és felhőnemü darabokat, az igazgató tudtán kívül a betegek számára átvenni, vagy az alárendelt személyzet által átvétetni tilos.

4. §.

Kötelesek a tisztviselők és háziszolgáknak kiadott utasítás pontos teljesítése, valamint a házrend fenntartása felett őrködni; a hanyag és mulasztó egyén, saját hatáskörükben megfenyítendő vagy megbüntetés végett, az igazgatóságnak följelentendő. Az alárendelt hivatalbeli személyzet: a ruhafelügyelő, kertész, hivatal-szolga, kapusok, és a többi háziszolgák (az ápolószemélyzet kivételével) magaviselete és szolgálatbeli működése felett, évenként lelkiismeretes minősítvényi táblázatot szerkesztendének, melyben az alkalmazás és után előfordult mulasztás felsorolandó. Ezen kimutatás az igazgatóságnak átadandó.

5. §.

Köteleztetnek az irodában vagy az épület más helyiségeiben, bármikor, és hol a szükség megkívánja, jelen lenni, és bárkit minden időben, ha hivatalos értekezés végett jelenik meg, készségesen fogadni és kihallgatni; vasárnap és ünnepnapokon délelőtt váltakozva egyik közülök az épületben tartozik maradni. Vasárnap és ünnepnapokon délután, váltakozva a gondnoki segéddel teendik a napiszolgálatot.

6. §.

Mindkét főbb hivatalnok ugyanazon időben a hivatal és háztól távol nem lehet, és egyikének távollete sem terjedhet a tébolyda-igazgatóság tudta nélkül egy napon túl. Ha azonban fontos körülményeknél fogva egyik vagy másik hivatalos kötelességének teljesítésében gátoltnak, vagy hosszabb távollétét tennék szükségessé, akkor okadatolt kérvény folytán, a tébolydaigazgatóság útján, hosszabb szolgálat engedélyezése kieszközölendő.

7. §.

A főbb hivatalnokok felhatalmaztatnak az alárendelt tisztviselők részére, feltéve hogy azok munkahátrányban nincsenek. alapos indok mellett, a ház és hivataltól egy nap távollétet megegedni.

8. §.

Tudakozódások, jelentések, kérelmek, panaszok, mindenkor előlegesen az igazgatónak bejelentendők, kinek utasítása szorosan teljesítendő; a mennyiben pedig mindkettő vagy egyik közülök külön véleményt vagy kérelmet találna helyén, és azt felsőbb helyre terjesztetni vélné. ezzel az igazgató útján a m. kir. belügyministeriumhoz fordulandanak.

9. §.

A tébolydában elhelyezett betegek otléte és egészségi állapota felett, ugyszintén a háznak másnemű ügyeire nézve, az igazgató beleegyezése nélkül semmi közlést sem szabad tenniök, kiváve, ha hivatalos uton erre felszólittatnak.

10. §.

Minden gazdasági és egyéb bizottmányoknál, melyekhez a főbb hivatalnokok meghivatnak, vagy az igazgatóság nevében kiküldetnek, egyiknek közülök meg kell jelenni, ki véleményét vagy a kivánt felvilágosítást, előleges közös megegyezés után, nyiltan, lelkiismeretesen és az intézet javára nyilvánítandja.

A két főbb hivatalnok különös kötelességei.

11. §.

Azon ügyek, melyek a két főbb hivatalnokok által végzendők, vagy általok felelőség terhe alatt mások által teljesítendők, következők:

- A) A pénztári és számadási ügyek.
- B) A levelezés és irodaügyek.
- C) A gazdaság.
- D) A fegyelem és házrendőrség.

Ezen ügyek pontos végzéseért ugy a gondnok, valamint az ellenőr egyetemlegesen felelős, a teendők azonban köztök akkép osztandók fel, hogy *

pénztár, a pénz föletéménye, a botegek szerzeménye feletti naplók, a pénzfőkönyv (pénzszámadás) a levelezés és irodaügyek, a házigazdászati, a mezői és kerti művelésnek a főorvos egyetértéséveli vezetése, az elmebetegok házi foglalkoztatása, varró, kötő, szalma, könyvkötő, szabó, cipész, ágynemű és másféle munkák feletti felügyelet és vezetése, főleg a gondnokot illetendi; a beteg felvételi és elbocsátási ügy, az ápolási pénz-hitelkönyvek, a letétek könyve, az ápolási pénznaplók vezetése, a befolyt ápolási pénzek feletti nyugták szerkesztése, az ápolási pénzek behajtása, valamint a kizárólag ide vonatkozó levelezés, és az összes érvényesítési ügyek az ellenőrt; a fegyelem, a házrendőrség, az intézet anyagi és leltározott vagyon kezelésének ellenőrködése, az irodai eszközök felhasználására való felügyelet — mindkettőt egyetemlegesen; — a következő cikkek alatt foglalt háztározatokhoz képest, tekintettel azonban a felelősség közösségére, köteles mindegyik a netán megkívántató értesítést és figyelmeztetést a másikkal; jelentősen nagyobb hiányok vagy mulasztások esetében pedig az igazgatósággal is közölni.

A gondnok megbetegedése vagy egyéb akadályoztatása esetében, a reá bízott hivatalos teendők mindannyiszor az ellenőr által — az ellenőr teendői pedig akkor, ha a gondnok ügyeit végzi, avagy saját teendőiben akadályozva van, a gondnoki segéd, vagy az igazgatóság által kirendelendő más fizti egyén által — mindég azonban a szolgálatot tevő főbb hivatalnok szigorú felügyelete alatt teljesítendők, megjegyeztetvén, hogy a pénztár kezelésére nézve a következő fejezetben foglalt szabályok, szem előtt tartandók.

A pénztár kezelése és számadási ügyvitel.

12. §.

A gondnok és az ellenőr, a kezelésükre bízott pénzek és letéteményekre nézve egyetemlegesen, az intézet anyagi és háztartási vagyonára nézve pedig a gondnoki segéddel közösen felelősek; ennél fogva mindegyik közülök külön pénztári zárt használ és saját kulcsát a másikának át nem adhatja. A raktarak és az anyagi cikkek megőrzésének helyei, szintén a gondnok és ellenőr által közös ellenzár alatt tartandók. — Valamint a pénztár, úgy az anyagi cikkek más-hová el nem helyeztethetnek, mint az ezen célra kitűzött kellőleg biztosított helyiségekben. Pénzletéteményeknél és kivételeknél mindenkor a gondnok és ellenőr, — az anyagi cikkek be- és kiadásánál pedig a gondnok és ellenőr közül egyik, — és

azonkívül még a gondnoki segédnek kell jelenlenni, és valamint a pénz, ugy az anyagi cikkek készlete, mindenkor oly rendben tartandó, hogy akár vizsgálat, akár pedig a naplók berekesztése alkalmával, a mutatkozó maradvány pontosan előszámálathassék.

13. §.

A pénz és anyagi cikkek kezelése feletti számadási észrevételek kellő felvilágosítása és netán mutatkozó pénz- vagy anyagi cikkekbeli hiány biztosítása tekintetéből, a gondnok, ellenőr és segéd részéről egy, az évi tisztí fizetésnek megfelelő biztosíték leteendő, mely az említett hivatalnokok kilépése vagy elhalálása esetében, csakis akkor léssen kiadható, ha a számadások tökéletes helyeseknek fognak találtatni.

14. §.

A gondnok különösen felelős a bevétel és kiadás számszerinti helyességeért és ennek a pénz napló és pénzfőkönyvbe való rendszeres bevezetéseért, az ellenőrnek pedig kötelessége minden érvényesítés, ugyszintén a bevétel és kiadás feletti okmány helyességét szorosan megvizsgálni, és az illetményeket utalványozni; mely tekintetben ő személyesen felelős, a kiadás és bevételnek minden tétele, általa egy kézijegyzékben feljegyezendő, mely mindennap berekesztve, a naplók bezárásával összeegyeztetendő, és mindkét főbb hivatalnok által aláírandó. Hogy a pénztár helyes volta felett kellő bizonyosság meríthetessék, minden szombaton pénztárszámlázás eszközendő, a pénztár állásának kimutatása pedig az igazgatóságnak bemutatandó, mely épen ugy mint a pénz főkönyvi naplók, mely utóbbiakban a bezárolás a szövegrovaton történend, mindkét főbb hivatalnok által aláírandó.

15. §.

A pénz főnaplók minden hó lefolytával bezárolandók, a pénztári maradvány kimutatandó; azon pénzmennyiség, melynek készletben kell lenni, átszámlálendő; a naplók egyes tételei a pénz főkönyv rovataiba beirandók; a hó végleges maradványa pedig, a következő hó naplójába, kezdőleges maradvány gyanánt helyesen átvezetendő.

16. §.

A befizetett vagy még visszatérítendő, de kifizetett ápolási pénzek felett, a

bevétel és kiadásra nézve, az ellenőr által különös napló vezetendő; a gondnok részéről pedig ezek felett, csupán kézijegyzék szerkesztendő.

A bevétel és kiadás összege minden két végével, a pénz főnaplóba átvezetendő; mely czélből ezen ápolási pénznaplók, az ellenőr által bezárolandók, és az utalványok kíséretében, a gondnoknak átadandók, ki neve aláírása mellett azokra feljegyzi, mely lapon és mely tétel alatt fordulnak elő ezen összegek a pénz főnaplóban.

Ezen ideiglenes naplók minden hó végével, számadási okmányképen a pénzfőnaplóhoz melléklendők, melyekhez a kormány mindazon rendeletei, melyek ingyenes vagy részletfizetés melletti ápolásokra vonatkoznak, ugyszintén a hó lefolyta alatt befogadott, kibocsátott s elhalálozott betegek feletti jegyzékek is melléklendők.

17. §.

A betegek ápolásáért fizetendő, visszatérítendő vagy elengedés következtében törlesztendő, költségösszegek felett, az ellenőr részéről külön rovatkönyv vezetendő, melyben a kimerítő illetőségi adatok és az ápolási osztályzaton kívül, még a fizetésre kötelezett fél, a kezes vagy gondnok is megnevezendő; a beadott kötlevel, a be- és kilépés vagy halálozás napja minden egyes betegre nézve, megjelölendő; az ez által fizetendő illetmény, melyre nézve az összes tartozás a beteg kilépése vagy halála esetében haladék nélkül kiszámítandó és előjegyzendő, a történt fizetés a pénznapló tételére való hivatkozás mellett; végül a számadási évszak lemultával fenmaradt tartozás. követelés vagy már teljesített megtérítés pontosan bevezetendő.

Ezen rovatkönyvre nézve külön mutató vezetendő.

18. §.

Az ápolási pénzek közvetlenül vagy közvetve fizettetnek a pénztárba; közvetlenül a felek által, kiktől a pénzösszegek átveendők, és haladéktalanul az ideiglenes naplóba vezetendők, mely az utalványozási okiratot a pénzfőnaplónál helyettesíteni.

Közvetve pedig befolyznak a pénzek a felek vagy hatóságok részéről postaküldeményképen; minden ilyenmü bevétel az eredeti vétjegy a fél vagy hatóság kíséretében irata által okmányozandó, minek szoros teljesítéseért az ellenőr tétetik felelőssé.

19. §.

A beteg ápolási pénzjövédék határozottabb és könnyebb nyilvántartás tekintetéből évnegyedek szerint berendezendő. A hátralévő ápolási illetmények és az elő-

fizetések felett, ehhez képest, évnegyedenként hatóságok szerint szorokszított kimutatások, a behajtási intézkedés megjelölése mellett, további rendelkezés, esetleg szorgalmazás végett a m. kir. belügyminiszteriumnak bemutatandók. Az ellenőr köteleztetik arra ügyelni, hogy a hátralékok kimutatása pontosan szerkesztve, szorgalmazás végett a ministeriumhoz fölterjesztessenek.

20. §.

Jelentékenyebb és 1000 frtot meghaladó ápolási összegek felvétele, a két főbb hivatalnok által felváltva eszközözendő.

21. §.

Ha egy magasabb díjosztályzat szerint ápolott betegért az ápolási költség rendszeren nem fizettetik: akkor az illető ápoló, az igazgatónak előleges bejelentése mellett a 3-ik díjosztályzatba sorozandó, és a netán mutatkozó ápolási díjhátralék különös kimutatásban a ministeriumnak följelentendő.

22. §.

A temetkezések a fennálló papi illetmények szerint eszközözendők; az ozután netán az intézet javára megmaradt összeg pedig az illető lelkész által szerkesztendő külön kimutatás alapján számadásba vezetendő.

23. §.

A temetkezési díjak a fennálló szabályzat szerint beszédendők, — különben a rokonok és gondnokoknak szabadságukban áll a temetést tetszésök szerint rendeltetni.

24. §.

A meghaltak azon ruhadarabjaik, melyek a megszabott 3 havi időszak elmúltával az intézet tulajdonává válnak; azon esetre, ha a háznál nem használtathatnak, árverés útján a gondnok és ellenőr jelenlétében elárúsítandók, és az ebbeli jövedelem, az árverési költség levonása után, egy a gondnoki segéd és a becslők által aláírt kimutatás alapján, számadásba veendők.

A meghaltak utáni hagyatékokról, az intézet igazgatósága részéről egy kimutatás küldendő az illető hatósághoz, mely a hagyatékkal történendő intézkedés iránti

rendelkezését az igazgatósággal közlendi. Ha ezen értesítés 3 hó alatt be nem érkezik, akkor a hagyaték az említett hatóságnál letéteményezendő; ha pedig ezen hatóság nem helyben léteznék, és az átküldés költsége nem állana arányban a hagyaték értékével; ez a m. kir. belügyministeriumnak feljelentendő. Minden hagyatéki cikk azonban az intézet követelésére való tekintet nélkül azon félnek akadálytalanul kiadandó, mely erre hatóságilag kijelöltetik; az ápolási és temetkezési költség hátraléka pedig a haláleset felvétele alkalmával, az intézet gondnoksága részéről, a kiküldött zárgondnoknak kellőleg bejelentendő.

Hason módon eladandók az intézetnél haszonvehetetlenekké vált anyagi cikkek; ugymint pokrócz, lepedő, vas, czin, réz, üveg edények s. a. t. és az elárusítás az árverési jegyzőkönyvek, vagy más a vevő által kiállítandó ellennyugta által okmányolandó.

25. §.

A rendes megállapított kiadás a főbb hivatalnokok részéről a nyugta iránt, akadálytalanul teljesíthető; azon kiadásra nézve pedig, mely előre meg nem állapított, vagy alku útján meg nem határozott, és 100 frtot meghalad, a költségvetések és számlák az érvényesítés eszközöltetése végett, a m. kir. belügyministeriumhoz felterjesztendők; az ekkép felszerelt okmányok, a vét nyugták kíséretében igazolás gyanánt a pénznaplókhoz melléklendők.

26. §.

Minden kifizetésért az ellenőr felelős az iránt, hogy a nyugták a szabályszerű béléggel ellátva legyenek. Egyébként a bevétel és kiadás azonnal a mint történt a pénznaplóba bevezetendő, és a szabályszerű okmánnyal igazolandó.

Általában szorosán kell ügyelni arra, hogy minden nyugtatvány és bármely fizetést igazoló okmány, a felvevő által sajátkezüleg legyen aláírva; ha azonban a felvevő az írásban nem jártas, akkor általa, a nyugtára a szokásos keresztvonás megtételén, neve valamely hiteles egyén által irassék alá, és ezen eljárás két tanu által bizonyíttassék.

Minden megszerzett anyagi cikkekre vagy leltárbeli tárgyra vonatkozó kiadási tételnél, hivatkozás történjék az anyagnapló vagy leltárbeli számadás azon tételére, mely alatt a tárgy vagy cikk bevételben fordul elő.

27. §.

A házi pénztárból kifizetendő tisztí fizetések felett az ellenőr különös rovat-könyvet és alnaplót vezetend; mely utóbbi, minden hónap lefolytával a pénzfőnaplóhoz melléklendő. Hason módon vezetend az ellenőr által az ápoló személyzetről, és az ennek számára kiszabott bérről egy elkülönített jegyzőkönyv, melyből a hó végével a bérilletmény-kimutatások szerkesztendők. Ezen bérilletmény-kimutatások magokban foglalandják egyszersmind az állandóan alkalmazott szolgálai személyzet fizetményét, és ezen utóbbiak nyugtatványával, valamint az igazgatónak az ápoló-személyzet felvételére s elbocsátására vonatkozó utalványozásával okmányozva, szintén a pénzfőnaplóhoz csatolandók.

28. §.

A főbb hivatalnokoknak szigorúan tiltatik a házi pénztárból fizetésbeli vagy bárminemű előlegeket kivenni vagy kiadni, nemkülönbén saját vagy idegen pénzeket a pénztárban tartani.

29. §.

Letéteményezett pénzek és értéktárgyak felett a gondnok által, különös napló vezetend; az ellenőr pedig azokról elkülönített jegyzőkönyvet vagy letéteményi könyvet viend, melybe az egyes letétemények minősége, világosan beirandó. Ezen napló a kiadásokra nézve, a felvevő által kiállított szabályszerű vételösmervénynyel okmányozandó.

A betegek azon készpénzbeli letéteményei, melyek az intézet követelését felül nem haladják, a beteg elhalálózása esetében, haladék nélkül a letéti naplóban kiadásba, a pénznaplóban pedig bevételbe helyezendők.

Drágaságok és készpénzbeli letétemények, melyek az intézet követelését felülhaladják, ha egy évi határidő alatt fel nem vétetnek, a sajtó útján 3 havi zárhatár kitüzése mellett, felvétel végett körözendők. Ezen határidő elmúltával, az intézetnél megmaradt drágaságok, a kir. zálogháznak elárverezés végett átadandók; az ezekért befolyt pénzüsszegek egyrészt a letétemények naplójában bevételbe, másrészt pedig a tébolyda javára megmaradt összes letéteményi pénzekkel, az illető naplóban kiadásba és a házi pénztárnál bevételbe teendők.

30. §.

A betegek szerzeményéről a gondnok által, az igazgató ellenörködése mellett,

napló vezetendő; és miután a keresménypénzek felosztása kizárólag az igazgató hivatásához tartozik azok kezelése is általa megvizsgálandó. Ezen keresménypénzek az intézet pénztárában, de elkülönítve őrzendők; és ezekből az igazgató utalványozásaihoz képest, a rendelő-orvosoknak számadás iránt, előlegek adhatók, melyekből az igazgató rendelkezése szerint, a betegek kisebb szükségletei fedeztetnek. A rendelőorvosok ezen számadásai, valamint a különféle munkákra alkalmazott betegekről orvosilag szerkesztett kimutatás, az igazgató láttamozása után okmányképen a keresménypénzek naplójához mellékeltek. Minden év végével ezen keresménypénzek kezeléséről egy átnézeti kimutatás szerkesztendő; a bevétel összesítve, és a mennyiben a tébolyda pénztárából tétetik folyóvá, az intézet pénznaplójában történt kiadásra való hivatkozással beállítandó; a kiadás pedig az igazgatóság utalványával, ugyszintén a felvevő nyugtatványával igazolandó.

31. §.

A fel nem használt keresménypénzek, minden év végével, a foglalkozó beteg részére, az igazgatóság által megállapított felosztás szerint, fejenként a takarékpénztárban elhelyezendők; e célból a pénzösszegek összesítve, a keresménypénznaplóban kiadásba teendők, a beváltott takarékpénztári könyvek pedig letétmeny gyanánt kezelve, az igazgatóság utalványa kíséretében, a letéti naplóban bevételbe teendők. A letétnaplóban minden egyes betegre nézve az új letétmenyek, és a kamatjövedelmezés pontosan elkülönítve kimutatandó.

32. §.

A beteg vagy felüldönök az intézetből való kilépése alkalmával, a takarékpénztári könyve, és a netán kiérdemelt keresmény pénze, az igazgatóság utalványa folytán nyugtatvány mellett kiadandó. Az intézetben elhalálozott azon betegek keresménypénze, kikért a meghatározott szabályszerű tápdij befizettetett, a törvényes örökösöket illeti; ellenben azoké, kik az intézetben ingyen vagy részfizetés mellett ápolottak, az ápolási költség megtérítése fejében, az intézet javára marad és a (30-ik §.) foglalt utasítás szerint tétetik számadásba.

33. §.

A megbetegedett háziszolgák és ápolóegyenek, a mennyiben az intézetben elhelyezhetők nem volnának, a közkölségben ápolott betegek díjosztályzata szerint va-

lamely kórházban helyezendők el, hol addig és azon mérvben gyógykezelendők az intézet rovására, melyben a magán szolgálatadó, ezt munkásáért tenni, a fennálló szabályok értelmében köteles.

34. §.

Az igazgatóság köteles magának a pénz és anyagi cikkek iránti kezelésről kimerítő tudomást szerezni, miért is minden bevétel és kiadás vele közlendő, és esetleges vagy változékony kiadások az igazgatóság engedélye nélkül a pénztári hivatalnokok által nem eszközölhetők; minélfogva a pénz és anyagi cikkek naplója minden hó lemultával, a pénz és anyagi cikkek főkönyve, ugyszintén a leltár-számadás pedig minden év végével az igazgatóságnak láttamozás és netáni észrevételeinek megtétele végett bemutatandó. A pénz és letétemények naplója a következő hó 8-ig, az anyagi cikkekről vezetett napló pedig eredeti szerkezetben 15-ig, a pénz és letétemények feletti számadás, valamint a keresménypénzekről napló, végül minden év február hó végéig a tébolyda igazgatóságának beadandó, mely ezeket közvetlenül a m. kir. belügyministeriumhoz fölterjesztendi.

35. §.

Az igazgatóság felügyelete alatt, minden év september végéig, a következő évre nézve, egy rendszeres előirányzat szerkesztendő, melyben az intézet előrelátható összes bevételei s kiadásai, a szükségrendő anyagi cikkek és bútordarabok felsorolandók, és különösen arra leszen szemügy fordítandó, hogy a szükséglet költsége lelkiismeretesen kiszámítva, csakis a valóban megkívántatokra szorítkozzék.

36. §.

Az intézet követelő és terhelő hátralékairól a gondnok által évenként egy kimutatás szerkesztendő, mely általa az évi számadásokkal együtt az igazgatóságnak átadandó.

37. §.

Az egyik főbb hivatalnok megbetegedése vagy olyan hosszabb távolléte, melynél a helyettesítés szükségessége merül föl, az igazgatóságnak bejelentendő a végett, hogy általa a pénztár számlázására s más egyénnek való átadására nézve, a megkívántató intézkedés megtételeshessék.

A kirendelt helyettesítővel a jelen utasítás közlendő, s olyszerű intézkedés

teendő, hogy például a gondnok távollétében a helyettesítőnek nem az ellenőr pénztár kulcsai, hanem a gondnokéi adassanak át. A megbetegedett vagy távol volt főbb hivatalnok tartozik tisztí működésének újra megkezdését az igazgatónak személyesen bejelenteni.

B. Levelezés és irodaügyek.

38. §.

A két főbb hivatalnok ügykörébe tartozó különféle fogalmazványok, ugmint jelentések, közlemények, rendeletek, értesítvények és körözések, reudesen a gondnok által személyesen szerkesztendők, vagy ha mások által szerkesztetnek, legalább a főbb hivatalnokok utasítása szerint és azoknak felügyelete alatt, de a gondnok aláírásával ellátva az igazgatóságnak, melynek nevében kinevezetnek, felülvizsgálatra beadandók, és letisztáztatásuk után, aláírás végett beterjesztendők. A m. kir. belügyministeriumhoz szóló s az intézet kormányzati ügyeire vonatkozó jelentések, rendszerint az igazgató és gondnok által aláírandók.

39. §.

Minden beérkező rendelet, közlemény, folyamodvány s. a. t., mely kivétel nélkül az igazgatóságnak bemutatandó, egy különös jegyzőkönyvbe iktatandó, melyből a beérkezés napja, az ügydarab szám szerinti megjelelése, annak rövid tartalma, és a tett intézkedés kiderülend.

Továbbá minden eredeti irat és fogalmazvány a jegyzőkönyv számsorozata szerint gondosan megörzendő, és o felett egy betűrendi mutató vezetendő, hogy minden ügyirat bármikor könnyen feltalálathassék.

40. §.

A szabályrendeletek a gondnok személyes felügyelete alatt a gondnoki segéd által egy különös szabályrendeleti könyvbe szórul szóra beiktatandók, és azokról szintén betűrendi mutató vezetendő.

41. §.

A beérkező elmebetegekről felvételi jegyzőkönyv vezetendő, és mindeunap az igazgatóságnak bemutatandó; ezen jegyzőkönyvek számsorozata minden év kezdeté-

vel, január 1-én az 1. számon kezdődik és ekkép számrendi folyamatban, az év lemultáig folytatattatik — ezen felvételi jegyzékek tartalma, minden egyes elmebeteg kereszt és mellékneve, kora; vallása, polgári állása s személyes leírása, születési, illetőségi és lakhelye, ápolási díjosztályzata, a teljesített fizetés, és azon osztály vagy szoba, melyben elhelyeztetett, mindez annál pontosabban beirandó, minthogy ezen felvételi jegyzőkönyvekből lesznek az ápolási pénzrovat-könyvek szerkesztendők.

42. §.

A betegek felvételét az ellenőr közvetlen felügyelete alatt a gondnoki segéd, a kiadott utasításhoz képest eszközölni, szem előtt tartandók e mellett az intézet általános szabályai, a netán nyert különös utasításokban foglalt elvek; az e szerint megkivántató okmányok, behatóan átvizsgálandók, a fizetésre kötelezettektől az ápolási díj három hónapra előlegesen beszedendő, s ha betegek mulasztási hátrány elkerülése szempontjából a szabályos okmányok nélkül vétetnek föl, minden körülmény a legpontosabban kitudandó, mely az ápolási díjak behajtására s biztosítására vonatkozik.

43. §.

A beteg befogadása alkalmával befizetett ápolási díjak, a gondnok távollétében, az ellenőr által veendő át, és haladéok nélkül az ápolási pénznaplóban bevételbe teendő; a beteg befogadása után pedig, a nyugtátnyománnyal — melyen a naplótétel megjegyzendő — a gondnoknak átadandók, ki ezen nyugtát aláírva, a beteg kisérijének átadandja vagy az illető hatósághoz küldendő.

44. §.

Az országos tébolydába való felvételre csakis gyógyítható elmekeórosak, továbbá oly gyógyíthatatlanok alkalmasak, kiknek veszélyessége a közbiztonságra nézve hatóságilag beigazoltatik.

A magyar állam területén illetőséggel bíró egyének felvétele, közvetlen az igazgatóság intézkedése folytán történhetik; minden más esetben a betegek befogadására nézve, a m. kir. belügyministerium engedélye kieszközölnöd. — Az elmebetegek mindenkor előleges bejelentés és alkalmas voltak az igazgató részéről történt igazolása alapján, vagy a hol a halasztás veszedelme forogna fenn, az igazgatónak közvetlen intézkedésére fogadhatók az intézetbe. Azoknak a külön osztályokba vagy szobákba való beosztása, az igazgató vagy ennek akadályoztatása esetében a

főorvosok feladata; azonban arra kell ügyelni, hogy a betegek a kijelölt osztályokba a lehető legnagyobb kimélettel szállíttassanak, és nálok olyszerű tárgyczikk vagy szerszám ne hagyassék, melylyel magok vagy mások ártalmára lehetnének.

15. §.

Ha valamely beteg részére befogadása alkalmával törvényes gondnok kijelölve még nem lenne: a megkívántató intézkedés, az illető hatóság útján mielőbb megteendő, s a gondnok kineveztetése szorgalmazandó; mi ha 3 hónap lefolyta alatt nem történt volna meg, a m. kir. belügyministeriumhoz följelentendő.

16. §.

Ha az elmebeteg rokonai vagy gondnoka, ennek a magasabb tápdijosztályzatból valamely alsóbbba való áthelyezését szorgalmazná, mindenkor az igazgatósággal azon indokok közlendők, melyek ezen áttételt kívánatossá teszik; melyek, ha az igazgatóság részéről kielégítőeknek el nem ismertetnének, vagy azon esethen, ha az elmebetegek alsóbb fizetési osztályzatba való áthelyezése által, egészségi állapotukra nézve káros befolyás lenne következtethető, az igazgatóság a gondnoksági hatósághoz forduland, azon esetekben azonban, ha a betegek I-ső és II-ik tápdij osztályzati illetményük előlegesen már egy negyed évre kifizetve lett, az áttétel valamely alsóbb díjosztályzatba, azon idő elmúltáig, melyre az ápolási díj lefizettetett rendszeresen nem történhetik; különös tekintetre méltó körülményeknél, a rokonok vagy a gondnok a m. kir. belügyministeriumhoz fordulhatnak.

17. §.

Ha az ápolási díjosztályzat a beteg befogadása alkalmával nem határozottatott meg, és a tápdij kellőleg biztosítva nincsen, az elmebeteg a III-ik díjosztályzatba sorozandó; az esedékes illeték kellőleg előjegyzendő s a beteg ingyenes vagy részfizetés (átlag) mellett leendő ápoltatása iránt a tárgyalás pótlólag megindítandó. Az ingyenes vagy részfizetés melletti ápoltatás engedélyezése, kizárólag a m. kir. belügyministerium hatáskörébe tartozik.

18. §.

A fizetés kötelezettségére és az ápolási költség megtérítésére nézve, az eziránt fennálló különös utasítás pontosan megtartandó.

49. §.

A közbiztonságra nézve veszélyes vagy ellenszegülő betegeknek máshová szállíttatása esetében az igazgatónak az e részben megbizandó egyéneket kijelölendi; minden önkényes eljárás ilyenmü esetekben szigoruan tiltatik.

50. §.

Az intézetből való elbocsátásra kijelölt egyénekre nézve az illető gondnok vagy illetőségi hatóság rögtön értesítendő; ha ezen betegek 3 hét lefolyta alatt, el nem vitetnek, az elszállítás az illető hatóság utján szorgalmazandó; ha pedig egy újabb kitűzött 3 hetű időszak eredménytelenül mulnék le, erről a m. kir. belügyminis-teriumhoz jelentés teendő.

A betegek és felülülök elkísértetése esetében, gond fordítandó arra, hogy minden nyilvános tüntetés lehetőleg mellőztessék; a hatóság figyelme oda irányoztas-sék, hogy az elmebetegek és üdülők ne közönséges bűnhönczök módjára és társasá-gában, hanem honosságuk, lakhelyök vagy rendeltetésök helyére, a lehető legszor-gosabb kísérettel és idővesztéség nélkül szállíttassanak.

51. §.

Az elmebetegek állásáról szóló kimutatás, a főorvosok által délutáni 4 óraker-naponként, minden osztályra nézve külön szerkesztendő, melyben az újonnan beér-kezettek, elbocsátottak és meghaltak megnevezendők; a kimutatás az igazgató által aláírva az irodának átadandó, és ha az ellenőr által, a hivatalos feljegyzésekkel tör-tént összehasonlítás után helyesnek találtatott, egy összes létszám kimutatás szer-kesztendő, mely mindkét főbb hivatalnok által aláírva, az ápolási személyzet állásá-ról szerkesztett kimutatás kíséretében, az igazgatónak 2 példányban beadandó, mely-nek egyike a m. kir. belügyminis-teriumhoz, a másik a belügyminis-terium számrevő-ségéhez menesztendő.

52. §.

A meghaltak felett külön halottkönyv vezetendő, melyben a halál neme, ideje (a délutáni 4 órára kitett napizárta való tekintet nélkül) kimutatandó, ennek egyik kivonata a város kapitányának, másika pedig az illető lelkésznek elküldendő.

53. §.

Az orvosi étlapból, mely naponként legkésőbbben d. u. 1/2 órára az irodába

küldendő, a sütő részére egy kenyérkimutatás szerkesztendő, mely még aznap elküldendő, hogy a jövő napra megkívántató kenyérszállítás eszközölthessék.

54. §.

Az ápoló személyzet által, a betegek irányában elkövetett visszaélések feletti panaszok durva magaviseletök, a reájok bízott állami, vagy a betegek tulajdonához tartozó tárgyak elsajátítása, isszákosság, hanyagság, a két főbb hivatalnok által rögtön az igazgató tudomására hozandó, a reájok bízott vizsgálat lelkiismeretesen és szigoruan teljesítendő, s az eredmény az igazgatóval közlendő.

55. §.

Az ápolói szolgálatra jelentkező személyek. előbb az igazgatónak bemutatandók, és ha általa ebbeli képességek elismertetett és az érvényes erkölcsi bizonyítvány előmutattatott, egy külön jegyzőkönyvbe vezetendők; melyben nevük, honuk. polgári állásuk, szolgálati minőségek és tartózkodási helyök előjegyeztetvén — a szükséglethez képest az igazgató utasítása folytán berendelendők.

56. §.

Az összes ápolószemélyzet magaviseleteről a gondnok egy hivatalos könyvet vezetend, melybe mindent lelkiismeretesen bejegyzend, mi a szolgálatra nézve hátrányos és káros befolyással van; ez minden hét végével az igazgatóval közlendő. Ezen könyvbe mindazon megrovások (büntetések), melyek az igazgató által hanyag ápoló egyénekre kiszabattak, pontosan beírandók, elbocsátás esetében annak indoka is megjelölendő; mert azon esetben, ha a szolgálati bizonyítványok kiadása igényelhetnék, a bizonylatok ezen feljegyzések alapján lesznek szerkesztendőek.

57. §.

A hivatal irodájában való főfelügyelet. közvetlenül a gondnok feladata; általa az összes tisztí személyzet pontosságra és munkásságra kötelezendő; arra is ügyelend, hogy a munkálatok a kitűzött időben és rendben megtéssenek; munka felhalmozása vagy sürgőssége esetében a hivatalos személyzet oly munkák teljesítésére is kötelezhető, melyek saját utasításában elő nem fordulnak; sőt még hivatalos órákon kívül is.

A gondnok magaviselete az irodai személyzet irányában illedelmes legyen; de

semmi esetre, kivált a hivatalban, illetlen, engedetlen szabályellenes magaviseletet a tisztí egyéneknek ne tőrjön, előforduló hibák általa megrovandók, sikertelenség esetében az igazgatóságnak rögtön jelentés teendő.

Irodai munkák teljesítésére, lemásolásra, tisztázásra az ápoltak alkalmazhatók, az igazgató vagy az illető főorvos tudta és beleegyezésével, de munkáik a gondnok által szigorúan vizsgálándók. A betegek alkalmazásánál az igazgató utasítása pontosan teljesítendő.

Az irodabani alkalmazásuk idejére, a betegek feletti őrködés kötelessége, az irodai személyzetre háramlik.

C. Gazdászlat.

58. §.

A gazdászlat, a két főbb hivatalnok által, a számukra kiadott jelen utasítás vagy a szolgálat egyéb kívánalmaihoz képest, személyesen teljesítetik, vagy közvetlen felügyeletök és személyes felelősségük alatt a gondnoki segéd által az ennek és a ruhafelügyelőnek kiadott utasítás szerint.

59. §.

A főbb hivatalnokoknak arról kell gondoskodniok, hogy minden, az intézetben szükségelt anyagi cikk, mindég a megkívántató mennyiségű készletben meglegyen; és hogy a megszerzés időszerű eszközlése tekintetéből, a gondnoki segéd által a szükséglet pontosan és idejekorán kimutattassék.

E czélból a gondnoki segéd által, az előirányzat alapján évenként september végéig egy anyagi szükségletbeli kimutatás szerkesztendő mindazon anyagi cikkek-ről, melyek az intézetnél a jövő évben előreláthatólag szükségeltetnek; mely kimutatás, szoros megvizsgálattás után, az igazgatóság s mindkét főbb hivatalnok aláírásával ellátva a ministeriumnak felterjesztendő, és csak a beérkezett jóváhagyás után tétethetik intézkedés a szükséglet szállításának biztosítására nézve.

60. §.

Semmi néven nevezendő intézkedés vagy megszerzés anyagi kellékekre nézve, a főbb hivatalnokok egyike által egyoldalulag nem eszközölhető; hanem mindenkor a gondnok és ellenőr által közösen és a gondnoki segéd közbenjártával.

Jelentékenyebb esetekben és tárgyaknál, az igazgatóság beleegyezése eleve kieszközlendő. A hivatalnokok az egyoldalu vagy önkényes ily cselekményekre nézve szoros felelősségre vonandók; az ily cselekményből netán az intézetre háramlott kár pedig rajtuk megveendő.

Azon anyagi kellékek, melyek kézivasárlás útján megszerzendők, a gondnok és ellenőr által felrálva, felelőség mellett lehetőleg vásár alkalmával s oly időben, midőn ez legjutányosabban eszközölthető — beszerzendők. A gondnoknak arra kell ügyelnie, hogy a nyilvános árlejtés alapján megszerzendő cikkekre nézve jó állapota s az igazgatóság részéről megfelelőeknek talált mintadarabok vétessenek alapul.

61. §.

A főbb hivatalnokok kötelessége szorosán arra ügyelni, hogy a vállalkozó szállítók részéről az árverési feltételek pontosan teljesíttessenek. — Általában felelősek az iránt, hogy minden szállításnál az anyagi cikkek és teljesített munkák, a kikötött mennyiség és minőség, a tervezett mérték és súly szerint szállíttassanak; hiányos kelmék pedig az átvételnél visszautasíttassanak; minélfogva jelentékenyebb szállítmányok alkalmával, úgyszintén vászon vagy posztó átvételeknél, az igazgatónak esetleg az erre netán kiküldött bizottságnak is közben kell járnia.

62. §.

Az anyagi cikkek átvétele ezeknél fogva egyedül a gondnoki segéd által nem történhetik, és a főbb hivatalnokok egyikének jelenléte mindannyiszor megkívántatik, mely utóbbiak által a kelmék mennyi- és minősége megvizsgálandó, és csak a kelmék jó állapota, megkívántató mérték és súly iránt meritett meggyőződés alapján adhatják beleegyezésüket a cikkek átvételére és azoknak bevételbe való helyezésére.

Vászon és más kelmék, úgyszintén czérna és szalag szállításának megtekintésére és megvizsgálására a vászonfelügyelő is meghívandó.

63. §.

Mielőtt a tűzifa átvételnek, a meglevő készlet a főbb hivatalnokok jelenlétében fölmérendő; a mutatkozó mennyiség bevételbe teendő, hiány esetében pedig a szabályszerű intézkedés, illetőleg megtérítés eszközendő.

64. §.

Azon cikkekről, melyekért készpénzfizetés nem történik haladéktalanul, időnkénti szállítás alkalmával pedig mindannyiszor a gondnok, ellenőr és a gondnoki segéd által aláírt és hivatalos pecséttel ellátott szállítási levény a szállítónak kézbesítendő.

65. §.

A főbb hivatalnokok feladatához tartozik továbbá a raktárakban és a ház más helyein őrzött anyagi cikkek felhasználási szükségletet megítélni; minden túlzást vagy saját hatáskörükből megszüntetni vagy pedig megszüntetés végett az igazgatósággal közölni.

66. §.

Felhasználási szabályzatnak alávetett cikkek, ugymint: fa, gyertya olaj s. a. t. mindenkor a gondnoki segéd jelenlétében szolgáltatandók ki az ápolási személyzetnek, nem pedig csupán egy szolgáló vagy ápoló jelenlétében.

67. §.

Az igazgató a főbb hivatalnokok vagy a főorvos által aláírt, és az igazgatóság részéről hitelesített nyugta hiányában, a háziszolga és ápolószemélyzetnek az irodából vagy az intézet anyagi raktáraiból bármit kiadni nem szabad. Hasonlóan érvénytelen akárki által aláírt mindazon utalvány, mely nem a szabályszerű hivatalos úton a szállító vállalkozóhoz érkezik, az igényelt vagy felszámított összeg ez esetben ki nem fizetendő. Ezen intézkedés által a főbb hivatalnokok azon helyzetbe jutnak, hogy mind arról, mi a kórszobákban vagy a ház más helyiségeiben felhasználtatik, tudomásuk lehet. — valamint azon indokkal is megismerkedhetnek, mely bármely megrendelésnek szolgál alapul, hogy a megrendelés mennyiben célszerű, mennyi- és minőségi tekintetben? és vajjon céljának vagy rendeltetésének megfelelőleg használtatik-e fel? ha pedig ilyen kezelés mellett a háziszolgák és ápolói személyzet hanyagsága vagy könnyelműsége miatt valami megromlik vagy elvész, a kártérítés az okozón keresendő és rajta az utolsó megszerzési ár szerint kiszámítva, megveendő.

Az utalványok szerkesztése és kibocsátásánál a főbb hivatalnokok oly lelkiismeretesen járjanak el, hogy egyrészt az intézetre nézve minden szükségtelen költség

megkíméltessek, másrészt pedig a betegek az elkerülhetlenül megkívántató szükségletekben meg ne rövidíttessenek. Ezen szabály szoros teljesítésére nézve különösen a gondnok felelős.

68. §.

Különös gond fordítandó arra, hogy a kórszobákban, a szükséges butorzatban, ruha és fehérműben, ágyeműben s t. b. hiány ne legyen. Az e részbeni szükséglet a raktárból való kiadásának utalványozása szintén a gondnok feladata.

A szobákon szükségelt anyagi cikkek kiadására nézve orvosilag eszközölt utalványozás az igazgató részéről hitelesítendő.

69. §.

Sérvkötelekek, orvosi és seborkosi boncz és más eszközök és kellékek megszerzése, csak az igazgatóság utalványa folytán eszközölhető; ezen cikkek átvétele pedig fennebbi módon nyugtatványozandó.

70. §.

A templombeli szükségletek megszerzése a ház lelkészének nyugtatványa által igazolandó. kinek gondjára a templombeli cikkek és tárgyak feletti őrködés van bízva; az egyházi szertartásoknál működő szolgálatszemélyzet feletti felügyelet szintén őtet illeti. — A lelkésznek szolgálatából ki lépése vagy halála esetében a templomi cikkek leltározva utódjának átadandók; de a főbb hivatalnokoknak szabadságukban áll ezen leltározást más időben és alkalommal is eszközölhetni. Addig pedig, míg lelkészek állandóan az intézetben nem alkalmaztatnak, a felügyelet mindezekre a főbb hivatalnokokra bízatik.

71. §.

Egyik szállitmányért vagy teljesített munkálatért fizetés a gondnok által nem teljesíthető, ha a nyugtán a segéd részéről hitelesítve nincs, hogy az áru vagy munka helyesen van szállítva és célirányosau van helyreállítva.

72. §.

A gondnok arra fog ügyelni, hogy minden állandó ismertetőjel felvételére alkalmas tárgy az intézet bélyegével elláttassék, mielőtt a bevételre szóló nyugtatvány kiadatuék.

A különemű belyogek a két főbb hivatalnok által őrzendők, és az arra alkalmas tárgyak megbélyegzése csakis egyikének jelenlétében és felügyelete alatt történhetik.

73. §.

A főbb hivatalnokoknak nem szabad bármiféle anyagi tárgyat vagy cikket saját őrizetük alá venni; hanem kötelesek azokat megőrzés végett kivétel nélkül a segédnek átadni; kinek szintén nincsen megengedve az anyagi cikkeket máshol, mint az e célra szolgáló helyeken és raktárakban őrizni. A gondnok ennél fogva magának gyakrabban erről meggyőződést fog szerezni. ugyszintén arról is, vajjon ezen cikkek a segéd számára kiadott utasításban kiszabott módon és rendben őriztetnek-e? és hogy mily állapotban vannak a raktárak és az azokban őrzött tárgyak?

74. §.

A raktárak, a főbb hivatalnokok által szoros ellenzár alatt tartandók; minden más szobák és házirészek kulcsai rendszeren a gondnok személyes őrizetébe tartoznak.

75. §.

Ha valamely raktárnál lopás, rablás vagy betörés történt: a tényálladék a gondnok által tüstént, mihelyt tudomására kerül, szigoruan kipuhatolandó, és rögtön a közbiztonsági hatóság és az igazgatóságnak egyidejüleg feljelentendő.

76. §.

A ruházat, fehérnemű és ágynemű készítésénél és átvételénél a főbb hivatalnokok az intézetben ápolt betegek és az állandóan alkalmazott szolgálai személyzetre ügyelni fognak, hogy a segédek és a vászonfelügyelő számára kiadott utasításnak ide vonatkozó szabályai, valamint az e részbeni számadásvitel pontosan teljesíttessék; miért is a raktárban, ugy az egyes kórszobákon gyakrakban az iránt vizsgálatot fog tartani, vajjon ezen tárgyak, a meghatározott anyagból a megrendelethez képest állítottak-e ki, el vannak-e a megkívántató mérték és alakkal látva? lettek-e tisztán és tartósan elkészítve? ha pedig hiány tapasztaltatnék, akkor a hiányos darabok kirekesztendők, és ha még használatban nem voltak a szállítónak visszaadandók; már használt ily hiányos darabokra nézve pedig a segéd vagy vászonfelügye-

lónő, megtérítés terhe alatt komolyan figyelmeztendő, és ismétlés esetében az igazgató erről további intézkedés végett értesítendő, ki a kártérítést elrendelendi. Ezen eljárás a főbb hivatalnokok által annál is inkább követendő, mivel mulasztás esetében a kártérítés őket is terhelendi.

77. §.

A gondnok örködni fog, hogy az összes fehér- és ágynemű a vászonfelügyelőné felügyelete alatt, és az illető ápolónő hozzájárulása mellett, az intézetben ápolt női elmebetegek által, a megszabott díj iránt, a megkivántató módon elkészíttessék; kötelessége cunélfogva időnként a dolgozótermekben és kórszobákon meggyőződést szerezni, hogy ezen munkák szorgalmasan és rendszeresen folynak-e? utáni hiányok és hanyagság az igazgatóval közlendő; ugyanez áll a női betegeknek kiadott kötőfoltozó és tépésmunkákra nézve is.

78. §.

A ruházat, eszmadia-munka, derekaljak és párnák készítése, tűzifavágás és hordás s. t. b. a férfelmebetegek által kizárólag teljesítendő; mely munkákra a gondnok szintén a fennebbi cikkben foglalt befolyást gyakorolja.

79. §.

A gondnok örködése és ellenőrzése kiterjed továbbá az asztalosmunkákra is, melyek szintén házilag teljesítendők; az ezekhez megkivántató anyag az intézet költségén megszerzendő, de csakis számadás iránt felhasználandó; az elkészült darabok pedig szabályszerűen számadásilag bevételbe teendők.

80. §.

A kertek és földek nem épen jelentéktelen ágát képezik a gazdaságnak, ezek rendszerben tartására és művelésére az igazgató rendelkezése folytán szintén lehetőleg elmebetegek alkalmazandók. A gondnok teendője pedig a kertészt utasításában kiszabott kötelességének pontos teljesítésére utalni; őt különösen a tartalékkert célirányos művelésére és haszonvételére szoritani; faiskola létesítésére kötelezni, hogy az intézet saját virág, bokor és faeműekbeli szükséglet fedezve legyen. A gondnok által minden évben kellő időben a földművelés módjoni hasznosítása iránt, az igazgatónak indítványt teend, és az ez által különösen a gyógyviszonyokra való tekin-

tettel tett rendelkezések szerint lesznek a földművelésre nézve az intézkedések megteendőek — a megkívántató növények és vetőmagok, az intézet költségeinek lehető megkímélése és az igazgató ellenőrzése mellett beszerzendők.

A learatott terményekről egy természetési számla, a gabbaneműekről pedig nyomtatási mutató vezetendő; a természetű termények annak útján a lehető legkedvezőben előrusítandók. Mindezen eljárásra vonatkozó kimutatás az igazgató által megvizsgálva, a számadásokhoz csatolandó.

81. §.

Minthogy pedig az elmebetegek általános foglalkoztatása gyógyszerköznek tekintendő, önkényt értetik, hogy ezen foglalkoztatás vezetése és felügyelete mellett a legkíméletesebb eljárás követendő.

Kényszer a tisztviselők részéről soha sem alkalmazandó; a különmemű munkák csak is az igazgató intézkedése szerint kiosztandók. Minden észrevétel a gazdálkodás ezen fontos részében, minden előforduló zavar és rendetlenség az igazgatóval, vagy ennek akadályoztatása esetében az első vagy rendelőorvossal közlendő; valamely gazdasági ág javítására vonatkozó indítvány pedig közvetlenül az igazgatóval, esetleg az időszaki tanácskozmányokban közlendő.

82. §.

Az ápolók és ápolónők, kikre a betegek foglalkoztatása iránti felügyelet, serkentés és utmutatás, úgy a dolgozótermekben és szobákban, valamint a kertben és mezőn bizva van, ha teendőikben mulasztást követnének el, sikertelen figyelmeztetés után az igazgatónak bejelentendők, és ha visszas eljárásuk által az intézetre valamely kár vagy költség háramlanék, annak megtérítésére szorítandók.

83. §.

A gondnok kötelessége azon szabályok megtartására szorosan ügyelni, melyek a fehérműek tisztántartására és tisztogatására vonatkoznak és az ócska fehérmű kiválasztására és kijavítására nézve a gondnoki segéd és a vászonfelügyelő utasításában foglaltatnak, vagy a fehérmű tisztítása iránt a bérlővel kötött szerződésbe felvették. Ennélfogva tartozik gyakrabban személyes meggyőződést szerezni a mosóhely és tisztítószerek állapotáról, és arról valjon a fehérmű változtatásra kitűzött idő megtartatik-e? a fehérmű kezelése, mosatása, kifőzése, szabályszerűen

történik-e? nem használatnak-e a szappan mellett kártékony szerek, kefék s a t. ? és hogy a tisztításra kiadott ruhanemű teljes számban hozatik-e vissza, hogy a raktárba tökéletesen tiszta, kellően száraz és mángorolt ruhanemű tételik-e? Tekintettel kell lenni arra is, hogy a mosó- vagy ápolószemélyzet által a fehérneműekben netán okozott hiány és kár az okozón a legutóbbi megszerzési áron megvé- tessék.

84. §.

A főbb hivataluokok hivatása továbbá arra ügyelni, hogy az évi járandóság fejében eszközendő terménykiadásokra a gondnoki segéd részéről kellő figyelem fordítottassék, és a járandóságok szabályszerűnél nagyobb mennyiségben ki ne adassanak; hogy azon illetmények, melyekre nézve a mérték és súly meghatározottat, ehhez képest kiszolgáltattassék; a főorvosok részéről utalványozott tüzelőfa pótmennyiség pedig kellően kiadassék és felszámítottassék.

85. §.

A tisztiszemélyzet számára szükségelt irodaeszközök és azon tárgyak, melyekre nézve a mennyiség meghatározva nincsen, például az iroda részére szükségelt gertyák, a gondnok és ellenőr által csak is a tényleges szükséglethez képest utalványozandók. Az ezen tárgyokról a gondnok által vezetendő kiadási könyv mindkettő által aláírva, az évi számadásokkal a ministeriumhoz felküldendő; figyelem fordítandó továbbá arra, hogy a főorvos által az orvosi személyzet számára utalványozott irodaeszközök és más gyógygyezelokra igényelt anyagi cikkek, egymint korpa, borogatási liszt, olaj, viasz, vászon s. a. t. kellő mennyiségben és időben kiadassanak.

86. §.

A gondnokuak örködni kell a felett, hogy hanyagság vagy könnyelműség folytán megromlott vagy elveszett anyagi cikkek és tárgyakért az illetőktől a kártérítési összeg az utolsó vételárakhoz képest pontosan behajtassék. A megtérítés ez esetben nyugtatványozandó. Oly tárgyak, melyek szabályszerűleg a házbélyeggel el- látandók, de azzal ellátva nincsenek, nem ismertetuek el az intézet vagyonának. Előforduló csalás vagy lopás esetében, a vétkes az igazgatóság nevében letartóztatik s a fenytőhatóságnak átadatik.

87. §.

A további használatra alkalmatlanná vált anyagi cikkek és leltárbeli tárgyak, minden hónapban az igazgató közbenjárása mellett szigoruan megvizsgálandók, a még kijavíthatók kiválasztatván, kijavítandók, a tökéletesen haszonvehetetlenek közül pedig azok, melyek többé nem is értékesíthetők, megsemmisítendők; a többi azonban, miután a fehérenemű, ruhadarabok és ágyneműből a ház bélyege kivágatott, szoroson megszámlálandó, külön jegyzékben foglalandó; az egyes osztályzatok megmászalándók, a súlymértek jegyzékbe beirandó, és osztályzat szerint annak idejében szabályszerűen értékesítendő.

Az igazgató a két főbb hivatalnok és gondnoki segéd által aláírt ezen kimutatásokkal az anyag és leltárszámadás okmányozandó. Haszonvehetetlen fehérenemű el nem árusítandó, hanem seborkosi műtétekhez borogatásokra és bekötésekre, valamint a megromlott ruha és fehéreneműdarabok foltozására felhasználandó. A ház kivágott bélyegei pedig megsemmisítendők.

88. §.

Kötelessége a főbb hivatalnoknak évenként legalább nehányszor némely anyagi tárgyakat és leltárbeli cikkeket ellenszámlázni, a kórszobákban és osztályokban pedig a butorzatot a gondnoki segéd vagy más tisztviselő által, legalább minden három hónapban egyszer ellenszámláztatni.

Valamely ápoló kilépése vagy megszökése esetében azonnal, a mint ez értesre esik, az illető szobákban leltározás eszközendő és megvizsgálandó, vajjon mindaz, mi az ápolónak kiadatott, valóban meg van-e? A leltározás az ezt teljesítő tisztviselő által, mindannyiszor az ápolók könyvében megjegyzendő s az ápolók részéről aláírásukkal hitelesítendő; de egyttal az irodában másolatban lévő ápolók-könyvében feljegyzendő, és a mutatkozó hiányról pedig kimutatás készítendő, mely a megtérítendő kár behajtása végett a gondnoknak átadandó. A leltározás előre meg nem határozott napon és órában, az egyik főbb hivatalnok, a gondnoki segéd és még más tisztviselő által lehetőleg ugyanazon időben, több szobában eszközendő, hogy az ápolók hiány esetében kikölcsönözés által magukon ne segíthessenek.

Ha pedig az ápolók könyvében az megjegyezve nincsen, hogy a leltározás 3 hónap lefolyta alatt megtörtént, a utáni hiány a gondnoki segéd által megtérítendő.

89. §.

Miután az elmebetegek vagyona az intézet részéről mindaddig, míg ez törvé-

nyes örökössé nem válik, szentség gyanánt érintetlenül hagyandó, a főbb hivatalnokok által gond fordítandó arra, hogy az elmebeteg érkezése alkalmával hozott, vagy időközben számára küldött vagyona eredeti minőségében megmaradjon, és minden kicserélés vagy elidegenítés megakadályoztassék; minélfogva kötelesek a főbb hivatalnokok időnként a kórszobákban és osztályokban megjelenni, s ezen alkalommal az ágyjegyzékek helyes voltát, különösen azt szorosan megvizsgálni, vajjon az ágyjegyzékeken a betegnek magával hozott tulajdonán kívül a számára időközben beérkezett tárgyak is feljegyeztettek-e? e részbeni hibát és hiányt kötelesek késedelem nélkül orvosolni, és a felett örködni, hogy valamint a betegek részéről, ugy a gondnok és rokonok által is a beteg tulajdonából semmi sem vétesék el vagy cseréltesék ki, az intézeti gondnokság előleges értesítése, s az ágyjegyzéken történt feljegyzés nélkül, mely irányban az illető ápolószemélyzet egyetemlegesen felelős. Elhalálozott vagy megszökött egyének ruhadarabjai, késedelem nélkül a gondnoki segéd kezelése alá helyezendők, átvétel pedig általa rendszeren nyugtatványozandó.

90. §.

Azon szabályok szigorú teljesítésére, melyek a ház és a kórszobákban lévő anyagi czikkek kezelését, ugyszintén a beteg tulajdonával, ágyneműekkel való elbánását illetőleg, az ápolói személyzetre nézve fennállanak, kiváló szemügy fordítandó; hasonlólag kell ügyelniök a főbb hivatalnokoknak a tűzifaszükségletre, mely az igazgató beleegyezése nélkül túl nem haladható; gondoskodni fognak továbbá arról, hogy lanyhább időjárás alkalmával, ha a kórszobákon kisebb fokú meleg kívántatnék, a felesleges famennyiség megtakaríttassék, mi különösen a kisebb és elköltözött kórszobákra nézve áll.

91. §.

A főbb hivatalnokok a vízmennyiség pontos befolyására és arra ügyelendnek, hogy a vízvezetés a házban és kertekben mindig jó állapotban tartassék, és a tartalék medence tisztogatása no mellőztessék.

92. §.

Szoros figyelet fordítandó a légszuszvilágításra és az e részben fennálló szerződés pontos teljesítésére, — a légszusz felhasználása szigoruan ellenőrizendő, s a légszusz-óra szabályozása köllőleg eszközlendő; a világítási költség lehető leszállí-

tása tekintetéből gond fordítandó arra, hogy a ház belsejében a folyosón és lépcsőn lévő lámpák éjjel, midőn a betegek már lenyugodtak, annyira kevesbitessenek, a mennyire a szolgálat akadálytalan teljesítésére csak lehetséges.

93. §.

A főbb hivatalnokok tartoznak mindazon háziszolgákat, kikre a fűtés, a fürdők és ház feletti őrszolgálat, a szalmazsákok kiürítése s megtömése, a szeszlámpák és csillárok tisztítása és meggyújtása, a favágás és hordás, a folyosók és udvarok tisztogatása, az épület fedélzete alatt lévő vízmedenczék megtöltése és kiürítése, a hó takarítása, sikamlós időben a homok vagy hamuszórás a járdákon, a megholtaknak a kórszobákról el- és a halotti kamarába való bevitele — és a ház körül előforduló többi szolgálai munka teljesítése bizva van — kötelességük pontos teljesítésére szorítani.

94. §.

A gondnok köteles a tébolyda építési állapota iránt személyesen szoros vizsgát tartani, és azon kötelességek pontos teljesítésére felügyelni, melyek építkezési tárgyak, különösen épületi hiányok felvételére, az illető költségvetések szerkesztésére vonatkoznak; az építkezés eszközöltetése iránti javaslatot, anyag felhasználása iránti javaslatot, anyag felhasználása iránti felügyelet rendszeres helyreállítást, hiányok megszüntetését vagy feljelentését, különösen pedig az engedményezett költségtervből való eltérést illetik, — tartozik továbbá arra is felügyelni, mi az építkezési anyagok megőrzésére, a kutak, csatornák, kocsik s gyalogutak fenntartására nézve, a gondnoki segéd utasításában, az időleges építési rendszabályokhoz képest foglaltatik. — Azon kimutatások, melyek a segéd részéről minden hét végével, a különféle mesteremberek és munkások által teljesített munkálatokról és a kiérdemelt bérösszegekről szerkesztendőek, a gondnok által behatóan átvizsgálandók. Hiányok megszüntetése iránt személyesen intézkedik, esetleg az igazgatónak bejelenti. Minden év végével az intézeti épületek állapota a gondnok részéről az államépítészeti közegek hozzájárulásával, bizonyos meghatározandó időben megvizsgálendő, de azonkívül is minden jelentékenyebb hiány az igazgatóság nevében, az említett építészeti közeggel közlendő s vele közösen felveendő, különösen tekintettel arra, hogy az építkezési költségvetések a helyreállítás czélszerűségének és tartósságának az építészeti közeg részéről történt hitelesítése után mindenkor a munka megkezdése előtt a m. k. belügyministeriumnak az engedély elnyerése végett bemutatandók; kivéve sürgős

és közönséges jelentéktlenebb eseteket, mint ajtó, ablak, záruk, butorzat, szoba, padlás és falakon eszközölt helyreállításokat, valamint a szobák és folyosók minden évben ismétlődő kiveszeltetését.

95. §.

Az évenkénti meszelés és tisztogatása, a folyosók és kórszobáknak, a butorzat tisztogatása s. a. t. a gondnok rendelkezése, felügyelete és felelőssége alatt történik, csakhogy a fő- és rendelőorvosokkal egyelőre egyetértés eszközözendő, notáni nehézségek pedig az igazgatósággal rövid úton közlendők.

96. §.

A gondnok feladata továbbá felügyelni arra, hogy a különféle házi és kerti munkák teljesítésére megkívántató napszám felhasználása csakis az elkerülhetlen szükséghez legyen alkalmazva; a munkások a dologra szorittassanak, kellő felügyelet alatt tartassanak, és hogy a kifizetésre nézve a napszám a más helyütt szokásos árakat meg ne haladja.

D. Házfegyelem és rendőrség.

97. §.

A főbb hivatalnokok hatásköréhez tartozik a házfegyelem és rendőrség, mely az intézetben szolgálatképen alkalmazott egyénekre, ugyszintén a háznál tartózkodó személyek és ápoltakra, jelesül pedig az alárendelt tisztviselőkre és szolgákra kiterjed.

Mindenütt és mindenkitől tökéletes erkölcsiség, csend és rend kívántatik.

98. §.

Mindenre, mi a tisztaság, fegyelem és a házirend fentartására nézve van kizabva, a főbb hivatalnokok részéről figyelem fordítandó — általuk gyakran eselőre nem sejtett módon vizsgálat tartandó; hiányok az alárendelt tisztviselők és házi-szolgákra nézve saját hatáskörükben megszüntetendők; a többi személyzetnél tapasztalt hiányok pedig az igazgatónak feljelentendők.

99. §.

Az ápolói személyzet megfenyítése s elbocsáttatásának eszközlése, valamint

ezek felvétele s áthelyezése, kizárólag az igazgató teendője. Az ujonnan belépett ápolóegyenekkel, az illető rendszabályok oktatásképen közlendők.

100. §.

Az alárendelt hivatalnokok és szolgáknak, a betegek irányában tapasztalt udvariatlan magaviselete vagy megkárosítása meg nem szenvedhető; minden kegyetlenség, könyörületlenség, durvaság a betegek irányában szorosan tiltva van, s legszigorubbán megfenyítendő. A főbb hivatalnokok e részben jó példára levén hivatva, saját érzetteljes és mérsékelt magaviseletök által, a többi tisztviselői s szolgálai egyénekekben is, a betegek irányában könyörületességet kelthetnek.

A háziszolgáknak a házból való elmenetele meg nem engedtetik, a nélkül, hogy az a főbb hivatalnokoknak ne jelentetett és az engedély erre kieszközöltetett volna. A szolga és ápolószemélyzetnek az adásvevés és csereberélés a kórszobákban szorosan tiltva van.

101. §.

Az összes udvarok, szobák, folyosók, konyhák, lépcsők, árnyékszökek, kémények és csatornák gondosan tisztítandók; a szobák legalább évenként egyszer kimeszelve; szeméthalmaz vagy bármiféle tisztátlanság sehol sem türendő, mulasztások megfenyítendő, eredménytelenség esetében pedig a hibás szigorubb büntetés végett az igazgatóságnak bejelentendő. Minden egyes háziszolga számára azon tér, melynek tisztántartására köteles, kitűzendő.

102. §.

A főbb hivatalnokoknak gondja legyen arra, hogy az elromlott utak helyreálltassanak, és a csatornák megfelelő módon tisztán tartassanak.

103. §.

A betegek és ápolószemélyzet erkölcsös magaviseletére, a kórszobákon kívül is, eber figyelem fordítandó s minden erkölcstelen cselekvény az igazgatóval közlendő. Ezen figyelem az üdülökre és azon betegekre is, kik a folyosók, udvarok és kertekben tartózkodhatnak, kiterjesztendő s erélyesen megakadályozandó, hogy azok a közönségnek koldulás által ne alkalmatlankodjanak.

104. §.

A főbb hivatalnokok kötelessége az élelmezési vállalkozó és süteményszállító által elvállalt szerződési kötelezettség pontos teljesítése felett örködni, miért is az étkezési czikkek, ételek és italok, valamint a sütemény, mely a betegek számára szállítatik, naponként megvizsgálandó. Az étkezésre való felügyelet a főbb hivatalnokokat a többi hivatalnokokkal felváltva, de az orvos közbenjárásával eszközözendő. Figyelem fordítandó az étczikkek kellő mennyiségére és mivoltára, a konyhák és eleségtárak tisztaságára, a mértékre és súlyra; a készítésnél netán előforduló hiányok megszüntetendők; hiányosaknak elismert étkek azonnali javítása elrendelendő; élvezhetlen étkek pedig azonnal megsemmisítendők és pótolandók. A beteg számára rendelt ételek, izelés végett felmutatandók és hamisítatlanul kiosztandók. A vizsgáló hivatalnok az étkezés bevégeztéig a konyhából el nem távozhatik. A kenyér és egyéb süteményre hasonló figyelem fordítandó; súlya és minősége megvizsgálandó; csere vagy eladás pedig megakadályozandó.

Élvezhetlen vagy különben hiányos élelmi czikkek, csekély súlyú vagy rossz szagú húsnemek, csekély súlyú és rosszul kisütöt kenyér, süteményadagok s. a. t. lefoglalandók; a konyhákban használt rézedények állapota időnként megvizsgálandó.

105. §.

Az étkek megvizsgálásáról külön étkezési vizsgakönyv vezetendő, melybe az étkek minősége a vizsgálóbizottmány aláírásával bevezetendő.

106. §.

Habár a házi lelkész működésébe, azon lelki és erkölcsi oktatás módjába, melyre hivatva van, a főbb hivatalnokok részéről személyes beavatkozásnak helye nincsen; mindazonáltal felügyelet fordítandó arra, hogy a tanításra s egyéb működésre kiszabott órák, a lelkész által szorosan betartassanak, ellenkező esetben az igazgatóság értesítendő, mely orvoslás végett, szükség esetében a ministeriumhoz forduland.

107. §.

A háznál tartózkodó feleknek szigoruan tiltva levén az alkalmazott háziszolgák és ápolószemélyzet közül valamelyikét magáuszolgálatra felhasználni, a főbb hivatalnokok a feleket e tekintetben is szemmel tartani kötelesek.

108. §.

Az igazgatóság részéről, amennyiben az hatáskörében van, az ápolószemélyzetre rótt fenyíték, ugyszint a főbb hivatalnokok és az igazgatóság által a házi-szolgákra mért büntetés közvetlenül foganatosítandó vagy a főbb hivatalnok főfelügyelete alatt végrehajtandó. A büntetésekről különös jegyzék vezetendő, melybe a büntetés és büntény neve beirandó.

109. §.

Állandó szolgálai állomás üresedése esetében, az összes folyamodókra nevezve, a szabályos hivatalos minősítvényi kimutatás a főbb hivatalnokok által szerkesztendő s ez a folyamodványok és összes mellékletek kíséretében hármass kijelölés mellett az igazgatóságnak kiuevezés végett bemutatandó.

110. §.

Ha valamely állandó háziszolga ismételt mulasztás és sikertelen büntetés esetében szolgálai képtelenség végett elbocsátandó lenne, erre nézve okadatolt indítvány az igazgatóságnak további intézkedés végett felterjesztendő.

111. §.

Tűzveszély elhárítása tekintetéből köteleztetnek a főbb hivatalnokok arra ügyelni vajjon a kémények tiszták-e? a tűzveszélyes tárgyak, ugymint fa, szalma s. a. t. a kályhától eltávolítva őriztetnek-e? padláson vagy farakkhelyeken pusztagyertya használata s a dohányzás meg nem engedtetik. A tűzoltószerkek és eszközök mindenkor jó állapotban tartandók. Hogy a káziszemélyzet tűzvész esetére máreleve egyes kötelességei felett tudomást nyerjen, a főbb hivatalnokok azon egyéneket kijelölendi, kiknek teendője tűzvész esetében a tűzoltószereknél lesz. Tűzvész esetében az igazgató és rendelőorvosok haladéktalanul értesítendők, hogy a kórszobákra nézve a kellő intézkedések megtétethessenek.

112. §.

A kórszobáknak látogatása az igazgató és főorvosok engedélye nélkül mindenkire nézve tilos.

113. §.

Zajos mulatságok vagy be nem jelentetett idegen személyek az intézetben meg nem türendők.

114. §.

A látogatási terem és ház ajtai mindennap a meghatározott időben zárva legyenek. Iszákosok vagy más rendbontók a körülményekhez képest kiutasítandók, vagy az az igazgatóságnak bejelentendők, esetleg eltávolítandók.

115. §.

Az intézetben lakó feleknek a kitűzött zárt helyen kívül, hállásokat tartani tilos; az ez ellen vétőktől sikertelen figyelmeztetés után az állatok elszedendők s eltávolítandók.

116. §.

A főbb hivatalnokok által megakadályozandó, hogy a kapusok, háziszolgák és hozzátartozóik részéről bármiféle étel vagy italmeműek, az ápolószemélyzet vagy betegek számára ne szállíthatassanak; az azoknál talált cikkek rögtön elszedendők.

117. §.

Vétségek, kihágások és bűntények a rendőri vagy fenyegethetőségnek az igazgatóság nevében rögtön feljelentendők; valamint az orvosok által törvénykezési eljárást igénylőnek kijelölt minden halálozási esetről a városi hatósághoz haladéktalanul értesítés intézendő.

Szolgálati utasítás

a m. kir. orsz. tébolyda hivatali segéde számára.

1. §.

A hivatali segéd a tébolyda igazgatója, a gondnok és ellenőr rendeleit pontosan tartozik teljesíteni, és különösen a gondnok által hivatalos megakadályoztatása esetében netán személyesen nem teljesíthető s a hivatali segédre bízott intézkedéseket végrehajtani. szolgálati ügyekben erkölcsös, csendes, szerény, éber, és haszonlesés nélküli magaviseletet tanúsítani, bármily feleknek és vállalkozóknak ügyeikbe semmi szín alatt beavatkozni; és valamely hivatalos ügyért fizetést, vagy más ajándékot elfogadnia sem szabad.

2. §.

Az intézetből hivatalos órákban az igazgató előleges engedélye nélkül eltávoznia tilos, és azon esetben, midőn az eltávozhatás neki megengedtetik a kitzűzött határidőt tullepnie nem szabad.

Lehet az irodai órák reggel 8-tól egész 12-ig és délután 3-tól 6-ig vannak kitzűzve. mind. Nelt köteles teendőjét minden időben éjjel nappal a körülményekhez kő pontosan teljesíteni.

3. §.

Valamelyik főbb hivatalnok betegsége vagy távolléte esetében köteles a hivatali segéd, ha erre felszöllitatik, annak helyét pótolni, ily esetben a főbb hivatalnokok utasítása neki alkalmazkodás végett átadatik.

4. §.

Minden az intézetet illető tudakozódást, bejelentést, kérelmet vagy panaszt a dolog milytá szerint vagy az igazgatónak, vagy a gondnoknak, és ennek távolléte vagy betegsége esetében az ellenőrnek kell bejelentenie; de semmiképen önhatálmilag intézkednie.

6. §.

Más hivatalnok asztalairól valamely iratot önkényüleg még megtekintés végett sem szabad elvenni, hanem ha arra hivatalos szüksége van, el kell kérnie.

6. §.

Az igazgatónak engedélye nélkül a kórosztályokra, vagy a betegek számára kijelölt kertekbe idegen személyeket bevezetni, vagy leveleket, írásbeli kérelmeket a betegek kérésére szerkeszteni, valamint azoknak téveszmékben szerkesztett leveleket vagy kérelmeiket kézbesítés végett átvinni tilos, hanem minden ilyen esetben, hol ilyenemű kérések hozzá intézetenének az igazgatónak vagy illető elsődorvosnak tudtára adni köteles.

Hasonlókép tilos a betegek számára megrendelt egyéb tárgyakat is, a ruha és fehéremű kivételével kézbesítés végett az igazgató vagy osztályorvos tudta nélkül átvinni.

7. §.

Az ápolók, vagy a házi cselédség akarmelyikét saját szolgálatára felhasználni, és magát azok által kiszolgáltatni szigoruan tiltatik.

8. §.

A midőn a napi felügyeleti rend reá kerül az intézetet 24 óráig elhagynia nem szabad. — Kötelessége továbbá a tálalás idején a házi konyhán jelen lenni, s a napos másodorvossal közösen minden élelmi szerket, ételeket és italokat, a kiszabott mennyiség és minőség iránt megvizsgálni, a konyha és élelmi raktár tisztaságára felügyelni, a netaláni hiányokat pótoltatni és mindezek mibenlétét a konyha felügyeleti könyvbe jegyezni.

9. §.

Ha valamit — a mi az intézetnek bármely tekintetben is kárára lenne — észrevenne, azt a főbb hivatalnokoknak azonnal jelentse be.

10. §.

Kötelessége az ellenőr közvetlen felügyele alatt a beteget a felvételi jegyzőkönyvbe jegyezni (l. 14).

11. §.

Ha a betegek, hiányzó vagy hiányos bizonyítványaik kiegészítése miatt elutasítanak a hivatali segéd azok kísérőit főleg az orvosi bizonyítvány mimódoni megszerzése felül tartozik érthetően felvilágosítani; ha pedig az irományok rendben lévén a beteg el nem utasítatik, akkor köteles azt haladéék nélkül felvenni és azon ápolási osztályba jegyezni, melybe a történt fizetés vagy nem fizetés szerint besorozandó; azután minden olyas körülményeket, melyek a hivatalnak további teendőire, különösen, melyek az ápolási költségek biztosítására és behajtására netán szükségesek kitudni, felírni, és a beteg kísérője részéről bebizonyíttatni.

12. §.

Mint hogy a betegek elhelyezésének meghatározása az orvostól függ, a hivatali segéd semmi erre vonatkozó kérdézősködésekbe és meghatározásokba ne avatkozzék.

13. §.

Ha a betegek felvétele alkalmával ápolási költség fizettetének, a hivatali segéd köteles az illető feleket az összeg lefizetése végett a főbb hivatalnokhoz utasítani, csak azon esetben, ha betegek éjjel vétetnének fel, vegye át a netalán lefizetendő ápolási összeget; ilyenkor a fizető félnek ideiglenes nyugtatványt adjon, az átvett összeget pedig a fejlapra és a felvételi ívre jegyezze föl, a következő, és más nap azonnal a gondnoknak adja át.

14. §.

A betegek beiratásának azon időrendben kell történnie, a mint fölvetetnek, a fölvetel száma és napja az illető ívre följegyzendő.

Minden körülmény a felvételi ívbe a rovatok szerint beiktatandó, minek folytán a bizonyítványok szerint irassék be gondosan a születési, illetőség és lakhely a házszámmal együtt, továbbá a megye és járás is, ugyszintén a bizonyítványoktól netán eltérő szóbeli állítások világosan felirandók.

Az ágy- és fejlap, melyekkel a betegek az osztályba vitetnek, a felvételi ívekkel tökéletesen összhangzók legyenek, és a feljegyzések olvashatóan és minden értelmetlen rövidítések kikerülésével készítenessenek el.

15. §.

Az orvos a beteg elhelyeztetésére kiszemelt osztályt kijelölte az illető ápoló előhivatandó, és annak a beteg fehérműje, ruhái és egyéb ingósága, miután azok száma, kelmeje, színe, minősége stb. a fejlapra pontosan feljegyeztetett; — számba adandó, minél is kötelessége arra ügyelni, hogy a betegek szükségtelen ingóságokat vagy oly tárgyakat és eszközöket, melyekkel magukat vagy másokat megsérthetnék, be ne vigyenek; ezek mindjárt a beteg kíséretnek átadandók.

16. §.

Pénz és értéktárgyak a betegtől elveendők, és a letéti tárbani megőrzés végett a főbb hivatalnokoknak átszolgáltatandók, ezen tárgyak a fejlapra feljegyzendők, és a letétemény az átvevő főbb hivatalnokok részéről, ugyan ezen lapra eszközzendő feljegyzés által igazoltatandó.

Pénzt és más drágaságokat csak az igazgatónak engedélye nyomán tarthatnak meg a betegek, azonban ily esetben hozzátartozóinak tudtára kell adni, hogy ha azok netalán elvesznének, az intézettől kártérítést ne várjanak.

17. §.

Ha a beteg felvétele alkalmával annak még gondnoka nem lenne, eziránt jelentés teendő, és rögtön az e tárgybani átirat az illető törvényszékhez elkészítendő és aláírás végett az igazgatónak beküldendő.

18. §.

Az intézethez kilépő ápoltak fehérműt, ruháit és más ingóságait köteles a hivatali segéd az ellenőr akadályoztatása esetében a beteg elszállítása végett megjelent rokonoknak a fejlap szerint egyenként átadni, annak pontos átvételét nyung-

tatványoztatni, és azokat az ápolási költséghátralék kifizetése, vagy az előleges fizetés hátramaradt részének visszapótlása végett, az ellenőr vagy a gondnokhoz utasítani.

19. §.

A hivatali segéd kötelessége minden reá bízott jegyzékeket, kimutatásokat és fogalmazásokat kidolgozni és láttamozás végett előterjeszteni.

20. §.

Ezen ügyek kellő elvégzéseért felelős, kötelessége szükségesetében, ha a munka sürgőssége kívánja, egyes darabokat le is másolni és az összegegyeztetésnél magát alkalmaztatni, bizottmányi tárgyalásoknál, árlejtéseknél, fegyelmi vizsgálatoknál stb. jegyzőkönyvet vezetni.

21. §.

Kötelessége a reábízott intézeti leltári ingóságokat szorgosan gondozni és azokat csak is az e végre kijelelt helyen tartani, emélfogva minden anyagi és leltári ingóságokkal való önkényes eljárás, vagy azoknak átvételénél netaláni részrehajlás, tilos.

22. §.

Az anyagi cikkek beszerzése iránt a hivatali segédnek semmiképen beavatkozni nem szabad, de ha valami cikk fogyatkozását észrevénné ez iránt tartozik a gondnoknak jelentést tenni.

23. §.

Kötelessége továbbá a másodorvosok házi szolgálk és cselédeknek kiszolgáltattott butorok, ágy és ágyneműek felőli jegyzékeket két példányban készíteni és ezek egyikét az átvevő fél aláírásával ellátva őrizni, és azt a gondnok vagy ellenőr kívánatára összehasonlítás végett mindenkor előmutatni, köteles ezenkívül arról, vajjon-e az illetőknél valóban megvannak-e? éven át magának többször meggyőződést szerezni, és minden hiányt ez irányban a gondnoknak vagy ellenőrnek írásbeli jegyzékben bejelenteni, mely vizsgálat főképp az illető egyénnek a szolgálattóli kilépte előtt annyival inkább teljesítendő, mert ennek elhanyagolása esetében a hiányért kártérítéssel tartozik.

Az említett egyéneknek kívül hivatali butorzatot, vagy akármely egyéb czikkeket másnak lakására vitetni és ott használni nem szabad.

24. §.

A használatra többé már nem alkalmas czikkek, havonként az igazgatónak és a főbb hivatalnokoknak jelenlétében szigorúan vizsgálat alá vevendők, a többire nézve pedig, miután a ruha- és fehéreneműekből és ágyakból a házi jegy kivágotott, pontosan megszámlálendő, jegyzékbe foglalendő, megméréndő, s miután súlya a kimutatásokba jegyeztetett, a fennálló rendszabályok szerinti eljárás követendő. Az igazgató és két főbb hivatalnok által aláírt ily kimutatás az anyagi és leltári számlához csatolandó, melynek elkészítése a hivatali segéd kötelessége.

25. §.

A főbb hivatalnokok megbízása folytán kötelessége a hivatali segédnek időnként minden kórszobában néhány értékes tárgyat, fehéreneműt, ruhát és bállog edényeket utánvizsgálni, annak megtörténtét az ápoló könyvecskébe jegyezni és a nettó hiányt azonnal följelenteni.

26. §.

Az ujonnan belépett ápolóknak a hivatali segéd megbízás folytán az illető utasítást kézbesíti és megmagyarázza.

27. §.

Az elhunytak és szökevények iránti levelezés (u. m. jelentések a törvényhatóságokhoz és örökség-hagyományokat tárgyaló illető törvényszékekhez, gondnokokhoz, papságokhoz köröztetések stb.) szerkesztése a hivatali segéd kötelessége. Felelős aziránt is, hogy az elhalálozott hagyatéka, az élclmezési és temetési költségek levonása előtt ki ne adassék, miért is a hagyaték kiadása előtt a gondnóságnál jelentés teendő.

28. §.

Ha a szökevény vagy elhunyt betegek ruhái és ingóságai az elszökés vagy elhalás után két hó lefolyta alatt át nem adatnák, akkor az illető sürgetés szerkesztendő, és az igazgatónak további intézkedés végett átadandó, ezen és minden véglegesen el nem intézett ügy felől nyilvántartási jegyzék vezetendő.

29. §.

Az intézetben a tisztaság fenntartása is, a hiv. segéd kötelessége, ennél fogra tartozik azon szolgálakat, kik az intézet tisztántartását kezelik, kötelességük teljesítésére szorítani, hanyagolást megfeddeni, vagy ha ez elegendő nem lenne, szigorubb eljárás végett a főbb hivatalnokoknak feljelenteni.

Azon alája nem rendelt lakófeleket, kik netalán tisztátalanságot okoznak, az igazgatónak jelentse fel.

30. §.

Kötelessége a napi szolgálatottevő orvosok, hivataluokok, szolgálak és ápolók kimutatását, minden hó 1-jén szerkeszteni, annak az irodábau és a kapusnál leendő kifüggesztését eszközölni, ugyszintén a tisztaság fenntartására kirendelt egyénekről különös kimutatást készíteni, és azokat megnevezni, kik a folyosókat, lépcsöket, pinczéket, padlásokat, árnyékszékeket, és egyéb helyeket tisztán tartani kötelesek. Tartozik továbbá arra is ügyelni, hogy az intézet körüli utak jó karban tartassanak, és hogy a megromlott szekér- és gyalogutak kijavittassanak, hogy jégsíkhelyek behintessenek, vagy ha hóval lennének ellepve, kitisztíttassanak; szemétdombot sehol se tőrjön, az árnyékszék takarítót kötelességének pontos teljesítésére szorítsa; előforduló nehézségeket a főhivatalnokoknak bejelentsen s ügyeljen arra, hogy a lámpák, ablakok, falak, folyosók és lépcsök porosak ne legyenek.

31. §.

A padlásokon és az intézet körüli kádaknak vízzel való megtöltésére és kiürítésére, valamint a kályháknak őszszel való kítapasztatására szükséges figyelmet fordítandja és e felül a gondnoknak annak idejében jelentést tészen.

32. §.

Ügyeljen arra, hogy a felfogadott napszamosok egész nap, még pedig Szent György naptól kezdve Szent Mihály napig reggel 6 órától déli 12 óráig, és délutáni 1 órától kezdve este 7 óráig. — Szent Mihály napjától kezdve pedig Szent György napig reggel 7 órától kezdve déli 12 óráig, és délután 1-től 5-ig tisztességesen dolgozzanak, a heti kimutatás a munkásokról szintén általa készítettik.

33. §.

Az intézetben vagy annak szomszédságában támadt tüzet köteles az intézetben mindenki, de különösen a felek és az örök a hivatali segédnek éjjel nappal azonnal tudtára adni, ki haladéék nélkül a gondnokot és ellenőrt értesíteni és a szolgákat azon helyre melyen a tüzoltó szerek állanak összegyűjteni tartozik.

34. §.

Ha a tüz az intézeti épületben ütött volna ki, köteles a cselédség által megtöltött viz edényeket és fecskendőket a hozzátartozó kellékekkel együtt az égés helyére viteni, az égésről pedig az igazgatónak, a gondnoknak és az ellenőrnek jelentést tenni, de addig is, míg idegen segély érkeznek, a házi személyzet közbenjárásával mindent megtenni, mi a tüz elfojtására czélserű.

Ha a tüz a szomszédban támadott volna, akkor a nélkülözhető cselédség valamely hivatalnok kíséretében a szükséges tüzoltó szerekkel együtt azonnal segítségül küldendő, ha pedig az ebbeli használat után a tüzoltó eszközökön valami javítás szükségeltetnék e felül a gondnoknak jelentés teendő.

35. §.

Kötelessége minden fogalmazásokat elkészíteni, a betegek elboesátásáról szóló jegyzőkönyvet vezetni, melyben az élelmezési szám, a beteg neve, és az elboesátása, vagy a halál neve bejegyzendő, a halál ideje a felmerülhető jogi kérdések végett pontosan a bekövetkezett halál órája szerint bejegyzendő, továbbá a halott kémleti és a papi hivatal számára kiállítandó halotti jegyzék, szintén a hivatali segéd által készítendő; ugyszintén a fűtő számára a kenyérlap is, mely naponta esteli 6 óra előtt megvizsgálás és aláírás végett a gondnoknak előterjesztendő, és az illető sütőhöz elküldendő.

Elkészíti továbbá a cselédség havi bérének kimutatását, a napontai betegállás kimutatását, a m. kir. belügyministeriumhoz felterjesztendő havi-, s a betegek számszerinti mozgalmáról szóló kimutatást.

Végül a szolgálai személyzet és más felek számára szükségelt bizonyítványok és egyéb okmányokat készíti el.

Szolgálati utasítás

budai országos tébolydai írnek számára.

1. §.

Az irnok a tébolyda igazgatója, gondnok és ellenőr rendeleteit teljesíteni, szolgálati ügyekben erkölcsös, csendes, szerény, éber és haszonlesés nélküli magaviseletet tanusítani köteles; bármiféle feleknek és vállalkozóknak ügyeikbe avatkozni, ugyszintén valamely hivatalos ügyért fizetést, vagy ajándékot elfogadnia nem szabad, és az elébe szabott kötelességeit pontosan teljesíteni tartozik.

2. §.

Az intézetből hivatalos órákban az igazgató előleges engedélye nélkül távoznia nem szabad, és azon esetben, midőn távozhatás neki megengedtetik; a kitűzött határidőt túllépnie nem szabad. — Jóllehet az irodai órák reggel 8-tól 12-ig és délután 3-tól 6-ig vannak kitűzve, mindamellett köteles teendőit minden időben éjjel nappal a körülményekhez képest, vonakodás nélkül és pontosan végezni.

3. §.

Az intézetet illető minden tudakozódást, bejelentést, kérelmet vagy panaszt a dolog mivolta szerint, vagy az igazgatónak, vagy a gondnoknak, ennek távolléte vagy betegsége esetében pedig az ellenőrnek kell bejelentenie, de semmikép sem szabad önhatalmilag intézkedni.

4. §.

Más hivatalnok asztaláról valamely iratot önkényüleg, még megtekintés végett sem szabad elvenni, hanem ha arra hivatalos szüksége van, el kell kérnie.

5. §.

Az igazgatónak engedélye nélkül a kórosztályokra, vagy a betegek számára kijelölt kertekbe idegen személyeket bevezetni, vagy leveleket, írásbeli kérelmeket, a betegek kérésére szerkeszteni nem szabad, valamint azoknak téveszméibe szerkesztett leveleiket vagy kérelmeiket is kézbesítés végett átvenni tilos, hanem minden ilyen esetet, melyben hozzája ily nemű kérések intéztetuének az igazgatónak vagy illető elsődorvosnak tudtára adni köteles.

6. §.

Az ápolók vagy a házi cselédség akármelyikét saját szolgálatára felhasználni, és magát azok által kiszolgáltatni szigoruan tiltatik.

7. §.

A midőn a napi felügyeleti rend reá kerül az intézetet 24 óráig elhagynia nem szabad (l. gond. utasít. 99. §.) — kötelessége a tálalás idején a sorrend szerint a házikonyhán jelenlenni, s a jelenlévő napos másodorvossal közösen minden ételmi szerezket, ételeket és italokat, a kiszabott mennyiség és minőség iránt megvizsgálni, ugyszintén a honyha és ételmi raktár tisztaságára felügyelni, a netaláni hiányokat pótoltatni, és mindezek mibenlétét a konyha felügyeleti könyvbe beírni.

8. §.

Ha valamit a mi az intézetnek bármi tekintetben is kárára lenne, észrevenné, azt a főbb-hivatalnokoknak azonnal jelentse be.

9. §.

A hivatali segéd távollétében, vagy midőn a napi felügyeleti rend reá kerül, ha éjjel betegek hozatnának az intézetbe, az ellenőrtől nyert útmutatás szerint ezeket a felvételi jegyzőkönyvbe írja. Ha a betegek hiányos vagy egész hiányzó bizonyítványok kiegészítése vagy elhozása végett elutasittatnak, az irnok azok kísérőit főleg az orvosi bizonyítvány mi módoni megszerzése felől tartozik érthetően felvilágosítani, ha pedig az irományok rendben lévén a beteg el nem utasittatik, akkor köteles azt haladék nélkül felvenni, és azon ápolási osztályba beírni a melybe a beteg a történt fizetés — vagy nemfizetés szerint besorozandó; továbbá oly körülmé-

nyeket, melyek a hivatal további teendőire különösen a melyek az ápolási költségek biztosítására vonatkoznak, tartozik kitudni, felírni és a beteg kísérője részéről bizonyíttatni.

10. §.

Mint hogy a betegek elhelyezésének meghatározása az orvostól függ, az irnok semmi erre vonatkozó kérdezősködésekbe és meghatározásokba ne avatkozzék, hanem e részben a napi felügyeletet viselő másodorvos véleményét követni fogja.

11. §.

Ha a betegek felvételük alkalmával ápolási költséget fizetnek, az irnok köteles az illető feleket az összeg lefizetése végett a főbb-hivatalnokokhoz utasítani, csak azon esetben, hogy ha a betegek éjjel vétetnének fel, vegye át a netalán lefizetendő ápolási összeget; ilyenkor a fizető félnek ideiglenes nyugtátványt adjon, az átvett összeget pedig a fejlapra, és a felvételi ivre feljegyezni, a következő napon pedig azonnal a gondnoknak átadni köteles.

12. §.

A betegek beiratásának azon időszertinti rendben kell történnie, a mint felvétetnek, a felvétel száma és napja az illető ivre feljegyzendő.

Minden körülmény a felvételi ivbe, rovatok szerint beiktatandó; minek folytán a bizonyítványok szerint irassék be, a születési, illetőségi, és lakhely a házszámmal együtt, ugyszintén a megye és járás is; valamint a bizonyítványoktól netán eltérő szóbeli állítások is.

Az ágy és fejlapt melyekkel a betegek az osztályba vitetnek, a felvételi ivekkel tökéletesen öszhangzók legyenek, olvashatóan és minden érthetetlen révidítések kikerülésével készittessenek.

13. §.

Ha az orvos a beteg elhelyeztetésére kiszemelt osztályt kijelölte, az, az illető ápoló előhivatandó, és néki a beteg fehérméje, ruhái és egyéb ingósága, — miután azok száma kelmeje, szine, minősége stb. a fejlapra pontosan feljegyeztetett — számba adandó; a minél is arra kell ügyelni, hogy a betegek szükségtelen ingóságokat vagy oly tárgyakat és eszközöket, melyekkel magokat, vagy másokat meg-

sértketnék, be ne vigyenek; ezek mindjárt a beteg kísérőinek átadandók. A megtörténtek felől pedig a hivatali segédnek más nap reggel kimerítő jelentés teendő.

14. §.

Pénzt és értéktárgyakat a betegtől elvévén a letételi-tárban megőrzés végett a főbb-hivatalnokoknak szolgáltatasson át, de kötelessége e tárgyakat a betegről felvett fejlapra feljegyezni, és azoknak a letéttárban elhelyezését az átvevő főbb-hivatalnokok által ugyan ezen lapra eszközözendő feljegyeztetés által igazoltatni.

Pénzt és más drágaságokat csak az igazgatónak kivételképeni engedélye nyomán tarthatnak meg a betegek magoknál, azonban ilyen esetben a beteg hozzátartozóinak tudtára kell adni, hogy ha azok netalán elvesznenek, az intézettől kártérítést ne várjanak.

15. §.

Ha a betegnek, felvétele alkalmával netán még gondnoka nem lenne e felől hasonlókép más nap a hivatali segédnek jelentést kell tenni.

16. §.

Kötelessége minden fogalmazásokat, jegyzékeket, kimutatásokat, átiratokat, számadásokat, bizonyítványokat stb. kellőleg letisztázni, azokat a hivatali segédnek további eljárás végett átadni, s aztán rendeltetési helyekre való juttatását eszközölni.

17. §.

Kötelességéhez tartozik továbbá az irományok elhelyezése és rendbentartása, hogy az egyes darabok könnyen és minden hosszabb keresés nélkül feltalálathassanak.

Tárgyalati darabokat a levéltárból csak is a hivatali segéd tudomásával vehet ki, melyek helyébe az illető vevényt köteles betenni; a szabályrendeletek jegyzőkönyvét és tárgymutatóját ő készíti, valamint az általános beadványi jegyzőkönyvnek tárgymutatóját két rendben t. i. név és tárgy szerint készíteni köteles.

18. §.

Az anyagi és leltári ingóságokkal való eljárásba és azoknak átvételébe avatkoznia nem szabad.

19. §.

Az intézetben, vagy ennek szomszédságában metalán támadt tűzvész esetében, valamint a többi intézeti tisztviselőknek, úgy az irnok kötelessége is, magát a legcélszerűbb módon használtatni, és vagy a tűzoltószerek körül s azok használatára nézve a rendet fenntartani, vagy pedig a főbb-hivatalnokok utasítása szerint az intézeti anyagszertár és raktár kiürítése céljából megfelelőleg közreműködni.

Szolgálati utasítás

ruhafelügyelőné számára, budai orsz.tébolydában.

Altalános kötelességek.

A ruhafelügyelőné tartozik az intézeti igazgató és gondnok rendeleteit, úgy a gondnoksegédeit is, mely utóbbinak közvetlenül alá van rendelve, mindenkor a legpontosabban teljesíteni, erkölcsös, csöndes, szerény, józan és önzetlen magaviseletet tanusítani; az ápoltak részére soha és semmi szín alatt, ugynevezett ügynökségi üzleteket végeznie; tett szolgálatokért bárminemű ajándékot bárkitől, szolgálatvesztés terhe alatt elfogadnia, és a kiszabott kötelességek teljesítésében a legcsekélyebb eltérést is tennie nem szabad.

2. §.

Köteles a hivatalos órákban reggeli 8 órától déli 12-ig, és délután 3-tól 6-ig az anyagszer irodában jelen lenni, de még ha ott szükség sem volna rá, akkor sem szabad, ezen idő alatt, az intézetből, a gondnok vagy ellenőr előleges engedélye nélkül, távoznia; azon esetekben pedig, midőn távozhataási engedélyt nyer, soha sem szabad a határidőn túl kimaradnia; egy napnál tovább tartó kimaradásra, csak az intézet igazgatósága adhat engedélyt.

3. §.

Idegeneket az intézetben, vagy kertekben körülvezetgetni, a betegek kívánatára leveleket vagy folyamodványokat írni, a betegek által örültségökben fogalmazott leveleket vagy folyamodványokat tovaszállítás vagy kézbesítés végett elfogadni úgy viszont is hasonló levélzéseket vagy egyéb tárgyakat kívülről a betegekhez juttatni nem szabad; köteles ellenben, minden egyes esetet, hol ilyesmi tőle kívánatnék az igazgató vagy illető rendelő orvos tudomására juttatni.

Különös kötelességek.

4. §.

A ruhafelügyelőné a gondjára bízott, és őrizetébe átvett minden anyagszerért felelős.

5. §.

Szolgálati teendői különösen:

- a) a beszolgáltatott vászonneműeket, és más fehérnemű vagy ruhakelméket, úgy czérna- és szalag-féléket, selymet, gyapotot stb. megvizsgálni.
- b) a kelméket különböző fehérneműekké és más ruhadarabokká fől szabni, az elkészült fehérneműeket és ruhadarabokat megvizsgálni.
- c) a mosásból a raktárba hozott fehérneműt átvizsgálni, abból a haszonvehetetlen vagy rongyos darabokat kiválogatni, és ezeket kijavítás végett félretenni.
- d) a fehérnemű tisztázására, a varrás, kötés és egyéb női munkákra felügyelni.
- e) A beszerzett vászonneműek, fehérnemű, és más ruhakelmék, czérna, szalag stb. vizsgálata.

6. §.

Köteles a ruhafelügyelőné az intézet számára beszerzett minden vászon, és egyéb fehérnemű, úgy más ruhakelméket, czérnát, szalagokat stb. közösen a gondnoksegéddel, ennek bármikor felhívására pontosan megvizsgálni, és minden egyes cikk számára határozott minta darabbal, mely az intézeti jelzettel, esetleg pecséttel avagy bélyeggel van ellátva, gondosan egybehasonlítani.

11. §.

Tartozik a kiszabásnál a legnagyobb takarékossgát követni, és a vászony vagy kelmemaradványokat, melyekből kisebb mérvű tárgyak, vagy más darabokhoz való alkatrészek kiszabhatók, e célra fordítani, és a kiszabásnál megtakarított minden vászony- vagy kelmedarabot, egyéb felhasználás végett az intézet ráktárába beszolgáltatni.

12. §.

A raktárból nyert kelmékből semmi más cikket, sem több sem kevesebb darabot kiszabnia, nem szabad mint melyek a gondnoksegéd írásbeli rendelete által meghatározottak; a kiszabásnál mindenkor pontosan a fenálló mértékhez és minta-darabhoz kell magát, különben kártérítés mellett, tartania.

13. §.

A betegek által az intézetben az ápolók felügyelete és vezetése alatt elkészített fehér- és ágyneműeket, úgy egyéb ruhadarabokat, harisnyákat, köteles jószáguk és tartósságukra nézve a ruhafelügyelőné a gondnoksegéd bármikori felhívására megvizsgálni, és a mintákkal összehasonlítani, a hiányos darabokat pedig kijavítás végett visszaadni.

c) A mosásból a raktárba visszaérkezett fehéreneműek megvizsgálása, a hasonvehetetlen vagy rongyos daraboknak kiválasztása, ez utóbbiaknak kijavítás végett előkészítése, és a tiszta fehéreneműeknek az ápolók kezébe való kiadása.

14. §.

A ruhafelügyelőné köteles a meghatározott napokon a mosóintézetből átszolgáltattott tiszta fehéreneműt megszámlálni, azt darabonként megvizsgálni, vajjon mindegyike tisztán kimosott, jól megszáradt, és lágyra mángolt-e? és vajjon az intézeti bélyeg nem kopott-e le? a rosszul mosott nem kellőleg száraz, nem lágyra mángolt, megrongált, vagy lekopott intézeti bélyeggel ellátott darabokat osztályozva állítsa össze, és talált hiányokat a gondnoksegédnek jelentse be.

15. §.

A tisztázott fehérenemű vizsgálatánál, elhasználás következtében teljesen ha-

szonvehetlenné vált darabok külön választandók, és a gondnoksegédnek a félretételre való előjegyzés végett, osztályozva átadandók.

16. §.

Tartozik a ruhafelügyelőné a még kijavítható ruhadarabokat osztályozni, azokat a rongyos helynek kivágásával és a foltnak helyre alkalmazásával a kijavításra előkészíteni, azután pedig a foltozandó ruhadarabokat a kórosztályokban kiosztani. — Ezen kijavítandó ruhaneműek kiosztásánál, úgy kell eljárnia, mint az új darabok elkészítésére kiadottaknál.

17. §.

Ha az igazgató és főhivatalnokok a haszonvehetetlen fehéreneműeket megvizsgálták, és félreteendőknek találták, tartozik a ruhafelügyelőné minden darabból az intézeti bélyeget és a még használható és kevésbé elrongyolt darabokat kivágni: a használhatókat, ha elég nagyok nyomfoltokká szabni, a kisebbeket foltozásra gyűjteni, az elrongyolt darabokat pedig egy fontnyi kötőfoltokká összekötni, és a gondnoksegéd által e célra készített jegyzékben a nyomfoltok számát, és a foltozásra félretett vázondarabok egy kötőfoltok súlyát saját aláírásával elismerni. A kivágott intézeti bélyegek azonnal megsemmisítendők.

18. §.

Minden pénteken esti 8 órakor köteles a ruhafelügyelőné a tiszta fehéreneműt a raktárban a gondnoksegéd utasítása szerint, az egyes ápolóknak kiszolgáltatni, és darabonként fölolvadni, ezen alkalommal a lepedőknek a pokróczokra való fölvarrásához, és a párnahéjak összefűzéséhez megkívántató czérnát a gondnoksegédétől délelőtt nyert jegyzékhez képest szobaszám szerint kötegekbe elosztva kézbesíteni.

d) A fekéreneműek tisztázása, a varró és kötő munkák fölötti felügyelet.

19. §.

Kötelessége a mosó intézetben gyakran megjelenni, és arra ügyelni: vajlon a fehérenemű kezelése, kifűzése, kiöblítése kellőleg történik-e? vajlon a tisztázás csakis szappan és hígított lug által, kefe vagy más káros szer használata nélkül eszközöltetik-e? vajlon a szárítás, mángolás és vasalás jól vitetik-e végbe? Tartozik a bete-

geket, a mosásnál előnyös kézfogásokban barátságosan oktadni; rendellenes eljárást pedig azonnal a gondnoksegédnek vagy felsőbb hivatalnoknak bejelenteni.

20. §.

Tartozik, a gondnoksegéd fölhívására, a szennyes fehérenemű átvételénél is jelenlenni, a mi rendszeren minden Pénteken reggeli 8 óraker történik; ügyelni kell továbbá, valjon az ápolók által mosásba adott fehéreneműek az intézeti bélyeggel meg vannak-e jegyezve? valjon ezek épek, vagy pedig hanyagság vagy rosz szándék következtében megrougáltak? vagy más visszaélés nem történt-e velök?

21. §.

A ruhafelügyelőné köteles többször a női kórosztályok munkahelyiségeiben is után nézni, és magának arról tudomást szereznii: valjon az intézet számára vartt és kötött munkák helyesen és czélszerűen készítettnek-e? valjon a betegek idegen munkával nem foglalkoznak-e. Tartozik a betegeket szeretetteljesen oktadni, és munkáikban utasítani, erőszakos eljárást soha sem szabad követnie, hanem minden észlelt hiányt, hanyagságot, rendetlenséget, vagy csendzavarást a gondnoksegédnek, vagy főhivatalnoknak bejelenteni.

22. §.

Köteles a raktárakban az áruk beszállításánál és a cikkek osztályozásánál úgy a kelmék eltevésénél, a gondnoksegéd rendelete szerint, segédkezet nyújtani; s szóval minden ügykörébe vágó szolgálati ügyekben, az intézet javára, a gondnoksegédnek segélyére lenni; ha pedig valamit észre venne, a mi az intézetnek bármi tekintetben kárára lehetne azt a főhivatalnok tudomására juttatni.

Szolgálati utasítás

budai országos tébolyda hivataloszolgá számára.

1. §.

A hivatalozolga tartozik az intézeti igazgató és gondnokság rendeleteinek pontosan engedelmeskedni, és bármí módon tudomására jutott hivatalos ügyeket titokban tartani.

2. §.

Köteles az orvosi és irodai hivatalnokok iránt kellő tisztelettel viseltetni, mindenkor józan és illedelmes lenni, mindenki iránt udvarias és szerény magaviseletet tanusítani, sértéseket, melyek szolgálata teljesítésében netán érnék, nem viszonozni, hanem a gondnokságnak orvoslás végett bejelenteni.

3. §.

Tartozik naponként az intézetben és azon kívül a szükségelt kézbesítéseket és utakat megtenni, továbbá és pedig a hivatalos órák előtt az igazgatósági és gondnoksági irodák helyiségeit tisztázni, a dolgozó asztalokat és egyéb hivatalos eszközöket megtisztítani; télben az irodák kellő fűtése és világitásáról gondoskodni; valamint az igazgató- és gondnokságnak minden egyéb hivatalos megbízásait készséggel, hiven és pontosan teljesíteni.

4. §.

A betegek kívánatára leveleket és kérvényeket írni, azoktól tévengésekben fogalmazott leveleket vagy folyamodványokat tovaszállítás vagy kézbesítés végett efogadni, hircket, leveleket vagy más tárgyakat kívülről a betegekhez juttatni tiltatik; ellenben köteles, a hozzá intézett minden ily kívánalmakról az igazgatónak vagy az illető elsődorvosnak jelentést tenni.

5. §

Kiváló gondot kell fordítania a hivatalos helyiségek biztonságára; miért az anyagszerek raktáraiban és az irodában, hol a pénztár vagyon, az ablaktáblákat és minden bejáratot naponként gondosan és jól zárjon be.

6. §.

A gondjára bizott és átvett irodakészletekről a leltár szerint felelős, előforduló hiányok esetében kártérítéssel tartozik.

7. §.

Házi állatokat a kitűzött helyiségeken kívül tartani, vagy családjához nem tartozó egyéneknek szállást adni tilos.

8. §.

Ezen szolgálati utasításban fel nem sorolt különös esetekben köteles a hivatal-szolga mindenkor, a körülményekhez képest megkirántató utasítást a gondnokság vagy igazgatóságtól kikérni.

9. §.

Ha valamit észrevesz vagy tapasztal, a mi az intézet becsületét vagy tekintélyét sértené, vagy pedig az intézetnek anyagi kárára lehetne, azt a gondnokság vagy igazgatónak azonnal bejelenteni tartozik.

10. §.

Az igazgatónak különös megbízása vagy engedélye nélkül az intézetből távoznia nem szabad. Ha pedig engedély folytán távozik, akkor a fennálló utasítások helyetese által ép oly pontosan megtartandók.

Szolgálati utasítás

kapus számára a budai országos tébolydában.

1. §.

A kapus az intézet bejáratát folytonosan szemmel tartja, a kaput téli hónapokban reggeli 7 órakor, nyárban pedig 6 órakor kinyitja, télben esti 7 órakor, nyárban pedig 9-kor bezárja.

2. §.

Az intézet bejáratának egy percig sem lévén szabad felvigyázat nélkül maradni: köteles a kapus, a bejárat ajtajának felnyitásától egész a becsukásig szakadatlanul vagy az ajtóban lenni, vagy azt lakából az ablakon át folyton szemmel tartani.

3. §.

Tartozik az érkező egyéneket kívánságuk iránt szívesen megkérdezni, és azoknak arra nézve, hogy hová vagy kihez forduljanak, udvariasan felvilágosítást adni. Az érkező elmebetegeket és kísérlőiket a gondnoksági irodába, azon feleket pedig, kik az intézetben ápoltt hozzátartozóikat meglátogatni, vagy pedig a betegek állapotáról tudomást szerezni kívánnak, a látogatási vagy felügyeleti szobába utasítsa. Az igazgató vagy egyik rendelő orvos, vagy a felügyelő orvos engedélye nélkül, az intézet hivatalnokain és szolgálóin kívül senkit sem szabad a kórosztályokra beocsátania.

Az intézetben lakó orvosokkal szólanı dhajtó személyeknek a látogatási szobában kell várniok, míg a szolgálatttevő háziszolga az illető orvost előhívja, mi iránt a kapus tartozik intézkedni.

4. §.

A betegek kívánságára leveleket és kérvényeket írni azoktól tévengésekben fogalmazott leveleket vagy folyamodványokat tovaszállítás vagy kézbesítés régett elfogadni, híreket, leveleket vagy más tárgyakat kívülről a betegekhez juttatni, ha-

tározottan tiltatik; ellenben köteles a hozzá intézett minden ily kívánalmakról az igazgatónak vagy az illető elsődorvosnak jelentést tenni.

5. §.

Az ápolók vagy ápolónőkkel szólni óhajtó egyéneket a kapus saját lakában vagy az előcsarnokban várakoztatja, az illető ápolót vagy ápolónőt pedig a felügyelő orvos engedelmével előhivatja. Ily egyéneket azonban az ápolók az intézetbe be nem vezethetnek.

6. §.

Tartozik a bejárat ajtaját éjjel, valahányszor csengetnek, azonnal kinyitni, idegeneknek az intézetbe való bemenetet épen nem, vagy csak akkor megengedni, ha bebizonyítják, hogy rendkívüli szükség forog fenn.

Elmebetegek érkezésénél köteles azonnal a hivatalszolgát felszólítani, hogy a betegek fölvtételével megbízott hivatalnokot hívja elő, a szolgálatot tevő háziszolgát pedig egyidejűleg fölhívni, hogy azonnal a naplót vezető orvosért menjen. Az érkező beteget és kísérőit a kapus a látogatási szobába vezeti.

7. §.

Akadályoztatása esetében a bejáratra való felügyeletet és a kapu kulcsait csupán az igazgató által kijelölt oly személyekre bízhatja, kik a szolgálatot ismerik, és teljesen megbízhatók, mert a kellő szolgálatnak nem teljesítéséért ő maga felelős.

8. §.

Azon hivatalnokok, kik az intézetben hivatalos teendők végett megjelennek, az igazgató vagy gondnoksághoz utasítandók. A kapusnak a hivatalküldöncz vagy levélhordótól iratokat vagy a postát átvenni nem szabad, hanem ezeket utasítja, hogy teendőiket az irodában maguk végezzék.

9. §.

Az intézetben ápolott betegek közül egyet sem szabad az igazgató vagy egyik elsődorvos határozott engedélye nélkül kibocsátania. Valamely beteg megszökése esetében a kapus, ha hibás, szigorúan megbüntettetik. Ha némely betegeknek a kimenet megengedettik, köteles a kapus a kísérő ápolótól az igazgató vagy elsődor-

vös ebbeli írásbeli engedélyét magának előmutatni, melyben ki legyen téve: a kimenő betegek száma, a kimenetre határozott óra és a kísérő ápoló neve. Az üdlő betegek, kiknek a kimenet kíséret nélkül megengedetett, írásbeli engedélyöket a kapusnak előmutatni kötelesek.

10. §.

Az ápolók az elsődorvosok valamelyikének engedélye nélkül az intézetből ki nem bocsátandók, az engedélynek tartalmaznia kell a kimenetre meghatározott órát és a távollét tartamát. A kapus a kimeneti igazolványt magának csak megmutat-tatja és a kimenő ápolókat nevenként kimeneti idejük szerint följegyzi, minden egyesnél a kimenet és az intézetbe való visszatérés óráját pontosan megjelöli, a jegyzéket pedig másnap reggel a gondnok vagy ellenörnek kézbesíti.

11. §.

Felölösség terhe alatt ügyelnie kell, hogy anyagszerek, mint lóször, kelmék gyógyszerek s. a. t., vagy az intézet és ápoló elmebetegek tulajdonát képező tárgyak, mint fehérnemü, ruha s. a. t. ki ne csempésztesse; miért is tartozik minden csomagot, kosárt s. a. t., melyet idegenek, ápolók, vagy betegek az intézetből kivinni akarnak, megmozni, és ezen holmik kivitelét csak akkor megengedni, ha az illetök a gondnokságtól erre engedélyt mutatnak élő; vagy ha különben meggyözödött arról, hogy e tárgyak a kimenő személyek sajátjai, avagy pedig egyéb szolgálati használat végett vétetnek ki.

Fát, gyertyát, szappant, olajat, intézeti fehérnemüt és ruhát okvetlenül vissza kell tartóztatnia, és azt a rajt kapott egyénnel együtt a gondnoksági irodába szállítani.

12. §.

A kapusnál maradnak örizetben az intézet és kertek vasrácszatának ajtókulcsai, ugy az összes folyosóajtók kulcsai is, melyek az intézetből a kertbe és udvar-terekre vezetnek. Köteles ugyan nappal, a szükséghez képest, az egyes kulcsokat a házi szolgáltnak, az előforduló szolgálati teljesítendök végett, milyenek: a halottak átvitele a hullakamarába, a szalmazsákok ki s bevitele s. a. t. átadni, de gondjának kell lenni arra, hogy a kulssok a teljesített szolgálat után neki haladéktalanul kézbesíttessenek. Ily kulcs a gondnokság engedélye mellett és a megkívántató elővi-

gyázat fentartásával az ápolóknak csak akkor kézbesíthető, midőn az intézet kutyáinak szükséges tisztítási munkák végeztetnek.

Köteles a kapus a kulcsokat zárt szekrényben tartani, és mindenkor felvilágosítást adni arról, hogy egyik vagy másik kulcs kinél van. Estve a gondnoksági épület bezáratása után a kapus kötelessége utánnézni, vajjon minden folyosóajtó kellőleg van-e bezárva. A kulcsokkal való bármínemű visszaélést tartozik a gondnok-ságnak azonnal bejelenteni.

13. §.

A látogatási vagy felügyeleti szobát télben esti 6 órakor, nyárban esti 8 órakor tartozik bezárni, a kulcsot pedig magához venni; soha sem szabad túrnie, hogy ezen szobában a felügyelő orvosnak netáni távolléte alatt a háziszolgák és ápolók által összejövetelek tartassanak.

14. §.

Egyáltalában tiltva van az intézetről és a ben ápolott betegekről bármínemű felvilágosítást adni, a betegektől leveleket vagy folyamodványokat lovaszállítás végett elfogadni, vagy pedig külfelektől leveleket vagy bármínemű más tárgyakat a betegekhez juttatás végett átvenni.

15. §.

Tiltva van a családjához tartozókon kívül bárkinek is lakában, vagy az intézet más helyiségeiben éjjelre szállást adni; magánszolgálatokat, utakat vagy megbízásokat bárki számára végezni, sertést, aprómarhát vagy más háziállatokat az erre kitzűzött helyen kívül tartani, bármi néven nevezendő ételek vagy italokkal kereskedést űzni, és a betegeknek dohányt ajándékozni vagy eladni.

16. §.

Ha a kapus ki akar menni, a gondnok vagy ellenőrtől kell előlegesen engedélyt kérnie; egy napnál tovább tartó kimaradást csak az igazgató engedélyezhet.

17. §.

Köteles mindazt, mi az intézet biztonságát veszélyeztethetné, a rendet vagy nyugalmat megzavarhatná az igazgatónak följelenteni; a szomszédságban előforduló

tűzvétszről az igazgatót, a gondnokot, a gondnoksegédet és ellenőrt azonnal értesíteni; különösen pedig a jelen szolgálati utasításban előre nem látott esetekben a körülményekhez képest, a szükséges parancsot vagy az igazgatótól vagy a gondnokságtól kikérni.

18. §.

Tartozik az igazgatónak és gondnokságnak engedelmessé válni, az orvosi és irodai személyzet iránt kellő tisztelettel viselkedni, mindenki irányában udvarias és szerény magaviseletet tanúsítani, mindenkor józan és illedelmes lenni, és ha szolgálata teljesítésében netán sértés érné, azt nem viszonzni, hanem a gondnokságnak orvoslás végett bejelenteni.

19. §.

Ha a kapus magát szolgálati utasítása bármely pontjának áthágására ajándék által vagy bármi más módon elcsábíttatni engedné, ebbeli áthágása szolgálatvesztés, vagy a körülmények szerint még egyéb szigorú büntetés által is sújthatná.

20. §.

Tartozik a kapus még arra is ügyelni, hogy az intézethez főlhajtó kocsik az intézet épületétől kellő távolban sorakozzanak; a várakozó kocsisok semmi zavart ne okozzanak; különösen, hogy a lovak felügyelet nélkül ne maradjanak. A meny nyiben az intézeti előkert legközelebbi környezetét átpillanthatja, tartozik arra ügyelni, hogy az ott járó kellő egyének zavart ne csináljanak; a gyepes helyekre ne lépjenek, a növényeket és kerítést meg ne sértsek.

Nem szabad megengednie, hogy az intézetbe lépő személyek magukkal kutyát bevigyenek.

UTASITÁS

országos tébolyda-ápolói számára.

1. §.

Az ápolók felvételét, ugyszintén elbocsátását megjutalmaztatását, vagy büntetését az igazgató eszközli; kinek az ápolók, mint a ház szolgálói, alá vannak vetve, miért is irányában pontos engedelmességgel tartoznak viseltetni. Minden ápoló, szolgálatából tetszése szerint kiléphet, de tartozik ezt két héttel előre az igazgatóságnál bejelenteni.

2. §.

Az ápolók büntetés, illetőleg szolgálatvesztés terhe alatt ezen utasító szabályok szerint pontosan tartoznak eljárni. Ezen szabályokat tehát többször át kell olvasniok.

3. §.

Az ápolók általában az igazgatónak, s azonkívül különösen az elsőd- és másodorvosoknak mind arra nézve felelősek, mi a betegek ápolását, a szobák és folyosók tisztán- és rendbentartását illeti, továbbá az igazgatósági személyzetnek is a tisztaságot, házi rendet, háztartást, és közvetlen gondozásuk alá bízott ingóságok tartogatását illetőleg engedelmisséggel tartoznak. Az orvosok, hivatalnokok és a különféle vallás-felekezetek lelkészei irányában tisztelettel és szerénységgel tartoznak viseltetni.

4. §.

Minden ápoló, oly személyeknek tekintse az ápolására bízott betegeket, — mint a kiknek biztosságáról és jólétéről gondoskodnia és felelnie kell. Hogy kötelességeit a betegek irányában kellőleg teljesíthesse, az ápoló tökéletes képes legyen

ön-magán uralkodni, a betegek ellen soha sem szabad haragot, ellenszenvet, zavart, félelmet stb. mutatnia, hanem tudjon mindig nyugodt magatartásában maradni, s a körülmények szerint bátorságot, türelmet és lélekéberséget tanusítani, hogy pedig erre képes legyen, szokja meg, hogy ha betegek haragra lobbannak, azt mint betegségök jelenségeit tekinteni, valamint indultatos kitöréseiket, dühösködésüket és szidalmaikat, alattomos csinjaikat, sőt saját személyök ellen intézett megtámadásokat is úgy nézzék, mint elmebetegségek következményeit. — A betegekkel szelid és jószágos bánásmódot kövessenek, és a betegekkel szeretetteljesen bánjanak.

Egy ápoló sem tekintheti magát a rá bízott betegek előljárójának, hanem csak az intézet szolgálójának, és a betegekkel szembeni utasítások és parancsok végrehajtójának.

5. §.

Kötelesek a betegekkel ép oly nyájasan bánni, mintha egészségesek lennének. — Nem szabad tehát felnőtt betegekkel, legyenek azok bár minő sorsuak tegezni.

6. §.

A reájok bízott betegekkel gúnynevekkel, vagy más durva és erkölcstelen szavakkal illetni, szigoruan tiltatik; s különösen intetnek, hogy büntetés terhe alatt egy beteget se nevezzenek bolondnak, eszeveszettnek stb.

7. §.

A betegekkel téves beszédjeik ellen intézett ellenkezések által ingerelni, rögeszméiket, hamis képzelődéseiket szándékosan felkölteni, öket azokkal bosszantani, vagy gúnyolódni szorosán tilva van. Oratosan kell kerülniök mind azt, mi a beteg rögeszméjére vonatkozik, ha pedig önmaguktól említik téves fogalmaikat, ha mindenféle képzelt dolgok felett föllobbannak stb., akkor igyekezzenek az ápolók öket megnyugtatni, oktatni, és célszerű beszélgetések által figyelmöket más tárgyra irányozni. Általán, ápolásukra bízott betegek irányában követendő magaviseletökre és bánásmódjukra nézve pontosan tartsák magukat, az igazgató, első- vagy másod- orvostól nyert utasításhoz.

8. §.

Gondoskodniök kell arról, hogy a kórszobákban a csend és rend mindig fenn-

tartassék. Ha czivakodás keletkeznék a betegek közt, azt szépszerivel csendesítsék le; ha pedig ez nem sikerülne, jelentsék az elsőd- vagy másod orvosnak.

9. §.

A betegeket tettelesen ütés, verés által megsérteni legszigorubbán tiltva van. Kik e hibába esnek, büntetés végett a rendőrségi hatóságnak adatnak át.

10. §.

Az igazgató, elsőd- vagy másod orvos engedélye nélkül, az ápolóknak nem szabad kényszereszközöket használni. — Sürgős vagy veszélyfenyegető esetekben a kényszerkötöst kivételesen ugyan alkalmazhatják; de tartoznak erről rögtön az igazgató-, elsőd-, másod- avagy napi-orvosnak jelentést tenni.

Továbbá semmi esetre sincsenek jogosulva az ápolók a betegeket dohány, étel megvonással vagy egyéb módon önhatalmulag büntetni, vagy büntetéssel fenyegetni.

11. §.

Oly betegeknek, kiknél kényszereszközök alkalmaztatnak, minden testi szükségleteiknél kellő segílyt tartoznak nyújtani.

12. §.

Folytonos figyelemmel kísérjék az ápolók a reájok bizott betegeket, és tőlük ne távozzanak. Hogy a betegek tetteiről és beszédeiről, és mind arról, mit az orvos tudni kíván, mindig a szükséges tudósítást adhassák, pontos figyelemmel kísérjék a betegek tetteit — úgy azonban, hogy ezt ők észre se vegyék. Aggasztó eseteket a betegek hogylétéről, valamint a rögtöni halálozásokat, de minden nevezetes szerencsétlen eseményt átalában az igazgató távollétében haladéktalanul jelentsék az elsőd- vagy másod orvosnak. — Ellenben sorosan meg van tiltva az elmekórosok beszédeit és tetteit, életök előzményeit, jelenlegi magukviseletét s betegségek mibenlétét másokkal közölni.

13. §.

Éjjelenként se hagyják figyelem nélkül a reájok bizott betegeket. — Ha né tán egyik vagy másik beteg a többiek nyugalmát háborítaná, és lecsendesíteni nem

— 4 —

lehetne, erről a másodorvosnak azonnal jelentés teendő. Ugyanazt kell tenniök, ha valamely ápoló éjjel veszélyesen megbetegednék.

14. §.

Ügyelni tartoznak arra is, hogy a betegek a meghatározott időben, és pedig télen 8, nyáron 9 órákor lefeküdjenek, nyáron 5, télen pedig 6 órákor felkeljenek. Az alvási időn kívül az orvos engedelmével — egy feljáró beteget se engedjenek ágyban maradni.

15. §.

A lefekvés előtt és felkelés után a kijelölt betegekkel, a reggeli és esti ájtatosságot a kiszabott módon végezzék, s a mely napokon az intézetben isteni tisztelet tartatik, az erre kijelölt beteget vezessék annak idejében a templomba, hol maguk is jelen legyenek.

Ilyenkor ügyelniük kell, hogy rendetlenség, vagy csendzavarás ne történjék. Nyugtalan betegek feltűnés nélkül kivezetendők.

16. §.

Étkezés idejére meg kell az asztalt teríteni; a betegek ételait a kiszabott időben a konyhából elhozni, azokat helyesen és kellőleg kiosztaniok.

Ügyelniük kell, hogy az ételek melegen nyújtassanak, hogy minden beteg ételét a kimutatott helyén költse el, s magát csendesen, szerényen és tisztán viselje. Ételekből másnak adni, a beteg számára rendeltekkel másokkal felcseréltetni, vagy engedni, hogy a beteg azt megegye, mit a többiek adagjaikból ott hagytak nem szabad.

17. §.

Ha valamely beteg a számára rendelt ételket egészen nem költi el; ha kevés vagy semmi étvágyat sem mutat, vagy az ételből enni vonakodik ez a másodorvosnak bejelentendő.

18. §.

Csak oly ételket adhatnak a betegeknek, melyek a kórszemle alkalmával megengedtetnek; orvosi engedély nélkül a kívülről hozott étkeket a betegeknek adni vagy nekik ételket és italokat behordani, vagy főzni nem szabad.

19. §.

Az ápolók arról is tartoznak gondoskodni, hogy a betegek soha se érezzenek hiányt a tiszta és friss ivóvizben.

20. §.

A betegeknek étel és ital dolgában való bármi rászédése szigoruan büntetetik,

21. §.

Az ápolók ügyeljenek arra, hogy a betegek rendszeren fölöltözködjenek, s ruháikat mennyire lehet, tisztán tartsák és össze ne szaggassák. A meghatározott napokon, vagy ha előbb szennyesedett volna el, bármikor is a betegnek tiszta fehérneműt adjanak.

22. §.

A szennyes vagy férges ruhadarabok, melyeket a betegek magukkal hoznak, a szobából azonnal eltávolítandók.

23. §.

A betegek ruhái mindennap kitisztítandók. Rendszerint ezt a betegek önmaguk tegyék, azon betegek pedig kiknek ruháit az ápolók által fog tisztíttatni, az orvos részéről kijelentendők.

24. §.

A szennyes fehérneműt, mielőtt a mosóházba szállíttatnék, a szobán kívül kell tartaniok.

25. §.

A feseleket a fehérneműben és ruhadarabokban az ápolóknak kell megvarniok, az elszagztatott darabokat pedig a meghatározott időben kicserélés végett a raktárba kell vinniok.

26. §.

Keményen meg van tiltva, valamely beteg ruháit, használat végett másnak átengedni.

27. §.

Este, miután a betegek lefeküdtek, ruháikat meg kell vizsgálni, hogy nincsenek-e zsebeikben valamely idegenszerű szerszám, kötelék stb. Egy beteg se feküdjék le ruháiban.

28. §.

A betegek ágát is többször meg kell vizsgálni, vajon nincsenek-e ily eszközök elrejtve?

29. §.

Valahányszor az orvos szükségesnek tartja, az ágát is tisztába kell tenniük. Ha új szalmaszakokra vagy matráczkokra volna szükség, azt a kórszemle alkalmával kell jelenteniük.

30. §.

Naponta kétszer, t. i. egy órával a délelőtti és a délutáni kórszemle előtt, a szellőztetés alkalmával tartoznak a betegek szobáit kisépíteni, a port letörölni, a kemenczével ellátott szobákat télen kellőleg fűteni, az ét-edényeket minden étel után, az ivó-, vizelő- és éji-edényeket pedig mindennap megmosni.

Tisztátalan betegek szobáit a hányszor szükséges, ki kell tisztítani. Az ápolók kötelessége a betegeket arra szorítani, hogy minden reggel s nappal is a hányszor szükséges kellőleg megmosdjanak és fésülködjenek, a mikor is — ugy mint az öltözködés és vetkőzésnél a betegeknek segítségüket nyújtsanak.

31. §.

A szobák és folyosók szellőztetését pontosan kell végezni.

32. §.

A lámpavilág fenntartásáról gondoskodjanak, ugyszintén arról, hogy a betegek szobái éjjel kellőleg világítva legyenek.

33. §.

Oly betegek, kik ágyukat elmocskolják, az ápolók különös figyelmét igénylik, miért is folytonosan gondjuk legyen az elpiszkolt ágyneműt tisztával felcserélni.

34. §.

A betegek ágycát naponta mindjárt a felkelés után meg kell vetni, miben az orvos által kijelölt betegek is segíthetnek.

35. §.

Minden ujonnan érkezett beteget minden piszoktól meg kell tisztítani, ha fehérműje szennyes, tisztát adni és tiszta ágyba fektetni.

36. §.

A férfi betegeknél arra kell ügyelni, hogy ezek a kiszabott időben megborotváltassanak. A beretrállás alatt különben az ápolók jelen lenni tartozván.

37. §.

Az ápolók kötelessége valamely elmebetegnek az az intézetbe való beléptekor, azt pontosan megmotozni, nincsenek-e nála szuró, vágó vagy más veszélyt okozható eszközök, melyekkel önmagának vagy másoknak kárt okozhatna; ily eszközök a betegről jó móddal elveendőek, és a másodorvosnak átadandók.

38. §.

Ily motozásnak hetenkint többször kell történni a betegeknél, nagyobb biztonság okáért pedig a szobából is minden olyan eltávolítandó, mivel a betegek maguknak vagy másnak kárt okozhatnának, vagy melyek bármilyen módon veszélyessé válhatnának; minők: kés, villa, kötél stb.

Azon ápolók, kik kötelességük elmulasztása által valamely beteg halálos, vagy akár csak veszélyes megsebzésének okozókká válnak szigorúan büntetettek.

39. §.

Oly eszközöket, melyekkel magukat vagy másokat megsérthetnének, csak a rendelő orvos határozott engedélye mellett, és csak a szükséges felvigyázat alatt lehet a betegeknél adni.

40. §.

Éjjel, nappal különös figyelemmel kell az ápolóknak oly betegekre fordítani, kik az öngyilkosságra hajlamot mutatnak.

Oly szobákban, hol belülről fűthető kemenczék vannak, gondosan őrködniök kell, hogy a betegek magukat meg ne égessék. — A folyosóra nyíló kemenceajtók mindig zárva tartandók.

41. §.

Hogy a beteg valamely munkára alkalmazható-e? az elsődorvostól, vagy annak távollétében a másodorvos által határozatik meg. Azon betegeket, kik munkatételre engedélyt nyernek, az ápolók mindenüvé elkísérik és szemmel tartásuk, csendes magaviseletre szorítsák, és ügyeljenek, hogy sem maguknak, sem másoknak kárt ne okozhassanak, és közülök egy se szokhesék meg.

A munkára nézve az ápolók adjanak a betegeknek útmutatást, s buzdításul szükség esetében ők is neki fogjanak; a betegekkel pedig türelmesen és szeretetteljesen bánjanak, és ne engedjék őket hosszabb ideig, mint orvosilag rendelve volt, dolgozni.

42. §.

Szigoruan meg van tiltva, az elmebetegeket orvosi engedély nélkül oly dologra alkalmazni, mely az ápolók teendőik közé tartozik.

43. §.

Mivel az elmebetegeknél pénznek rendszerint nem szabad lenni, erre is ügyeljenek az ápolók, s ha netalán náluk lenne, azt vegyék el, s további rendelkezés végett a másodorvosnak adják át. — De ha kivételkép egyik vagy másik betegnek pénzt adnak a kezébe, akkor az ápolónak tudnia kell, hogy mire fordított, és ügyelnie, hogy a beteg jostalan módon attól meg ne fosztassék.

44. §.

Ha az elmebetegnek az ápolók kísérete mellett az intézetben kívül sétálni megengedtetik, akkor az ápolók őket semmi szín alatt el ne hagyják; a kijelölt utakon kívül másutt ne járjanak. korcsmába vagy vendéglőbe be ne térjenek, és orvosi engedély nélkül magán házakban se tegyenek látogatást. E mellett a találkozókkal minden közlekedés és a betegek bántalmazása kikerülendő. a visszatérés pedig a meghatározott időben pontosan eszközölendő.

Az ápolók ne engedjék, hogy a betegek a séták alkalmával vagy pedig az intézetben idegenektől ajándékot kérjenek.

45. §.

Gyógyszerek beadására, a csőrék, borogatások alkalmazására, fürdők stb. használatára vonatkozó orvosi rendelvények legpontosabban végrehajtandók.

A gyógyszerek bevételét, vagy az erre való felügyeletet sem szabad a betegre bízni, hanem azt mindig kellőleg teljesíteni.

Hogy ha a betegek a rendelt orvosságot bevenni vonakodnak, akkor nyájas módon rá kell őket beszélni, sikertelenség esetében a másodorvosnak jelentés teendő.

46. §.

Az ápolóknak az ápolókkal, valamint a férfi betegeknek a nőnembeliekkel mindennemű társalgás szorosan tiltatik; úgy az is, hogy valamely beteg engedély nélkül más szobákban látogatást tegyen. — A betegeknek rokonaikkal vagy idegenekkel orvosi jóváhagyás nélküli érintkezés és közlekedés meggátolandó; s szorosan ügyelendő, hogy a betegek az orvosilag kijelölt könyveken kívül másokat ne olvassanak.

47. §.

Ha valamely beteg hiányzik, azonnal a másodorvosnak jelentés teendő. Hogy biztonság szereztessék a felől, vajjon a betegek mind jelen vannak-e? naponként többször észrevétlenül megszámlálандók.

48. §.

Az intézet szobáiban és kamaráiban a dohányzás tilos, nehogy ez által akár pajkoság következtében, akár akaratlanul tűzveszély támadjon; csupán határozott engedély, s az elfogyasztható dohány mennyiségének az orvosilag történt kiszabása mellett, engedtetik meg egyes betegeknek a dohányzás, de csak is az intézet folyosóin, kerteiben és társalgó termeiben az ápolók éber felvigyázata alatt.

A betegeknek nem szabad továbbá gyűjtőszert magukkal hordani, vagy tartani.

Az ápolóknak a dohányzás az épület belsejében csak télen és akkor is csak a folyosókon és az osztályzati konyhákban van megengedve.

49. §.

A haldoklónak mindennemű segítségére kell lenniök, a lelkézt azonnal hívják el, minden hullát lepedőbe takarjanak és ágját mindenfelől fedjék el. — A halott

legalább két óráig ágyán maradjon, s szigorúan meg van tiltva, bár mely halottat az előcsarnokokba kitenni.

50. §.

Mielőtt a lelkész gyóntatás- vagy a végett, hogy a beteget a haldoklók szentségeiben részesítse, — a szobában megjelenik, az asztal tiszta abroszszal vagy lepedővel megterítendő, és egy pohár vízzel ellátandó; nyugtalan betegek a szomszédos szobába viendők és szigorúan ügyelendő arra, hogy míg a lelkész a szobában időz, ott, és a környezetben minden zaj kikerültessék. — Az utolsó kenet elfogadására, a betegnek, a mennyire lehetséges, szemei, -fülei és kezei folszabadítandók, és míg az oltári szentség a szobában van, irányába mély csend és tartozó tisztelet tanúsítandó, ugyanez megtartandó azon folyosókon is, merre a szentség vitetik.

51. §.

Az ápolók erkölcsi magaviselete legyen, becsületes, és önzéstelen, — mindenki irányában udvarias és az orvosi és irodai hivatalnokok iránt tanusítsák a köteles tiszteletet; viseljék magukat csendesen és józanon, kerüljenek minden játékot, veszekedést, zajt; és az intézetből lehető ritkán távozzanak el. — Minden hosszabb magán kimenetelre, a reggeli kórszemle alkalmával írásbeli engedélyt kell kérniök a rendelő orvostól, és ezt a kapusnál bemutatni. Rövidebb tartamu kimenetelekre a másodorvostól is nyerhetnek engedélyt, éjeken át csak az igazgató írásbeli engedélye folytán lehetnek távol, s ezt mindig a gondnokságnak kell átadniök.

52. §.

Kereskedést vagy más melléküzletet üzni, a betegektől pénzt vagy ruhát kölcsönözni, avagy nekik pénzt kölcsönözni; a betegektől vagy azokat látogatóktól ajándékot kérni tilos.

53. §.

Az ápolóknak saját részükre a kórszobákban, folyosókon vagy előszobákban oda nem illő munkát végezni, például mosni s általában bárminemű helytelen és illetlen tettet elkövetniök nem szabad.

54. §.

Sérelmeket, bántalmazásokat nem szabad viszonzniok, hanem az a másod- vagy elsődorvosnak szükség esetében az igazgatónak bejelentendő.

55. §.

Minden írott kiadványt haladék nélkül rendeltetése helyőre; a kiürített gyógyszer-üvegeket és edényeket előleges megtisztítás (megmosás) után a gyógyszer-tárba elvinni; a gyógyszereket, kenyeret, bort, sert és étadagokat pedig idejében elhozni tartoznak.

56. §.

Az igazgató által gyógyultan vagy betegen elbocsátottakat, előleges kiírás (Abschreibung) után az irodába vezetik, hol az ágyjegyzéket is átadják, szükség esetében a betegeket más intézetbe szállításuk alkalmával rendeltetésök helyőre elkísérik.

57. §.

A betegek folytonos használatára szükséges kellőeken kívül más edényeket vagy eszközöket nappal a szobában szabadon állani ne hagyjanak, étkeket, italokat melegítés végett a kemenczékre, vagy fát a kandallókra és kemenczékre ne tegyenek.

58. §.

Saját ingóságait a szükségeseken kívül ne szaporítsák, és ágyaikat, valamint az egész szobát s az ahoz tartozó helyeket rendben tartsák.

Az ápolók kötelessége továbbá, öltözetüket mindig rendesen és tisztán tartani, úgy szintén testök tisztaságára gondot fordítani, s hajukat kellőleg megfésülni, mivel ebben a betegeknek jó példát kell mutatniok. E részben hanyagság teljességgel el nem nézhető, és eredménytelen megintés után szolgálatbóli elbocsáttással büntettetnek.

59. §.

Az intézet tulajdonaira, mihelyest azokat az irodától külön leltár mellett átvették, ügyelni és azokról felelni kötelesek.

Ennélfogva az átvételnél az egyes darabokat számlálva vegyék át, és jól ügyeljenek az átvételnél, mivel azt aláírásukkal kell elismerniök.

60. §.

Az eltört vagy elromlott kelléket kicserélés végett az irodában mutassák be, s adják át; fát, gyertyát, lámpákat orvosi rendelés szerint, ugyszintén szappant, fürdő szivacsot, korpát, sőt, eczetet, viasztekerceset stb, a raktárból vegyenek át.

Ezen czikkekkal azonban hiven és lelkiismeretesen gazdálkodjanak; mivel szándékos elfecsérlés esetében az elpazaroltakat megtéríteni tartoznak.

Az anyagszerek közül, mint: seprű, fazék, pohár stb. semmit sem szabad elcsempészni, ugyszintén a használatra még alkalmas és készletben levő ily szereket újból megrendeltetni. A ruhadarabokat, ágyneműt, melyeket a raktárból nyerneek, nézzék meg jól; szennyes, rongyos, tetves vagy bélyegtelen darabot ne vegyenek át, s ha olyannak átvételére kényszerítetténeek, azt azonnal jelentsek az igazgatónál.

61. §.

Ez okból figyeljenek mind annak pontos átvételére, mi nekik át- vagy a raktárból kiadatik; hiány vagy megrövidítés esetében az átvételt vagy kicserélést hagyják egészen abban, és tegyenek panaszt a gondnoknál; mivel a történt átvétel után elégtételt adni már nem lehet.

62. §.

Az ablakok, ajtók, záruk, kemenczék körül, és az épület más részeiben levő fogyatkozásokat, ugyszintén a kémény és kúrtók tisztításának elhanyagolását a gondnoknak fel kell jelenteniök.

63. §.

Az ápolóknak szigoruan megtiltatik az irodába történendő előleges bejelentés nélkül, valamely beteg tulajdonához tartozó tárgyat eltevés végett átvenni, még akkor sem, ha a beteg, vagy hozzátartozói ezt kívánák.

64. §.

Az ápolók a beteg vagyónáról, ugyszintén az ágyjegyzéken kitett, vagy a betegeket látogató egyénektől netán később behozott tárgyakról felelősök. — Az

utólagosan behozott holmikát az irodában bemutatván, azok is feljegyeztetnek az ágyjegyzékre. A halottaknál találtak pedig rögtön az irodában átadandók.

65. §.

Végre kötelesek előjáróiknak mindazt bejelenteni, mi belátásuk szerint, a betegek vagy az intézetre nézve káros vagy hátrányosnak mutatkoznék.

